Kpss Tarih

İslamiyet Öncesi Türk Siyasi Tarihi

Türk Adının Anlamı

- ✓ Vambery'e göre; Türemek, çoğalmak
- ✓ Doerfer'e göre; Devlete bağlı halk
- ✓ Kaşgarlı Mahmud'a göre; Olgunluk çağı
- ✓ Çin Yıllıklarına göre; Miğfer
- ✓ Ziya Gökalp'e göre; Töre, Kanun ve Nizam sahibi
- ✓ Diğer anlamları; Güçlü, Kudretli, Terkedilmiş

Not:

- ❖ Türk kelimesine ilk kez M.Ö 318'de Çinliler ile yapılan Kuzey Sanshi Anlaşması'nda yani Çin kaynaklarında rastlanmıştır.
- ❖ Türkiye kelimesine ilk kez Bizans Kaynaklarında rastlanmıştır.
- ❖ Marco Polo Orta Asya için Büyük Türkiye, Anadolu için Küçük Türkiye tabirini kullanmıştır.
- ❖ Türk kelimesini bir siyasi anlamda ilk defa kullananlar Göktürkler'dir.

Orta Asya Kültürleri

- ➢ Anav: En eski kültür merkezidir.
- ➢ Afanesyova: Türkler hakkında bilgi veren kültürdür.
- ➢ Kelteminar: Yerleşik yaşam görülmüştür.
- ➢ Karasuk: İlk kez demir işlenmiştir.
- ➢ Tagar:En gelişmiş kültür
- ➢ Andronova: Türklerin atalarının yaşadığı kültür merkezidir.

Türk Göçleri'nin Sebepleri

- Orta Asya'da görülen kuraklık
- Hızlı nüfus artışı sonucu beslenme sorunu
- Türk Cihan hakimiyeti isteği
- Salgın hastalıklar
- Türk boyları arası mücadele
- Çin ve Moğol baskıları
- Kaynakların hızla tükenmesi

Türk Göçleri'nin Sonuçları

- ✓ Yeni devletler kurulmuştur.
- ✓ Kültür alışverişi yapıldı.
- ✓ Türk tarihinin bütün şekilde incelenmesi zorlaştı.

İskitler(Sakalar)

- ✓ Bilinen ilk Türk boyudur.
- ✓ Alp Er Tunga(Afrasyab) en önemli hükümdarıdır.
- ✓ Demir ve Bakır işlemeciliğinde ünlendikleri için Bozkırın Kuyumcuları olarak bilinirler.
- ✓ İlk defa sanat eserinde Hayvan Üslubunu kullandılar.
- ✓ Balbal taşları dikmişlerdir.
- ✓ Atı evcilleştirdiler ve bir savaş aracı olarak kullandılar.
- ✓ Tomris Hatun adlı ilk kadın hükümdarı ve Amazon Kadınlar vardır.

Asya(Büyük**) Hun Devleti**

- Bilinen İlk Türk Devletidir.
- Kuruluş yeri Ötüken, Orhun ve Selenga havzalarıdır.
- İlk hükümdarı Teoman'dır.
- En önemli hükümdarı Mete Han'dır.
- Orta Asya'da tüm Türk Boylarını tek bayrak altında topladılar.
- Orduda Onlu Sistemi kullandılar.
- İpek Yolu için Çin ile mücadele ettiler.
- Çin vergiye bağlanmış fakat topraklara katılmamıştır.
    - Çünkü, kalabalık Çin nüfusu arasında asimile olmama isteğidir.
- Ki-ok'tan itibaren Çin'in yaşam tarzına özenti başlayacaktır ve onun döneminde devlet çökmeye başladı.
- Hohanyeh zamanında Çin'e bağlanma fikri gündeme geldi ancak kardeşi Çiçi bunu alçaklık olarak nitelendirdi.
- Devlet Kuzey-Güney olmak üzere ikiye ayrıldı.

Not:

- Ötüken, Toprak Ana olarak nitelendirilir.
- Hun kelimesi Halk, Kavim, Topluluk anlamına gelir.
- Türk Tarihi'nin bilinen ilk anlaşması Kuzey Sanshi Anlaşmasıdır, Hun Devleti ile Çin arasında yapılmıştır.
- Vatan sevgisinden bahseden ilk Türk hükümdarı Metehan'dır.
- Türk tarihinde ilk eğitim faaliyetlerine Asya Hun Devleti'nde rastlanılmıştır.

Kavimler Göçü

- Çin'in baskısından dolayı Hunlar; Uldız ve Balamir komutasında batı yönünde Avrupa'ya göç ettiler.
- Hunlar karşılarına çıkan barbar kavimleri (Ostrogot,Vizigot,Angıllar,Saksonlar) batıya doğru sürüklediler.
- Bu olaya Kavimler Göçü adı verilir.

Kavimler Göçü Sonuçları

- ✓ İlkçağ sona erdi, Ortaçağ başladı.
- ✓ Roma İmparatorluğu, Doğu-Batı olmak üzere ikiye ayrıldı.
- ✓ Roma'nın bölünmesi ile Hristiyan dünyası Katolik ve Ortodoks olarak ayrılmıştır.
- ✓ Feodalite(Şehir Devletleri) rejimi ortaya çıkmıştır.
- ✓ Avrupa Hun Devleti kuruldu.
- ✓ Avrupa'nın bugünkü milletleri ortaya çıktı.
- ✓ Hristiyanlık yayıldı.
- ✓ Skolastik düşünce yayıldı.

Avrupa Hun Devleti

- Avrupa'da kurulan ilk Türk devletidir. (Macaristan)
- Devletin kurucusu Balamir'dir.
- Uldız döneminde Anadolu'ya ayak bastılar.
- En önemli hükümdarı Atilla'dır.
- Doğu Roma'yla Margus ve Anatolyos Anlaşması imzalandı ve Doğu Roma vergiye bağlandı.
- Batı Roma fethedilmek istenmiştir ama başarılı olunamamıştır. Çünkü;
    - Papa(I.Leon)'nın ricası
    - Roma'nın hristiyanlarca kutsal sayılması
    - Batı Roma'nın gücünü kırdığına inanması
    - Sasani tehlikesinin baş göstermesi

- Atilla'ya verilen unvanlar;
  - ❖ Tanrı'nın Kırbacı(Kamçısı)
  - ❖ Etzel – (Nibelungen Destanı – Almanların Hun Burgond Mücadelesi)
  - ❖ Cesur Kavimlerin Efendisi
- Avrupa Hunları zamanla asimile oldular.

Avarlar(Juanlar)

- ➢ Kurucusu Bayan Han'dır.
- ➢ Sasaniler ile birlikte üst üste iki defa İstanbul'u kuşattılar.
  - ❖ Türk tarihinde ilk defa kuşatıldı.
- ➢ Hristiyanlığı resmi dil olarak kabul eden ilk Türk devletidir.
- ➢ Göktürkler Apar olarak nitelendirmiştir.
- ➢ Üzengi'nin yapımını Avrupalılar'a öğretmişlerdir.
- ➢ Frank saldırıları ve Töles İsyanı sonucu yıkılmışlardır.

Not:

- ❖ Hem Orta Asya'da Hem de Avrupa'da kurulan Türk devletleri Hunlar ve Avarlar'dır.

Uzlar

- ✓ Hristiyan olan Oğuzlar'a denir.
- ✓ Bizans'ta ücretli askerlik yaptılar.
- ✓ 1071 Malazgirt Savaşı sırasında taraf değiştirdiler.
- ✓ Günümüzde Romanya'nın Dobruca ve Moldova Bölgesi'nde yaşayan Gagavuz Türkleri Uzların devamıdır.

Peçenekler

- Boy halinde kabilelerdir ve devlet kuramamışlardır.
- Bizans'ta ücretli askerlik yaptılar.
- Malazgirt Savaşı'nda Selçuklu tarafına geçerek savaşın kazanılmasına yardım etmişlerdir.
- Birçok hazinenin Peçenekler'e ait olduğu ortaya çıktı.

Macarlar

- ➢ Günümüzde Macaristan'da yaşarlar.
- ➢ Türkoloji Enstitüsü'nü kurdular.
- ➢ 2008'den itibaren Türk Kurultayı'nı düzenlerler.

Bulgarlar

- İtil Bulgarları;
  - ❖ İlteber Almış Han zamanında İslamiyet'i kabul ettiler.
  - ❖ İbn-i Fadlan Seyahatnamesi(Rihle)'nde İtil Bulgarlarından bahseder.
- Tuna Bulgarları;
  - ❖ Boris Han zamanında Hristiyan olmuşlardır.
  - ❖ İlk defa Han unvanı yerine Çar unvanını kullandılar.
  - ❖ Çar unvanını kullanan ilk Türk hükümdarı Simeone'dur.

Hazarlar

- ✓ Museviliği kabul eden tek Türk devletidir.
- ✓ Kürk Yolu'nu kullanarak zenginleşmişlerdir.
- ✓ Yaşadıkları çağa "Hazar Barış Çağı" denilmiştir. (Pax Hazaria)
- ✓ İçlerinde yaşayan Müslüman başlarına Hazz adı verilen yöneticiler atadılar.
- ✓ Müslüman Araplar'la savaşmışlardır.
- ✓ Türk tarihinde ilk defa kendilerine paralı asker almışlardır.
- ✓ Günümüzde Polonya'da yaşayan Karaçay Türkleri Hazarların devamıdır.

Not:

- ❖ Hazarlar ile Türgişler'in ortak noktası Müslüman Araplar ile savaşmalarıdır.

Sibirler

- Kelime manası Yoldan Sapan demektir.
- Sibirya'ya adını verdiler.

Kıpçaklar(Kumanlar**)**

- ➢ Kelime manası Sarı Saçlı, Sarımtırak, Öfkeli anlamına gelir.
- ➢ Karadeniz'in kuzeyinde yaşadıkları için oraya Deşt-i Kıpçak ismini verdiler.
- ➢ Altınorda Devleti'nin himayesine girdiler.
- ➢ Eyyubiler ve Memlükler'in ordusunda görev yaptılar.
- ➢ Venedik'teki St.Pauli Kütüphanesi'nde Türkçe, Farsça ve Latince bir sözlük olan Codex Cumanius'u bize bıraktılar.
- ➢ Oğuzlar ile yaptıkları mücadeleler Dede Korkut Hikayeleri'nin, Ruslar ile yaptıkları mücadeleler ise İgor Destanı'na konu olmuştur.

Köktürkler

- ✓ Kurucusu Bumin Kağan'dır.
  - ❖ İl Kağan unvanıyla tahta çıkmıştır.
- ✓ Başkent Ötüken'dir.
- ✓ En parlak zamanı Mukan Kağan dönemidir.
- ✓ Asya Hunları'ndan sonra ilk defa Orta Asya'da siyasi birliği sağladı.
- ✓ Ta-po Kağan zamanında Budizm'i kabul etmiştir.
- ✓ Türk adını siyasi yaşamda kullanan ilk Türk devletidir.
- ✓ Çin İle İpek Yolu İçin Mücadele Ettiler.
- ✓ Çin Entrikaları sonucu devlet, Doğu-Batı olarak ikiye ayrılıp Çin'e bağlandılar.

Not:

- ❖ Hunlar zamanında yapılmış ve Göktürk tarafından kullanılan kanal Tötü Kanalı'dır.
- ❖ Orta Asya'dan Bizans'a ilk elçi gönderen devlet Köktürkler'dir;
  - Türk Elçisi; Maniech
  - Bizans Elçisi; Zemerkhos
- ❖ Türk tarihinde ilk Milli İstiklal Ayaklanması başlatan "Kürşad" dır.
- ❖ Kürşad'dan sonra "Nişufu" adında biri daha isyan etmiştir.

Kutluklar (II.Göktürkler)

- Kurucusu Kutluk Kağan'dır.
- İlteriş(Derleyen,Toplayan) unvanı ile başa geçmiştir.
- Başkentleri Ötüken'dir.
- Orhun Abideleri bu dönemde dikildi.
- Uygur, Basmil ve Karluk Türkleri son vermiştir.

Not:

- ❖ Vezir(Aygucı) Tonyukuk batılı tarihçiler tarafından Türklerin Bismarck'ı olarak adlandırılır.
- ❖ Köktürk kaynaklarında ise Vezir Tonyukuk Apa Tarkan olarak geçmektedir.

Uygurlar

- ✓ Kelime manası akraba, müttefik anlamına gelirken Çin kaynaklarında Şahin gibi dolaşan, hücum eden anlamındadır.
- ✓ Kurucusu Kül Bilge Kağan'dır.
- ✓ Başkenti Ötüken, daha sonra Karabalgasun'dur.
- ✓ Böğü Kağan zamanında Maniheizm'i kabul ettiler.
- ✓ Bu dinin etkisiyle hükümdara Ay lakabını verdiler.
- ✓ Göçebeliği bırakıp, yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.
- ✓ Harf hareketli matbaayı kullandılar.
- ✓ İlk örgün eğitim kurumlarını oluşturdular.
- ✓ İlk defa kağıt para kullandılar ve paraya Çav adı verildi.
- ✓ Orta Oyunu'nu bularak Türk Tiyatrosu'nun temellerini attılar.
- ✓ Pandomim, Şan ve Opera yaptılar.
- ✓ Türk tarihinde ilk kütüphaneyi kurdular.
- ✓ İlk defa Akapunktur, Göz tedavisi ve Çiçek aşısını kullandılar.
- ✓ Töreleri yazılı hale getirdiler.
- ✓ Moğolların Türkleşmesinde etkili oldular. (Moğolların Uygurlara hitabı, Benim Hocam)
- ✓ Vasiyetname, Velayetname gibi birçok hukuki meseleyi yazıya geçirdiler.
- ✓ Türk Bankacılığının temelini attılar.
- ✓ Nişa adında maden kullanmışlardır.
- ✓ Vakıflar kurdular.
- ✓ Minyatür sanatının ilk örneklerine rastlanır.
- ✓ Bu sanat eserleri Talas Savaşı ve Kavimler Göçü ile batıya ve daha içeri bölgeye taşınmıştır.
- ✓ Uygur'daki Mimari ve Tapınaklar ilerde Selçuklu ve Osmanlı'daki Külliye'lerin kaynağı olmuştur.

Not:

- ❖ Uygurlar kurmuş oldukları her şehre Balık adını vermişlerdir.
- ❖ İlk kubbeli yapılara bu dönemde rastlanılmaktadır.

Kırgızlar

- ➢ Günümüzdeki Kırgızistan devletidir.
- ➢ Dünya Tarihi'nde Milletlerarası yarışma düzenleyen ilk devlettir.
- ➢ Yenisey Kitabelerini oluşturmuşlardır.
- ➢ Ölülerini yakan tek Türk kavmidir.
- ➢ Kırgız adına ilk defa Orhun Abideleri'nde rastlanır.
- ➢ Dünya'nın en uzun destanı olan Manas Destanı'nı yazmışlardır.

Karluklar

- İlk Müslüman Türk boyudur.
- Kısa süreliğine devlet kurmuşlardır.
- Talas Savaşı sırasında Arapların yanında yer alarak savaşı Abbasilerin kazanmasını sağlamıştır.
- Cengizhan'a itaat eden ilk Türk boyudur.
- Karahanlılar'ın kuruluşunda etkili rol oynamışlardır.

Türgişler

- ✓ İlk hükümdarı Baga Tarkan'dır.
- ✓ Baga Tarkan kendi adına para bastıran ilk Türk hükümdarıdır.

Akhunlar (Eftalitler**)**

- ➢ Sasaniler'de çıkan Mazdek İsyanı'nı bastırdılar.
- ➢ İpek Yolu için mücadele ettiler.
- ➢ Köktürk-Sasani işbirliği sonucunda yıkılmışlardır.

<u>Not:</u>

- ❖ Köktürk'ler Sasaniler ile anlaşıp Akhunlar'ı, daha sonra Bizans ile anlaşıp Sasaniler'i yıkmışlardır.

Tabgaçlar

- Çin'in kuzeyinde 200 sene varlığını sürdüren Türk devletidir.

Başkırtlar (BaşKurdistan)

- ✓ 1730'larda Rusya'ya başkaldırdılar.
- ✓ Günümüzde Rusya Federasyonu'nun içinde özerk bir devlet olarak varlığını sürdürür.

Oğuzlar

- ➢ Kelime manası kalabalık, kavim ve topluluk anlamına gelir.
- ➢ Büyük Selçuklu Devleti, Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti'ni kuran boydur.
- ➢ Oğuzların Müslüman olanına Türk (Türkmen), Hristiyan olanına Uz denir.

Kimekler

- Günümüzde yaşamını sürdüren Türk boyudur.

1)Devlet Yönetimi

A) Hükümdarın Görevleri

- Ordu'ya komutanlık eder.
- Kurultay'a başkanlık eder ve kurultay kabulüyle töreleri değiştirebilir.
- Açı doyurup, çıplağı giydirir. (**Sosyal Devlet Anlayışı**)

B) Hükümdar Unvanları ve Sembolleri

Sembol	Unvan
Otağ(Çadır)	Han
Nevbet(Davul)	Hakan
Kılıç	Yabgu
Yay	Kağan
Kemer(Kur)	İlteber
Kamçı(Berge)	İlteriş
Ordu	İdikut
Toy(Ziyafet)	Erkin
Örgin(Taht)	Tanhu
Kotuz(Sorguç)	Şanyu
Tuğ(Sancak)	Kara

C)GökTanrı'nın Hükümdarlara Verdiği Yetkiler

- ✓ Kut (Siyasi)
- ✓ Küç (Askeri)
- ✓ Ülüş (Ekonomi)

D)İkili Teşkilat (Federal Devlet Anlayışı)

- ➢ İkili Teşkilat devletlerin yıkılışına zemin hazırlamıştır.
- ➢ İlk defa Asya Hunları uygulamıştır.
- ➢ Doğu-Batı şeklinde örgütlenmiştir.

E)Kurultay (Toy/Kengeş)

- Günümüzün Bakanlar Kurulu'dur.
- Normal şartlarda senede 2 defa toplanır.
- Bazen karar, bazen danışma organıdır.
- Katılan tüm üyelere "Toygun" denir.
- Hakan, Hatun, Boy Beyleri, İleri Gelenler, Komutanlar ve Hanedan Üyeleri kurultaya katılır.
- Her türlü mesele görüşülür.
- Töreler değiştirebilir.(Hakanın isteğiyle)
- Törelere uymayan hakan görevden alınır.

Devlet/Boy	Meclis
Hazarlar	İhtiyarlar Meclisi
Peçenekler	Komenton
Tuna Bulgarları	Millet Meclisi
Avrupa Hunları	Seçkinler Meclisi
Tabgaçlar	Nazırlar Meclisi

F)Devlet Görevlileri

- ✓ Apa = Sivil yönetici
- ✓ Aygucı (Üge)= Vezir
- ✓ Tudun = Vergi memuru
- ✓ Tutuk = Askeri vali
- ✓ Tarkan = Komutan
- ✓ Erkin = Oğuzlarda hükümdar
- ✓ Böri = Köktürk'lerdeki Kağan Muhafız Birliği
- ✓ Nazır (Buyruk) = Bakan
- ✓ Bitikçi (Tamgacı) = Yazıcı
- ✓ Ağılığ = Hazineden sorumlu
- ✓ Otacı = Hekim
- ✓ Yarlığ = Hükümdar emri
- ✓ Ayuki= Hükümet
- ✓ Yargucu = Yargıç
- ✓ Tigin = Hükümdarın oğlu
- ✓ İnanç (İnal-Ataman) = Tigin'lerin eğitiminden sorumlu olan kişi
- ✓ Şad = Tigin'lerin aldıkları unvan

2)Sosyal Hayat

- ❖ Öğ = Anne
- ❖ Kanğ = Baba
- ❖ Monogami = Tek Eşçilik
- ❖ Türün = Düğün
- ❖ Şölen = Halk Eğlencesi
- ❖ Yurt = Halkın Çadırı
- ❖ Kımız= İçecek

3)Hukuk

- Yazısız hukuk kurallarına Töre denilir.
- Devlet ile vatandaşın karşılıklı görev ve sorumluluklarını bildiren yazısız sözleşmeye Tüz denir.
- Mahkeme başkanına Yargan denir.
- Hapis cezaları göçebe yaşamdan dolayı 10 günü geçmez.
- İdam cezaları vardır.

Töre'nin Değişmez Kuralları:

- ❖ Adalet (Könilik)
- ❖ Eşitlik (Tüzlük)
- ❖ İyilik (Uzluk)
- ❖ Bağımsızlık (Oksızlık)

Not:

- ❖ Töreleri yazılı hale getiren devlet Uygurlar'dır.

4)Ordu

- ✓ Ücretli Değildir.
  - ❖ Hazarlar Hariç
- ✓ Ordu-Millet anlayışı vardır.
- ✓ Savaş öncesi düşmanın durumunun öğrenilmesi amacıyla gönderilen keşif birliğine Yelme denir.
- ✓ Mete Han'ın tahta çıktığı tarih Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın kuruluş yıl dönümüdür.
  - ❖ Metehan döneminde düzenli orduya geçildi ve ayrıca kendisi Onlu Sistemi buldu.
  - ❖ On Bin-Tümen-Tümenbaşı
  - ❖ Bin-Tabur-Binbaşı
  - ❖ Yüz-Bölük-Yüzbaşı
  - ❖ On-Takım-Onbaşı
- ✓ Türkler Konserve yapımı, Ceket ve Pantolon giyilmesi, Üzengi yapımı gibi buluşlarla dünyayı etkilemiştir.
- ✓ Türklerde Savaş Taktikleri; Hilal, Turan, Sahte Ricat ve Kurt Kapanı.

Not:

- ❖ Yelme'nin Osmanlı'daki karşılığı Akıncı'dır.

5)Bilim,Sanat ve Spor

- ✓ Matematik, Tıp, Eczacılık ve Astronomi kullanıldı.

A)12 Hayvanlı Türk Takvimi(Güneş)

- ❖ Eski Türk Devletleri, Çinliler ve Tibetliler tarafından kullanılmıştır.

B)Hicri Takvim(Ay)

- ➢ Hz. Ömer zamanında 637'de hazırlanmıştır. (1 Yıl 354 Gündür)

C)Celali Takvim(Güneş)

- ✓ Selçuklularda Mali işlerde kullanılır. (Melikşah)

D)Rumi Takvim(Güneş)

- ❖ Osmanlı Devleti'nde Mali işlerde kullanılmıştır. (Tanzimat Dönemi)

E)Miladi(Grogorios) Takvim(Güneş)

- 1 Ocak 1926'dan itibaren Türkiye'de kullanılmaktadır.

Sanat Dalları;

- Dokumacılık
- Minyatür (Uygurlar)
- Kilim ve Halıcılık (Pazırık Halısı)
- Resim (Fresko)
- Çadırcılık
- Heykel (Balbal)
- Madencilik (Altın Adam Zırhı)

Not:

- Dünya'nın en eski halısını Türkler yapmıştır.
- Resim sanatıyla uğraşanlara Bedizci denir.
- İskitler ve Hunlar zamanından kalan eserler Rusya'nın Ermitaj (Hermitaj) Müzesi'nde tutulur.

6)Spor

- Seğirtme: Yaya Yarışı
- Tepük: Futbol
- Kureş: Güreş
- Kızak: Kayak
- Çevgan: Spor ve müzik anlamları vardır.

7)Din ve İnanış

A)Din

Gök Tanrı, Musevilik, Hristiyan, İslamiyet, Budizm, Maniheizm, Şamanizm

B)İnanış

Doğalar Kültü, Atalar Kültü, Yer-Gök-Su İnancı, Totemizm (Ongunluk)

C)Kavramlar

- Yuğ: Cenaze Töreni
- Eşük: Kefen
- Kam(Baksı): Din Adamı
- Tamu: Cehennem
- Uçmağ: Cennet
- Külf: İnanç
- Sagu: Ağıt
- Balbal: Mezar taşı
- Kurgan: Mezar

8)Müzik

- Kithara: Türk kanunu
- Kopuz: Saz
- Çevgan: Müzik aleti
- Melodi: Küg
- Beste: Ir

9)Ekonomi

- ✓ Bu dönemde ekonomi hayvancılığa bağlıdır.
- ✓ Türk tarihinde ilk kez para bastıran ve parayı ticaret amaçlı kullanan ilk devleti Köktürkler'dir.

Para Adı	**Cinsi**
Çav	Kağıt
Kuanpoyu	Bez
Yarmak	Madeni
Böz	Bez
Kamdu	Bez

10)Yazı,Dil ve Edebiyat

A)Alfabe

- ➢ Köktürk(Orhon): İlk ve Milli Alfabe
- ➢ Uygur: Milli Alfabe
- ➢ Soğd: İran
- ➢ Çin
- ➢ Kiril: Rus
- ➢ Fars: Büyük Selçuklu
- ➢ Arap: Osmanlı Devleti
- ➢ Latin

Not:

- ❖ Balbal geleneğini devam ettiren devletler; Karakoyunlular ve Akkoyunlular
- ❖ Balbal'ın diğer adı Bengü Taş'dır.
- ❖ Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk heykeltraşı Elif Bengütaş'tır.
- ❖ İlk Türk tarihçi ve yazar Vezir Tonyukuk'tur.
- ❖ Köktürklere ait en eski yazıt Buğut Yazıtlarıdır.

B)Sözlü Edebiyat

- ✓ Sav: Atasözü
- ✓ Sagu: Agıt
- ✓ Koşuk: Şiir
- ✓ Hikaye: Dede Korkut

Destan Adı	**Ait Olduğu**
Alp Er Tunga/ Şu Destanı	İskitler
Oğuz Kağan Destanı	Asya Hunları
Attila Destanı	Avrupa Hunları
Manas Destanı	Kırgızlar
Ergenekon/Bozkurt Destanı	Köktürkler
Türgiş/Göç Destanı	Uygurlar
Şan Kızı Destanı	Bulgarlar
Yaradılış Destanı	Altaylar

C)Yazılı Edebiyat

1)Yenisey Kitabeleri

- Kırgızlar'a aittir.
- Türk Tarihi'nin en eski kitabesidir.

2)Buğut Yazıtları

- Köktürklerin en eski yazıtlarıdır.

3)Orhun Abideleri

- ✓ Kutluklar zamanında yazıldı.
- ✓ Çince ve Orhonca yazıldı.
- ✓ Moğolistan'da bulunur.
- ✓ Türk tarihinin okunabilen ilk yazılı eseridir.
- ✓ Devletin halka karşı sorumluluklarını ve Çin entrikalarını anlatır.
- ✓ İlk siyasetname özelliği gösterir.
- ✓ Runik yazı çeşidi ile yazılmıştır.
- ✓ İlk bulunan kelime Tengri'dir.
- ✓ Çözen Filolog W.Thomson'dır.
- ✓ Vezir Tonyukuk,Bilge Kağan ve Kültigin adına yazılmıştır.

4)Terhin(Taryat) Yazıtları(Uygurlar)

5)Karabalasagun Yazıtları(Uygurlar)

6)Moyan-Çur Yazıtları(Uygurlar)

Talas Savaşı(751)

- Savaşın diğer adı Atlık Savaşı'dır.
- Çinliler ile Abbasiler arasında olmuştur.
- Karluk Türkleri Abbasilerin yanında yer almıştır.
- Savaşı Abbasiler kazandı ve Abbasilerin hoşgörüsünden etkilenen Karluklar topluca İslamiyet'e girdi.
- Özellikle Uygurlar'ın yaptığı sanat eserleri Batı'ya taşındı.
- Kağıt Çin dışında ilk defa Semerkand'ta üretildi.

Şehir	**Unvanı**
Semerkant	Şehirlerin Şahı
Buhara	İslam'ın Roma'sı
Kaşgar	Işıldayan İnci

1)Orta Asya'da Kurulan İlk Türk-İslam Devletleri

Karahanlılar (İlig Hanlar/ Afresiyaboğulları**)**

- ✓ Orta Asya'da kurulan ilk Türk İslam devletidir.
- ✓ Kara kelimesi Güçlü, kuvvetli ve Kuzey anlamlarına gelmektedir.
- ✓ Kurucusu Kül Bilge Kadir Han'dır.
- ✓ Karluk,Yağma,Çiğ ve Tuhsil'lerden oluşur.
- ✓ Yöneticisi ve halkı tamamen Türk'tür.
  - ❖ Ulusçuluk
- ✓ Resmi dili Türkçedir.
  - ❖ Ulusçuluk
- ✓ Satuk Buğra Han döneminde İslamiyet'e geçildi.
- ✓ Düzenli posta teşkilatı kuruldu.
- ✓ Dünya tarihinde ilk defa burslu öğrenci sistemi başlatıldı.
- ✓ İlk defa Türk-İslam Medresesi yaptılar.
  - ❖ Tamgaç Buğra Han - Semerkand Medresesi
- ✓ İlk defa Ribat yaptılar. Ribat'ın Kervansaray'dan farkı;
  - ❖ Gazilerin Sığınak Merkezi
  - ❖ Ticaret Yolu'nun Güvenliğini Sağlama
  - ❖ İslam Dini'ni Yayma Merkezi
- ✓ İlk Türk-İslam edebi eserleri verilmiştir.
- ✓ Gulam Sistemi'ni ilk defa uygulamışlardır.

Not:

- ❖ Arap olmayan Müslüman ikinci sınıf vatandaşa Mevali denir.
- ❖ Bimaristan(Akıl Hastanesi) inşa ettiler.

Gazneliler(Yeminiler**)**

- Afganistan'ın Gazne şehrinde kurulduğu için kurulduğu yerin ismini aldı.
- Kurucusu Alp Tigin'dir.
- En önemli hükümdarı Gazneli Mahmut'tur.
- İslamiyet'i ilk defa koruyan Türk devletidir.
- Padişah unvanı'nı kullanan ilk devlettir.
- Gazneli Mahmut'a ait unvanlar;
  - Put Kırıcı
  - Alemin Aslanı
  - Zamanın Yeganesi
- Dünya tarihinde ilk defa Sultan unvanını Gazneli Mahmut kullandı.
- Gazneli Mahmud, Hindistan'a 17 sefer yaparak İslamiyet'i yaymıştır.
- Sultan Mesud Hindistan'a 11 sefer yapmıştır.
- Bu seferlerin ilk dördüne Biruni'de katılmıştır (Sarayın En Değerli Hazinesi)
- Günümüz Pakistan,Afganistan,Hindistan ve Bangladeş'te İslamiyetin varlığı Gazneli Mahmut'un seferleri sonucu olmuştur.
- Çok uluslu toplum ve ordu yapısı yıkılışını hızlandırmıştır.
- Gurlular yıkmıştır.

Büyük Selçuklu Devleti

- 1035/ Nesa
- 1038/ Serah
- 1040/Dandanakan Savaşı sonucunda İran/ Nişabur'da kuruldu.
- Devletin resmi kurucusu Tuğrul Bey'dir.
- İkili teşkilat uygulanmıştır.
- Anadolu'ya kurulmadan önce yurt edinme amaçlı keşif harekatları düzenlenmiştir.
- 1048/İlk Bizans-Selçuklu savaşı olan Pasinler Savaşı yapıldı.
  - Gürcü kralı Lipoit esir alındı.
- 1055/Tuğrul Bey Bağdat Seferini yaparak halifeyi, Şii Büveyhoğulları baskısından kurtardı. (Doğu'nun ve Batı'nın Sultanı)
- 1058/ Tuğrul Bey Şii Büveyhoğulları'nı tarihten sildi.
- 1064/Sultan Alparslan "Zaptedilemez" denilen Ani Kalesi'ni fethetti.(Ebu'l Feth – Fetihlerin Babası)
- 1071/Romen Diogenes ile Sultan Alparslan Malazgirt Savaşını yaptı. Sonuçları;
  - Anadolu'nun kapısı Türklere açıldı.
  - Anadolu'da ilk Türk-İslam devletleri kuruldu.
  - İlk defa bir Bizans İmparatoru, Müslüman Bir Sultan'a esir düştü.
  - Türkleri tek başına yenemeyeceğini anlayan Bizans, Avrupa'dan yardım isteyerek Haçlı Seferlerine sebep oldu.
  - Türklerin Batıya doğru ilerleyişi hızlandı.

Türk tarihini değiştiren 3 büyük savaş;

Malazgirt Savaşı	Yurtaçan
Miryokefalon Savaşı	Yurttutan
Büyük Taarruz Savaşı	Yurtkurtaran

Büyük Selçuklu Devleti'nin Yıkılma Nedenleri;

- ❖ Haşhaşilik Hareketi'nin ortaya çıkması(Hasan Sabbah/İsmaili Tarikatı/Fedailer)
- ❖ Abbasilerin zararlı faaliyetleri
- ❖ Oğuzların devlete küsmesi ve isyanları
- ❖ Taht kavgaları
- ❖ Melik ve Atabeylerin bağımsızlık çalışmaları
- ❖ 1141'de Karahitaylar'la yapılan Katvan Savaşı'nın kaybedilmesi.

2)Mısır'da Kurulan İlk Türk-İslam Devletleri

Tolunoğulları

- Mısır'da kurulan ilk Türk İslam devletidir.
- Bir Tevaif-i Mülük devletidir.
- Abbasiler'den ayrılarak kurulmuştur.
- Tolun'un anlamı Dolunay demektir.
- Kurucusu ve en önemli hükümdarı Tolunoğlu Ahmet'tir.
- Mısır'ı bayındır hale getirmiştir.
- Maristan adı verilen hastaneler inşa etmiştir.
- Herkesin ilaç alabilmesi amacıyla eczaneler açmıştır.
- Abbasiler son vermiştir.

İhşidiler(Akşitler)

- ➢ Mısır'da kurulan ikinci Türk İslam devletidir.
- ➢ Kurucusu Muhammed b.Toğaç'tır.
- ➢ İhşid; Prens , Akşit; Nur Yüzlü demektir.
- ➢ Bir Tevaif-i Mülük devletidir.
- ➢ Hicaz Bölgesi'ne sahip olan ilk Türk devletidir.
- ➢ Muhammed b.Toğaç'a "Akşit" unvanı verildi.

Not:

- ❖ Tolunoğulları ve İhşidiler'in yıkılma sebebi Yöneticisi Türk halkı ise Arap'tır.
- ❖ Abbasilerin zayıflamasıyla ortaya çıkan küçük devletlere Tevaif-i Mülük denir.
- ❖ Kütüphaneleri bir dünya harikası olan devlet Fatımiler'dir.

Eyyubiler

- ✓ Kurucusu Selahaddin Eyyubi'dir.
- ✓ 1187'de Hıttin Savaşı ile Haçlıları mağlup ederek Kudüs'ü geri aldı.
- ✓ Selahattin Eyyubi Kudüs Fatihi unvanını almıştır.
- ✓ Musevi hekim İbn-i Meymun bu devlette hizmet etmiştir.
- ✓ Avrupalı Şövalyeler, Arma Sistemlerini Eyyubiler'den aldılar.
- ✓ Kıpçak Türkleri bu devlete hizmet etmiştir.

Memlükler (Devlet-i Türkiyye**)**

- Kelime manası Köle ve Kölemen demektir.
- Veraset Sistemi diğer Türk devletlerinden farklıdır. (Komutanlarda başa geçebilmekteydi)
- Halifelik makamını korumuşlardır.
- 1260 Ayn Calud Savaşları,1297 Elbistan Savaşları ile Moğolları dünya tarihinde ilk defa mağlup ettiler.
- Resmi dilleri Türkçe ve **Arapça**'dır.
- 1516 Mercidabık ve 1517 Ridaniye Savaşı sonucu Yavuz Sultan Selim'e yenilip yıkılmıştır.
- Baybars Cami, Kalvun Cami, Kayıdbay Cami en önemli eserleridir.

3)Anadolu'da Kurulan İlk Türk-İslam Devletleri

Danişdmenliler

- Sivas,Tokat ve Malatya civarında kurulmuştur.
- Kayseri Ulu Cami önemli eserleridir.
- Anadolu'da kurulan ilk medrese Yağıbasan(Çukur) Medresesidir.(Niksar – Tokat)
- Anadolu Selçuklu Devleti son vermiştir.

Saltuklular

- ✓ Erzurum ve civarında kurulmuştur.
- ✓ Anadolu'da kurulan ilk Türk-İslam devletidir.
- ✓ Kale Cami, Tepsi Minare, Üç Kümbetler, Mama Hatun Türbesi ve Micingerd Kalesi önemli eserleridir.
- ✓ Anadolu Selçuklu Devleti son vermiştir.

Mengücekler

- Divriği ve Erzincan civarında kurulmuştur.
- Divriği Ulu Cami önemli eserlerindendir. (1985'ten Beri Unesco Tarafından Koruma Altındadır)
- 1921 ve 1939 Erzincan depremleri yüzünden günümüze çoğu eseri ulaşmamıştır.
- Davut Şah zamanında Fizik Alimi "Muvaffakuddin Abdullâtif" Erzincan Sarayı'nda bilime hizmet etmiştir.
- Anadolu Selçuklu Devleti son vermiştir.

Artuklar

- Diyarbakır, Batman ve Mardin civarında kurulmuştur.
- Hasankeyf, Hatuniye Medresesi, Necmettin Külliyesi, Koçhisar Ulu Cami, Semanın Medresesi gibi önemli eserleri vardır.
- Anadolu'da yapılan ilk köprü Malabadi Köprüsü'dür.
- Marco Polo ziyaret etmiş ve Il Millione(Yolculuk) eserinde Artuklar'dan övgüyle bahsetmektedir. (Dokumacılık ve Halıcılık Yaygındır)
- Robotik ve Sibermetik bilimin kurucusu "El Cezeri(İbnül İzz)" bu devlette yaşamıştır.
- Anadolu Selçuklu Devleti Son Vermiştir.

Çakanlar(Çakalar)

- ✓ İzmir civarında kurulmuştur.
- ✓ İlk Türk denizcisi Çaka Bey'dir.
- ✓ 1081 yılında kurmuş olduğu donanma günümüzde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın kuruluş yıl dönümü olarak kutlanır.
- ✓ Bizans ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin ortaklaşa çabalarıyla son verilmiştir.

Dilmaçoğulları

- Bitlis'de kurulmuştur.
- Bitlis Ulu Cami eseri mevcuttur.
    - ❖ Türk Tarihi'nin Eşsiz Sanat Eseri

4) Ortaçağ ve Yakın Doğu'da Kurulan Diğer Türk Devletleri

Akkoyunlular

- ➢ Şii karakterli bir devlettir.
- ➢ Kurucusu Kara Yülük Osman'dır.
- ➢ En önemli hükümdarı Uzun Hasan'dır.
- ➢ Kuran-ı Kerim'i Türkçe'ye çevirmişlerdir.
- ➢ Dede Korkut Hikayeleri'ni yazılı hale getirdiler.
- ➢ Azerbeycan'ın Türkleşmesinde etkileri vardır.
- ➢ Ankara Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne rakip oldu. (1402)
- ➢ Otlukbeli Savaşı sonucunda yıkılma sürecine girdiler. (1473)
- ➢ Ali Kuşçu, Celaleddin Devvani ve İsa Savcı gibi bilginler bu dönemde yaşamıştır.
- ➢ Küçük Türk olarak anılan hükümdar Uzun Hasan'dır.

Karakoyunlular

- ✓ Sünni karakterli bir devlettir.
- ✓ Osmanlı Devleti ile ilişkileri iyi olmuştur.
- ✓ Azerbeycan'ın Türkleşmesinde etkileri vardır.
- ✓ Akkoyunlular son vermiştir.

Not:

- ❖ Bu iki devlet Balbal dikme geleneğini sürdürdüler.

Safeviler

- Şah İsmail Tarafından İranda Kurulan Şii Karakterli Bir Devlettir.
- Çaldıran Savaşı sonucu Yavuz Sultan Selim'e yenildiler. (1514)

Babürler

- ➢ Babür Şah tarafından Hindistan'da kuruldu.
- ➢ Yeniçağ'da kurulup, Yakınçağ'da yıkılan tek devlettir.
- ➢ Cihan Şah'ın Eşi Mümtaz Sultan için Ağra Kenti'nde Taç Mahal yaptırdı.
- ➢ Babür Şah hayatını Vekayi ya da bilinen ismiyle Babürname adlı kitapta toplamıştır.
- ➢ İngiltere tarafından yıkıldı.(1858)

Harzemşahlar

- ✓ Merkezi Ürgenç(Gürgenç) olmak üzere kuruldu.
- ✓ Kendini Büyük Selçuklu Devleti'nin varisi olarak görür.
- ✓ Kurulduğu yerin ismini aldı.
- ✓ Otrar Facia'sını yaşadılar.(Moğollar/ Cengizhan)
- ✓ Yassıçimen Savaşı'nı Anadolu Selçukluya karşı kaybetti.(1230)
- ✓ İlhanlılar tarafından yıkıldı.

Timur Devleti

- Yöneticisi Türk yönettiği ırk Moğol'dur.
- Uluğ bey, Ali Kuşçu ve Hüseyin Baykara gibi bilim adamları yetiştirmiştir.
- Çağatay Türkçesi'nin en büyük şairi sayılan Ali Şir Nevai de bu dönemde yetişmiştir.
- Türk tarihine verdiği iki büyük zarar;
    - ❖ Altınorda Devleti'ni parçalayarak Rusların güçlenmesine ve Karadeniz'e inmesine sebep olmuştur.
    - ❖ 1402 Ankara Savaşı'yla Osmanlı Devleti'nin Fetret Dönemi'ne girmesine neden olmuştur.

Moğol İmparatorluğu

- ➢ Cengizhan Türk töresinden de ilham alarak Cengiz Yasaları adı verilen Yasaname-i Büzürg'ü oluşturdu.
- ➢ İlhanlılar(İran) kolu İslamiyet'e geçmiştir.
- ➢ Çağatay(Azerbaycan) kolu İslamiyet'e geçmiştir.
- ➢ Altınorda(Karadenizin Kuzeyi) kolu İslamiyet'e geçmiştir.
- ➢ Kubilay(Çin) Hanlığı kolu Budizm'i kabul etmiştir ve Marco Polo seyahatini bu hanlıkta tamamlamıştır.

1)Devlet Yönetimi

A) Hükümdar Unvanları ve Sembolleri

Sembol	Unvan
Tuğ	Han
Sancak	Hakan
Örgin(Yay)	İlig
Otağ	Erkin
Nevbet	**Bey**
Kotuz(Sorguç)	Padişah
Tıraz(Elbise)	Sultan
Hilat(Hediye)	Sultan-Azam
Çetr(Şemsiye)	Melik
Sikke(Para)	Şah
Hutbe Okuma	

Merkezi yönetim unsurları;

- ✓ Saray
  - ❖ Karahanlılar'da Kapu
  - ❖ Selçuklular 'da Bargah
- ✓ Hükümet
- ✓ Hükümdar

B)Saray Görevlileri

- ➢ Hares Emiri = Hükümdara karşı suç işleyenleri yakalayıp cezalandırmıştır.
- ➢ Vekil-i Has = Sarayın tüm işleriyle ilgilenir.
- ➢ Abdar(**Taştdar**) = Hükümdarın temizlik işleriyle ilgilenir.
- ➢ Candar = Hükümdarı korur.
- ➢ Emir-i Ahur= Hükümdarın atlarının bakımından sorumludur.
- ➢ Emir-i Şikar = Hükümdarın av partilerini düzenler.
- ➢ Camedar = Hükümdar kıyafetleriyle ilgilenir.
- ➢ Silahdar = Hükümdarın silahlarıyla ilgilenir.
- ➢ Şarapdar = Hükümdarın içecekleriyle ilgilenir.
- ➢ Alemdar = Bayrağı taşıyan görevlidir.
- ➢ Hansalar = Hükümdarın sofrasıyla ilgilenir.
- ➢ Çeşnigir = Hükümdarın yiyecekleriyle ilgilenir.
- ➢ Serhenk = Törenleri ve hükümdarın yol güzergahını düzenler.

- Hacip;
  - Hem devlet hem de saray görevlisidir.
  - Hükümdar ve Vezir'den sonra gelen en yetkili kişidir.
  - Törenleri düzenler ve elçileri kabul ederler.
  - Hükümdar-Devlet, Hükümdar-Halk arasındaki ilişkiyi düzenler.
  - Uygun gördüklerini Divan-ı Mezalim'e çıkarır.
  - Birden fazla vardır.
  - En bilgilisine Has Hacip, Uluğ Hacip, Hacib'ül-Hüccab, Hacib-i Bozurg(Gazneliler), Tayangu(Karahanlılar) denir.

Not;

- Dar eki sona geldiği zaman -cı, ci eki verir fakat dar eki kelime başında kullanılırsa kurum anlamı taşır.
- Has kelimesi genellikle "En İyi" ibaresi taşır.

C)Devlet Görevlileri

- Amid = Sivil yönetici
- Amil (**Imga**) = Selçuklular'da vergi toplayan kişi
- Yuğruş = Karahanlılar'da vezir
- Muhtesip = Belediye işi sorumlusu ve çarşı ile pazarı denetler
- Melik = Hükümdarın oğlu
- Atabey = Meliklerin eğitiminden sorumlu. (İlk Atabey Vezir Nizam-ı mülk)
- Şıhne (Şahne) = Askeri vali

D)Divan-ı Saltanat

- ✓ Karahanlılar'daki ismi Meclis-i Ali denir.
- ✓ Günümüz Bakanlar Kurulu'dur.
- ✓ Başkanlığını vezir yapar.

Divan Adı	Görevi	Başkanı
Divan-ı İstifa	Ekonomik işlerden sorumluur.	Müstevfi
Divan-Arz(Ceyşül Arz)	Askeri işlerden sorumludur.	Emir-i Arz
Divan-ı İşraf	Denetim yapan divandır.	Müşrif-i Memalik
Divan-ı Tuğra(İnşa)	Yazışma işlerinden sorumludur.	Tuğrai
Divan-ı Berid	Haberleşme ve posta işlerinden sorumludur.	Berid
Nigabet-i Saltanat	Sultanın olmadığı zamanlarda sorumlu kişi	Naib
Divan-ı Mezalim	Haksızlığa uğrayanlar bu divana başvurur. Siyasi suçlar görülür. Katipler aracılığıyla vakıfları denetler. Muhtesip'in yerine getiremediği kararları uygular.	Sultan

2)Hukuk

- İlk Türk-İslam Hukukunun Oluşmasında;
  - İslam'ın getirdiği esaslar (Şeriat)
  - Oğuzların kabile gelenekleri
  - Köktürk, Uygur, Akhun ve Sasani gelenekleri

Şer'i Hukuk	Örfi Hukuk
Evlenme	Sosyal
Boşanma	Güvenlik
Miras	
Zina	
Hırsızlık	
Dinden dönme(Mürted)	

Not:

- ❖ Şer'i hukuk'ta Kadı başkanlık yapar ancak Kadı-ül Kudat'a bağlıdır.
- ❖ Örfi hukuk'ta Emir-i Dad başkanlık yapar.
- ❖ Askeri davalara Kadıleşker (Kadıasker) bakar.

3)Ordu

Guleman-ı Saray

- ➢ Sarayı korur.
- ➢ Başkent'te bulunur.
- ➢ Maaşları direk verilir. (Bişteganı)
- ➢ Her ırktan asker bulunur.

Hassa Ordusu

- Sadece Türkmenler'den Oluşur.
- Savaşa hazır en iyi asker grubudur.
- Eyaletlerde görev yaparlar.
- Maaş yerine ikta toprağı verilir.

Türkmenler

- ✓ Sınır boylarındaki birliklerdir.

İkta Askerleri

- ➢ Toprağa dayalı asker sistemidir.

Eyalet Askerleri

- Melik ve Atabeylerin ordularının olduğu kısımdır.

Yardımcı Kuvvetler

- ✓ Bağlı beylik ve devletlerin ordusudur.

Not:

- ❖ İslam öncesine göre orduya getirilen en büyük yenilik Gulam Sistemi'dir.

4)Sosyal Hayat

- İmarethane = Aşevi
- Tabhane = Misafirhane
- Debbahhane = Deri işlenen yerdir.
- Kapan = Tek bir cins malın satıldığı yerlerdir.
- Bedesten = Her türlü ticari malın satıldığı Kapalıçarşı'dır.
- Sebil = Çeşme
- Tutmaç = XI.yy'da genellikle Ramazan'ın ilk günü yapılan Türklerin milli yemeğidir.
- Kümbet = Anıt ve mezardır.
- Türbe = Dini şahsiyetlerin mezarıdır.
- Külliye = Genellikle cami yanlarında toplu yapılardır.
- Arasta = Çarşı
- Bargah = Saray
- Tekke = Din öğretilen yerdir.
- Zaviye = Tekke'nin küçüğüdür.
- Darulafiye, Darüşsıhha, Maristan, Bimaristan = Hastane

5)Toprak Yönetimi

Miri

- **Has:** Geliri Sultan'a bırakılır.
- **Vakıf:** Geliri dini ve sosyal kurumlar için ayrılır.
- **İkta:** Geliri devlet memuru ve komutanlar için ayrılır.

Mülk

- **Öşri:** Müslümanların mülküdür.
- **Haraci:** Gayrimüslimlerden alınan haracdır.

İkta Sistemi'nin Faydaları;

- Temel amaç toprağın boş kalması engellemektir.
- Düzenli vergi toplandı.
- Memurun ve askerin malı ödendi.
- Masrafsız bir ordu kuruldu.
- Bölgenin güvenliği sağlandı.

Not:

- İkta Sistemi'ni tüm Türk-İslam devletleri kullanmıştır.
- İkta Sistemi'ni geliştiren Selçuklu Devleti'dir.
- İkta Sistemi'nin son halini Osmanlı Devleti düzenlemiştir.

6)Eğitim

Devlet	Medrese	Özelliği
Karahanlılar	Semerkant Medresesi	İlk Türk İslam Medresesi
Daniştmenliler	Yağıbasan Medresesi	Anadolu'da Kurulan İlk Medrese
Büyük Selçuklu Devleti	Nişabur Medresesi	BSD'nin İlk Medresesi
Büyük Selçuklu Devleti	Nizamiye Medresesi	İlki Nişabur'da,En Ünlüsü Bağdat'ta

Not:

- Medrese'deki öğrenciye Danişment denir.
- Medresede'ki öğretmene Müderris denir.
- Medrese diplomasına İcazetname denir.İslami ilimlerde yetişen en üst öğretmene Molla denir.

Eser	Telif
Yazar	Müellif
Ciltleyen	Mücellid
Çoğaltan	Müstensih
Mühür Sanatıyla Uğraşan	Hakkah

Nizamiye Medreseleri'nin Açılma Sebepleri;

- Bilim insanı yetiştirmek
- Devlet memuru yetiştirmek
- Zararlı fikir akımlarına karşı fikir üretebilmek

Akli(Pozitif)	**Nakli(Dini)**
Cebir(Matematik)	Megazi (Hz. Peygamber'in Savaşları)
Riyaziye(Yüksek Matematik)	Sünnet (Hz. Peygamber'in Davranışları)
Hendese(Geometri)	Hadis (Hz. Peygamberin Sözleri)
Müsellesat(Trigonometri)	Siyer (Hz. Peygamber'in Hayatı)
Simya(Kimya)	Kuran'ı-Kerim
Nücum(Astroloji)	Arapça – Farsça
Heyet(Astronomi)	Kelam - Kıraat
	Tecvid
	Fıkıh
	Tefsir

Not:

- Tefsir ile uğraşana Müfessir denir.
- Fıkıh ile uğraşana Fakih denir.
- Hadis ile uğraşana Muhaddis denir.

7)Mimari ve Sanat

- ✓ Tek Minare: Karahanlılar
- ✓ İki Minare: Selçuklular
- ✓ 4 veya 6'lı Minare: Osmanlı

Dini	Sivil	Askeri
Medrese	Ev	Kışla
Kümbet	Çeşme	Tersane
Cami	Han	Kale
Türbe	Hamam	Burç
Mescit	Ribat	Sur
Tekke	Kervansaray	Garnizon
Zaviye	Saray	Nizamiye

Önemli Yapılar

Devlet	Eser
Karahanlılar	Arap Ata Türbesi Ayşe Bibi Türbesi
Gazneliler	Zafer Kuleleri Ribat-ı Mahi Leşker-i Bazar Camii
Büyük Selçuklu Devleti	Genelde eserleri Irak ve İran coğrafyasında bulunur Diyarbakır Ulu Camii Cuma kelimesi ile biten eserler B. S. D'ye aittir.

Sanat

a)Hat

- Bu sanatla uğraşanlara Hattat denir.
- Bilinen ilk büyük Türk hattatı Amasyalı Yakut'tur.

b)Minyatür

- Perspektif'e dikkat edilmez.
- Kişiler statülerine bağlı olarak büyüklük ve küçüklüğe göre çizilip 6 cm kuralı vardır.
- Bu sanatla uğraşanlara Musavver veya Nakkaş denir.
- Cezeri yapmış olduğu mekanik tasarımları Otomoto adındaki kitabında toplamıştır.

c)Tezhip

- Altınlamak, yaldızlamak anlamına gelir.
- Kitap süslerinde özellikle Kuran-ı Kerim'de kullanılır.
- Bu sanatla uğraşanlara Müzehhip denir.

Not:

- Dokumacılık, Ahşap işleri, Vitray, Maden İşlemeciliği, Ebru, Telkari, Malakari, Sedef gibi dallar da mevcuttur.

8)Bilim İnsanları

Farabi

- ✓ İlimleri sınıflandırdı.
- ✓ Muallim-i Sani ve Alpharabius unvanlarıyla bilinir.
- ✓ Kitabül Musiki(İlk Modern Müzik Kitabı), İhsau'l-Ulum(İlimlerin Sayımı), El Medinetü'l Fazıla(İdeal Devlet) adlı eserleri vardır.
- ✓ Birleşmiş Milletler fikrini savundu.
- ✓ Türk-İslam dünyası'nda pozitif bilimleri başlatmıştır.

Gazali

- Hüccet'ül- İslam unvanıyla bilinir.
  - ❖ İslam'ın ispatlayıcısı
- Zararlı fikir akımlarına karşı Batıniler ile mücadele edip fikir üretmiştir.
- Bağdat'taki Nizamiye Medreseleri'nin rektörlüğünü yapmıştır.
- Cevahirü'l-Kuran, Tehafütü'l-Felasife, İhyâ'u Ulmû'id-Din adlı eserleri vardır.

Biruni(Beyruni)

- ➢ El-Üstad unvanıyla bilinir.
- ➢ Coğrafyacıdır ve Hindistan ile ilgili eser yazmıştır.
- ➢ Dünyaca tanınan ismi Alberuni'dir.
- ➢ Sultan Mahmud'un oğluna El Kanun'ül-Mesudi adlı bir kitap yazmıştır.
- ➢ Yerçekimi'nin varlığını Newton'dan önce keşfetmiştir.
- ➢ Jeodozi ilmini buldu.
- ➢ Dünya'nın çapını hesapladı.
- ➢ Asarül Bakiye adlı eseri vardır.

İbn-i Sina

- ✓ Avicenna unvanıyla bilinir.
  - ❖ Tıbbın hükümdarı
- ✓ Aynı zamanda felsefe ile ilgilenmiş ve Şeyhül Felasife unvanı verilmiştir.
- ✓ "İnsanın içinde bir kurt vardır, bu kurt insanı hasta eder, bu kurdu günümüzde görmek imkansızdır." diyerek mikrobun olduğunu bildirmiştir.
- ✓ Kasr-ı Meyil ifadesini ilk defa ortaya koymuştur.
- ✓ Dünya tarihinde ilk defa Mide Ameliyatı yapmıştır.
- ✓ Avrupa'da ders olarak okutulan El-Kanun fi't-Tıb eseri vardır.
- ✓ Farmakoloji'yi kurmuştur.
  - ❖ İlaç bilimi
- ✓ Kitabüş Şifa adlı eseri vardır.

Zekeriya Errazi

- Eserleri Avrupa'da ders kitabı olarak okutuldu.
- Çiçek ve Kızamık hastalığının farkını bulan ilk bilim insanıdır.
- El Havi Ansiklopedisi vardır.

Fezari

- ➢ İslam Dünyası'nda Astronomi İle Uğraşan İlk Bilim İnsanı'dır.
- ➢ Usturlab Adı Verilen Güneş ve Ay Tutulmalarını Hesap Etmiştir.

Cabir Bin Hayyam

- ✓ Geber unvanıyla bilinir.
- ✓ Modern Kimya'nın kurucusudur.
- ✓ Alaşımlardan Yapay Altın elde etmeye çalışmıştır.
- ✓ İlk defa Hassas Terazi kullanmıştır.
- ✓ Birçok asidi keşfetmiştir.
- ✓ Kitab-ül Kimya adında eseri vardır.
- ✓ Atomun parçalanabileceğini ilk öne süren bilim insanıdır.

Harezmi

- Algorizma unvanıyla bilinir.
- Astronomi ile de uğraşmıştır.
- Cebirin kurucusudur.
- Hisabül Cebr Vel Mukabele(Matematik ve hesaplar üzerine denklemler) adında eseri vardır.
- Sayıların yanına 0 yazmayı bulmuştur.

İbn-i Rüşt

- ➢ Averos ve Zamanın Volter-i unvanlarıyla bilinir.
- ➢ Makale fi Cevheri'l- Felek, Tehafütü't- Tehafüt adlı eserleri vardır.
- ➢ Her zaman aklı ön planda tutmuştur.
- ➢ Aristo'yu Avrupalılar'a anlatmıştır.

Abdullah İbni Firnas

- ✓ İnsanlık tarihinin ilk uçuş denemesini yaptı.

İbn Nefs

- Dünya tarihinde küçük kan dolaşımını bulan Romalı Galen'dir. Ancak bunu doğru şekilde bulan ise İbn Nefs'dir.

İbn'ül-Heysem

- ➢ Kitab el-Menazır denilen görme kitabını yazmıştır.
- ➢ Fotoğraf Manikasının mucididir.
- ➢ Günümüzde fiziğin ışık bilimi sahasında temelde ne görülüyorsa ilk ortaya koyandır.

Cezeri

- ✓ İbnül İzz unvanıyla bilinir.
- ✓ Kitabül Hiyel eseri vardır.
- ✓ Robotik ve sibernetik biliminin kurucusudur.
- ✓ Artuklular zamanında bilime hizmet etmiştir.
- ✓ Robotların Babası olarak da anılmaktadır.

Taberi

- İslam dünyasının tanınan en büyük tarihçisidir.

Ömer Hayyam

- Matematikçi ve astronomdur.
- Rubailer yazmıştır.
- İkinci ve üçüncü derece denklemleri çözmüştür.
- Sultan Melikşah'a sunulan Celali Takvimi'ni hazırlayan heyetin başkanlığını yapmıştır.
- Risale Cebr adlı eseri vardır.

İdrisi

- ✓ Coğrafyacıdır.
- ✓ Batı Avrupa'nın haritasını dünyada aslına uygun çizen ilk kişidir.
- ✓ Ekvatoru, Kuzey ve Güney Yarım Kürelerin varlığını söylemiştir.

9)Yazı, Dil ve Edebiyat

Yazar	Eser	Özellikleri	Sunulduğu Kişi
Yusuf Has Hacip	Kutadgu Bilig	Mutluluk veren bilgi anlamına gelir. İlk Türk-İslam edebi eseridir. Siyasetname özelliği taşır.	Tamgaç Buğra Han (Uluğ Kara Buğra Han)
Kaşgarlı Mahmut	Divan-ı Lugatit Türk	Etnograf, haritacı ve Toplumbilimcidir. İlk Türkçe Ansiklopedik sözlüğü yazmıştır. Türk dünyasına ait harita bulunur. 7500'e yakın Türkçe kelime vardır. Türkçe Arapça'dan üstündür.	El Murtedi Billah
Edip Ahmet Yükneki	Atabetül Hakayık	Eseri Hakikatlerin Eşiği anlamına gelir. Tasavvufi ve ahlaki veya öğüt kitabıdır.	Emir Sipahsalar
Ahmet Yesevi	Divan-ı Hikmet	Pir-i Türkistan olarak bilinir. İlk Türk mutasavvıfıdır. Azerbeycan ve Türkistanı İslamlaştırdı Timur Mezarını yaptırmıştır.	Satuk Buğra Han
Utbi	Tarih-i Yemin	Gazneli Tarihi'ni anlatmıştır.	Gazneli Mahmut
Firdevsi	Şehname	Biyografik bir eserdir. İran-Turan mücadelesi anlatılır. Eserde Afresiyab olarak geçen Türk hükümdarı Alper Tunga'dır.	Gazneli Mahmut
Ali Şir Nevai	Muhakemet'ül Lugateyn	Timur zamanında yaşamıştır. Türkçe Farsça ve Hintçe'den üstün Çağatay Türkçesinin en büyük şairidir.	
Vezir Nizamülmülk	Siyasetname	Nizamiye Medreselerini kurdu. "Devlet Nasıl Yönetilmeli ?"	Sultan Melikşah
Sebük Tegin	Pendname	Çocuklarına ve Komutanlarına Öğüt vermiştir.	

Anadolu(Türkiye) Selçuklu Devleti

- ✓ 1075'te merkezi İznik olarak Kutalmış Oğlu Süleyman Şah tarafından kurulmuştur.
- ✓ I. Haçlı Seferi sonucunda merkez İznik'ten Konya'ya taşınmıştır.
- ✓ 1176'da Bizans ile Miryakefalon (Kumdanlı/Yurttutan) Savaşı Yapıldı.
  - ❖ Anadolu kesin Türk Yurdu haline geldi.
  - ❖ Bu savaştan sonra Batı kaynakları Anadolu'dan Türkiye diye bahsedeceklerdir.
- ✓ I. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde; Samsun ve Antalya alındı.
- ✓ İzzettin Keykavus döneminde; Sinop alındı.
- ✓ Alaaddin Keykubad döneminde; Alaiye(Alanya) alındı.
- ✓ En parlak dönem Alaaddin Keykubad dönemidir.
- ✓ Anadolu Selçuklu Devleti, ticareti geliştirmek için;
  - ❖ Kete(Suğdak), Sinop, Samsun, Alanya ve Antalya'yı alındı.
  - ❖ Vergi oranları %10'dan %2'ye çekildi.
  - ❖ Kıbrıslı Rumlar ve Venedik Devleti ile ticari anlaşmalar imzalandı.
  - ❖ Yol üzerlerine kervansaraylar yapıldı.
  - ❖ Dünya tarihinde ilk defa mala sigorta uygulandı.
- ✓ 1230'da Harzemşahlar ile yapılan Yassıçimen Savaşı kazanıldı.
  - ❖ Savaşın sonucunda Moğollar ile komşu olundu.
- ✓ 1240'da Baba İshak İsyanı çıktı.
  - ❖ Türk Tarihi'nde çıkan ilk dini nitelikli isyandır.
  - ❖ 2 Sene bastırıldı.
- ✓ 1243'te Kösedağ Savaşı'nı Moğollar'a kaybettik. Savaşın sonuçları;
  - ❖ Anadolu Türk Siyasi Birliği bozuldu.
  - ❖ Anadolu Selçuklu, Moğollara bağlı hale geldi.
  - ❖ Savaşın tek olumlu sonucu Anadolu'daki Türk nüfusu arttı.
  - ❖ Anadolu tahrip edildi.
  - ❖ Anadolu'da ikinci Türk beylikleri kurulmaya başlandı.

Not:

- ❖ Mina kelimesi Liman demektir.
- ❖ Kayseri ve Sivas(İstasyon Merkezi) ticarette gelişti.
- ❖ Kayseri'de Yabanlu Pazarı kurulurdu.
- ❖ Ayrıca diğer yerlerde Türkmen Pazarı kurulmaktadır.
- ❖ Alaiye, Konya örnek alınarak yapıldı.
- ❖ Anadolu Selçuklu Devleti, denizciliği bir devlet politikası haline getirmiş ve sürekliliği sürdürmüştür.

Kösedağ Savaşı'ndan Kurulan İkinci Türk Beylikleri

Beyliğin Adı	Kurulduğu Yer	Özelliği
Osmanoğulları	Söğüt/Domaniç	Denizcilik özelliği yoktur. Merkezi otoritesi en kuvvetli olan beyliktir.
Karamanoğulları	Karaman/Konya	Anadolu Selçuklu'nun varisi olarak bilinirler. Osmanlı'yı en çok uğraştıran beyliktir. Karamanlı Mehmet Bey 1277'de Türkçe'yi resmi dil ilan etti. Karaman'ın eski ismi Larende'dir. Denizcilik özelliği yoktur.
Karesioğulları	Balıkesir/Çanakkale	Osmanlı'ya katılan ilk beyliktir. Denizcilik özellikleri vardır.
Dulkadiroğulları	Maraş	Osmanlı'ya katılan son beylik'tir. Denizcilik özellikleri yoktur.
Hamitoğulları	Isparta/Antalya	Osmanlı'ya para yoluyla katılmıştır. Denizcilik özellikleri vardır.
Germiyanoğulları	Kütahya	Osmanlı'ya çeyiz yoluyla katıldı. Denizcilik özellikleri yoktur.
Aydınoğulları	Aydın	Venedik'e Türk Tarihinde ilk kez kapitülasyon verdi. Anadolu'nun İbn-i Sina'sı olan Hacı Paşa bu devlette yaşamıştır. Denizcilik özellikleri vardır.
Menteşeoğulları	Muğla	Güneybatı Anadolu'nun Türkleşmesinde etkili oldu. Rodos'u bir müddet elinden tuttu. Denizcilik özellikleri vardır.
Candaroğulları (İsfandiyaroğulları)	Sinop,Samsun Kastamonu	Denizcilik özellikleri vardır.
Kadı Eretna Oğl.	Sivas	Denizcilik özellikleri yoktur.
Saruhanoğulları	Manisa	Denizcilik özellikleri vardır.
Taceddinoğulları	Ordu	Denizcilik özellikleri vardır.
Ramazanoğulları	Adana	

A)Devlet Yönetimi

Hükümdar Unvanları

Sembol	Unvan
Fark Yoktur	Keykavus
	Keyhüsrev
	Keykubad
	Rükneddin

Not:

- Key kelimesi Sultan anlamına gelir.
- Farsçadan etkilenmişlerdir.
- Deniz kuvvetleri komutanlarına Reisü'l-Bahr veya Melikü's-Sevail denilir.

Divan-ı Ala

- ✓ Devlet meselelerinin görüşüldüğü divandır.

Divan-ı Pervane

- İkta toprağını dağıtır.
- Bu divanın başındaki kişiye Pervaneci denir.

Not:

- Türkiye'de ilk dağıtılan ikta toprağı Tokat'tır.
- Pervaneci'nin Osmanlıda'ki karşılığı Nişancı'dır.

B)İlim İnsanları

İlim İnsanı	Eser/Özellikleri
Mevlana	Kebir ve Mesnevi
Hacı Bektaş Veli	Makalat
Yunus Emre	Risaletün Nushiyye ve Divan
Aşık Paşa	Garipname
Muhyiddin(İbnül) Arabi	Şeyh Ekber adlı lakabı vardır. Vahdet-i Vücud felsefesini savundu. Yavuz Sultan Selim Mezarını Buldurup Türbe Yaptırmıştır.
Hacı Paşa	Aydınoğullarında yaşadı. Anadolu'nun İbn-i Sina'sıdır.
Ravendi	Selçuklu Tarihi(I.Giyaseddin Keyhüsrev'e Sunuldu.)
Gülşehri	Mantık'ul Tayr(Kuşların Dili)
Hoca Dehhani	Divan edebiyatının kurucusu kabul edilir. Selçuklu Şahnamesi adlı eseriyle ünlendi.

C)Ekonomi

- ✓ Ekonomini temeli Fütüvvet anlayışına dayanan Şeyh Nasireddin'in kurduğu Ahi teşkilatıdır.
- ✓ Bu teşkilatın bir benzeri Avrupa'da kurulan Gild ve Hansa adındaki teşkilatlardır.
- ✓ Ahiliğin amacı ve felsefesi Ahi Evran'ın Letaif-i Hikmet kitabında bahsedilir.
- ✓ Merkezleri Kırşehir, Konya ve Kayseri'dir.
- ✓ Ahilik teşkilatına Gayrimüslimler giremez.
- ✓ Esnafların başında olana Şeyh veya Pir adı verilir.
- ✓ Kaliteli mal üretilmek zorundadır.
- ✓ İhtiyaca göre mal üretimi yapılırdı.
- ✓ Üretilen mal, değerinden aşağıya veya yukarıya satamazlar. (Narh Sistemi)
- ✓ Kazancın bir bölümü Orta Sandık'ta toplanır ve buradan esnafa kredi verilir.
- ✓ Mesleki,dini eğitim verilir ve eğitim sonunda İcazetname verilir.
- ✓ Esnaflar gerektiğinde cihada katılır.

<u>Not</u>:

- ❖ Fatma Bacı kadınları eğitmek amaçlı "Aşına, Eşine ve İşine dikkat et" prensibiyle Bacıyan-ı Rum Teşkilatını kurmuşlardır.
- ❖ Sultan I. Mesud zamanında ilk para bastırılırken, II. Kılıçarslan zamanında Altın Para bastırılmıştır.

D)Mimari ve Sanat

- ➢ Çifte, Alaaddin gibi kelimelerle başlayan eserler Selçuklu'ya Aittir.
- ➢ Paşa, Sultan, Çelebi, Haseki, Yeşil gibi kelimelerle başlayan ve Edirne, Bursa, İstanbul, Trabzon'da ki eserler Osmanlı'ya aittir.
- ➢ Diyarbakır Ulu Cami, Büyük Selçuklu Devleti'ne aittir.
- ➢ Sultan Hanı Anadolu Selçuklu Devleti'ne aittir.
- ➢ Erzurum'da bulunan Yakutiye Medresesi İlhanlılar'a aittir.
- ➢ Anadolu Selçuklu Devleti zamanında ilk eserler;
    - ❖ İlk kervansaray; Alay Han
    - ❖ İlk cami; Alaaddin Cami
    - ❖ İlk hastane; Gevher Nesibe Darüşşifası
    - ❖ İlk medrese; Koca Hasan Medresesi

Osmanlı Devleti Kültür ve Medeniyet Tarihi

A)Devlet Yönetimi

Merkez Teşkilatı

1)Osmanlı Devleti'nin Diğer Adları

- Gaziler
- Ottoman
- Devlet-i Ali
- Atman

2)Devleti Oluşturan Etmenler

- ✓ Halk
- ✓ Teşkilat
- ✓ Ülke
- ✓ Hakimiyet

3)Klasik Dönem Kültür Oluşumu ve Örnek Alınan Devletler

- Orta Asya Türk gelenekleri
- İslam'ın getirdiği esaslar
- Fethedilen bölgelerdeki kültürel unsurlar
- Türkiye Selçukluları ve İlhanlılar'ı örnek almışlardır.

4) Osmanlı Devleti'nin Hedefleri

- Devlet-i Ebed Müddet
  - ❖ Devleti Sonsuza Kadar Yaşatma
- Nizam-ı Alem
  - ❖ Dünya Düzeni
- Kanun-ı Kadim
  - ❖ Devlet ile fert arasındaki ilişkiyi düzenleme

5)Hükümdar Sembol ve Unvanları

Sembol	Unvan	San
Hepsi Var **OK** Yok	Bey Gazi Han Sultan Padişah Hüdavendigar Rum Emir	Sahibü'l-Ucat(Uçların Hükümdarı) Merzban-ı Afak(Ufukların Bekçisi) Gazi Oğlu Gazi Pehlivan-ı Zaman(Zamanın Kahramanı)

Not:

- ❖ Osmanlı'nın damgaları Ok ve Yay'dır.
- ❖ Sultan unvanını ilk kullanan Orhan Bey'dir.

6)Hükümdar Görevleri

- ✓ Orduya komutanlık eder.
- ✓ Divan-ı hümayuna başkanlık eder. (**Fatih'e kadar**.)
- ✓ Herhangi bir şeyi yasaklar. (**Yasakname**)
- ✓ Herhangi bir konuda emir verir (**Ferman**)
- ✓ Herhangi bir konuda adaletsizliği giderir.(**Adaletname**)
- ✓ Herhangi bir konuda kanun çıkarır. (**Kanunname**)
- ✓ Herhangi bir konuda devlet memurunu göreve atar veya görevinden alır. (**Beratname**)
- ✓ Herhangi bir devşirme çocuğu öldürebilme hakkına sahiptir. (**Kulluk Hakkı**)
- ✓ Herhangi bir devlet memurunun mallarına el koyar. (**Müsadere**)
- ✓ Herhangi bir konu hakkında görüş belirtir.
- ✓ Herhangi bir kişiyi himayesi altına alabilir. (**Amanname**)

Not:

- ❖ Müsadere Sistemi'ni getiren Fatih Sultan Mehmed, kaldıran ise II. Mahmut'tur.

7)Veraset Değişikleri

Osman Bey	Ülke Hanedanın Ortak Malıdır
I.Murat	Ülke Hükümdara ve Oğulları'na Aittir
II.Mehmet	Ülke Padişahındır
I.Ahmet	Ekber ve Erşad Sistemi
Kanun-u Esasi	Ekberiyet Sistemi

8)Şehzade Eğitimi

- 7 yaşında eğitime başlarlar.
- 12 yaşında sancağa gönderilir.
- Çelebi Sultan unvanını alırılar.
- III. Mehmed döneminde Sancağa Çıkma Usulü kaldırılmıştır.

9)Başkentler

- ✓ Söğüt (Kuruluş)
- ✓ Karacahisar (Kuruluş)
- ✓ Bilecik (Kuruluş)
- ✓ Bursa (Kuruluş)
- ✓ İznik (Kuruluş)
- ✓ Yenişehir(Kuruluş)
- ✓ Edirne (Kuruluş)
- ✓ İstanbul (Yükselme)

İstanbul

Boğazlar	Kaptan-ı Derya
Adalet	Taht Kadısı
Güvenlik	Yeniçeri Ağası
İmar İşleri	Mimarbaşı
Belediye İşleri	Şehremini
Genel	Sadrazam

İstanbul'un Diğer Adları

- Konstaniyye
- Konstantinapolis
- Aslambol
- İslambol
- Asitane
- Payitaht
- Dersaadet

10)Saraylar

- İlk saray Orhan Bey döneminde Bursa'da yapılan Bey Sarayı'dır.
- En uzun süre yönetim merkezi olan saray Topkapı Sarayı'dır.
- İlk ısıtmalı ve yarıya kadar batı tarzı olan Ağrı Doğubayezid'de bulunan İshak Paşa Sarayı'dır.
- Tamamı batı tarzı olan ilk saray Dolmabahçe Sarayı'dır.
    - ❖ Mimarı, Sarkis Balyan'dır.
- Yapımına III. Selim zamanında başlanan ve II. Abdulhamid yönetim merkezi olarak kullandığı Yıldız Sarayı.
- Bu saraylardan hariç Galata, Edirne, Beylerbeyi, İbrahim Paşa ve Çırağan Sarayları da bulunur.

11)Topkapı Sarayı

Birun(Dış)

- ✓ Dışarıdan gelen elçiler kabul edilir.
- ✓ Devlet buradan yönetilir.
- ✓ Cülus Bahşisi burada dağıtılır.
- ✓ Protokol düzenlenir.
- ✓ Divan toplantıları buranın Babüssade Kapısı'nda yapılır.

Enderun(İç)

- Okul'dur.
- Devşirme çocuğu alınır.
- Zamanla Türk öğrenciler de alınmıştır.
- Enderun'u kuran I. Murat'tır.(Edirne)
- Sadrazam, Vezir gibi üst makamlara devlet memuru yetiştirilir.
- Bu kurum II. Meşrutiyet'e kadar varlığını sürdürmüştür.
- II.Mahmut önemi azalan Enderun'dan memur almamıştır.
- ❖ II.Mahmut memur ihtiyacını Mekteb-i Maarif-i Adliye'den karşılamıştır.

Harem(Kız)

- Kelime anlamı yasak, dokunulmaz demektir.
- Devşirilen kız çocukları burada eğitim alır.
- Zamanla Türk öğrenciler de alınmıştır.
- Bu kurumun sorumlusu Harem Ağası'dır.
- Padişah ve Ailesi'nin özel hayatının geçtiği yerdir.
- Okul'dur.
- Slav ırklarından kızlar toplanır.
- Erkek çocuk doğuran kadına Haseki denir.
- ❖ İlk kadın Haseki Sultan Holoforia Hatun'dur.
    - Nilüfer Hatun

12)Divan- Hümayun

- ✓ Günümüz Bakanlar Kurulu anlamına gelir.
- ✓ Her türlü mesele görüşülür.
- ✓ Son söz Padişah'a aittir. (Danışma Organı)
- ✓ Divan-ı Hümayun'u kuran Orhan Bey, kaldıran II. Mahmut'tur.
- ✓ II. Mahmut Divan-ı Hümayun yerine Heyet-i Vükela'yı kurmuştur.
- ✓ Fatih'e kadar Padişahlar, Fatih'ten sonra Sadrazamlar başkanlık yapmıştır.
- ✓ Alınan kararlara Hüküm, bu hükümlerin kaydedildiği deftere Mühimme Defteri denir.
- ✓ Kararları Tahvil, Beylikçi, Rüus ve Amedi kalemleri kaydeder.
- ✓ Alınan kararları Şeyhülislam dini açıdan kontrol eder.
- ✓ Müslüman – Gayrimüslim ayırmaksızın haksızlığa uğradığını düşünen herkes davasının tekrar görülmesi (Temyiz) için divana başvurabilir.
- ❖ Bu yönüyle Divan-ı Hümayun Türk-İslam devletlerindeki Divan-ı Mezalim'e benzer.

Not:

- ❖ **Ayak Divanı**; Sadece hükümdarın oturduğu ve diğerlerin ayakta durduğu olağanüstü divandır.
- ❖ **Galebe Divanı**; Elçi ve yabancı konuklar için toplanan divandır.
- ❖ **İkindi Divanı**; Sadrazam önderliğinde devlet işlerinin görüşüldüğü divandır.
- ❖ **Sefer Divanı**; Sefer sırasında toplanılan divandır.

Padişah

- ➢ Fatih Sultan Mehmet'e kadar divana Padişahlar başkanlık etmiştir.

Sadrazam

- Padişahın mutlak vekilidir.
- Padişahın mührünü taşır.
- Padişah sefere çıkamazsa Serdar-ı Ekrem unvanıyla ordunun başında sefere çıkar.
- Sefere çıktığında yerine Sadaret Kethüdası veya Kaymakamını atar.
- Verdiği emirlere Buyruldu denilir.
- Osmanlı Devleti'nde ilk sadrazam Çandarlı Halil Paşa'dır.

Kubbealtı Veziri

- ✓ Günümüz bakanıdır.
- ✓ Devlet işlerine yardımcı olur.
- ✓ En bilgilisi Sadrazam olur.
- ✓ İlk vezir Alaaddin Paşa'dır.

Defterdar

- ➢ Günümüzün Maliye Bakanı'dır.
- ➢ Hesap tutar, Bütçe yapar.
- ➢ Devletin alacaklarını kişi ve kurumlardan tahsil eder.
- ➢ Padişah'tan sonra ferman çıkarma yetkisine sahiptir.
- ➢ Maliye teşkilatını I. Murad kurmuştur.
- ➢ Sayıları iki tanedir. (Rumeli ve Anadolu)

Kazasker(Kadıasker)

- Kazasker olacak kişi doğuştan Müslüman olmalı ve Medrese çıkışlı olmalıdır.
- Günümüzdeki Meb ve Adalet Bakanlığı'dır.
- Tuttuğu deftere Ruznamçe denir.
- Kadı ve Müderris ataması yapar.
- Sayıları iki tanedir. (Rumeli ve Anadolu)
- Erişebileceği son rütbe Şeyhülislamlık'tır.

Nişancı

- ✓ Devletin iç ve dış yazışmalarından sorumludur.
- ✓ Fethedilen bir bölgenin Sosyo-Ekonomik yapısının yer aldığı Tahrir defterlerini tutmuştur.
- ✓ Tımar topraklarının dağıtımından sorumludur.
- ✓ İlk atamasını Fatih Sultan Mehmed yapmıştır.
- ✓ Tapu ve Kadastro işlemleri ile ilgilenir.
- ✓ Örfi Hukuk'un Divan'daki temsilcisidir.
- ✓ Belgelere Padişah Tuğrası çeker.

Reisülküttap

- ➢ Divan-ı Hümayun'un toplantı gündemini belirler.
- ➢ Devletin dış yazışmalarından sorumludur.
- ➢ XVII. yy'da Nişancı'dan ayrılarak divan üyesi oldu.
- ➢ İlk reisülküttap Mehmet Rami Efendi'dir.

Kaptan-ı Derya(Kaptan Paşa)

- Divan'ın doğal üyesi değildir ve İstanbul'da bulunduğu süre içerisinde toplantılara katılır.
- XVI.Yüzyıl'da Kanuni döneminde divana üye olundu.
- Denizcilik ile ilgili kanunların çıkarılmasını hızlandırır.
- İlk Kaptan-ı Derya Kara Mürsel iken, divana üye olan ilk Kaptan-ı Derya Barbaros Hayrettin Paşa'dır.

Yeniçeri Ağası

- ✓ Rütbesi Vezir ise Divan'a Katılır.
- ✓ Doğal üye değildir.

Şeyhülislam

- ➢ XVIII.Yüzyıl'da Divan'a Üye Oldu.
- ➢ Divan'a en son üye olmuştur.
- ➢ Atamasını Padişah yapar.
- ➢ İlk Şeyhülislam Molla Fenari'dir.
- ➢ Protokolde Sadrazam'a eşittir.
- ➢ Divan'da alınan kararların dine uygun olup olmadığı hakkında İfta ve bu kararların yayınlanmasına Fetva denir.

Tutulan Defter	**Tutan Kişi**
Mühimme	Divanın Tüm Kararlarını
Tahrir	Nişancı
Ruznamçe	Kazasker

Taşra Teşkilatı

1840'a Kadar Vilayet Nizamnamesi

Birim	Adalet	Güvenlik	Yönetici
Eyalet	Kadı	Subaşı	Beylerbeyi
Sancak	Kadı	Subaşı	Sancakbeyi
Kaza	Kadı	Subaşı	Kadı
Köy	Naip	Subaşı	Kethüda

1840 Vilayet Nizamnamesi

Birim	Yönetici
Eyalet	Müşir(Vali)
Sancak	Mutasarrıf (Kaymakam)
Kaza	Kaza Müdürlüğü
Köy	Muhtar

1871 Vilayet Nizamnamesi

Birim	Yönetici
Eyalet(Vilayet)	Vali
Liva	Mutasarrıf (Kaymakam)
Kaza	Kaza Müdürü
Nahiye	Nahiye Müdürü
Köy	Muhtar

Eyaletler

Salyaneli Eyaletler

- ✓ Salyane, yıllık anlamına gelmektedir.
- ✓ Direk maaş verilir. (Yıllık)
- ✓ Tımar sistemi uygulanmaz.
- ✓ Merkeze uzak eyaletlerdir. (Mısır, Fas, Cezayir, Trablusgarp, Tunus, Bağdat, Habeş, Yemen)

Not:

- ❖ Buradaki vergiler İltizam Usulü ile toplanır ve iltizamı kazanana Mültezim denir.
- ❖ Vergileri toplama işi birine yaşam boyu verilirse bu sisteme Malikane denir.
- ❖ İhaleye girerken devlete verilen paraya ve geri alınamayan paraya Muaccele denir.
- ❖ İltizam Sistemi Islahat Fermanı ile kaldırıldı.
- ❖ İltizam Sistemi kaldırılınca vergi toplama işi Muhassıl'a devredilmiştir.

Salyanesiz Eyaletler

- ➢ Direk maaş verilmez, buradaki memurun maaşı için kendisine toprağın geliri ayrılır.
- ➢ Tımar sistemi uygulanır.
- ➢ Merkeze yakın eyaletlerdir. (Anadolu, Rumeli, Kütahya, Bosna, Budin, Karaman, Sivas, Erzurum, Diyarbakır, Şam, Manisa, Dulkadir, Menteşe, Kilikya)

Yurtluk-Ocaklık

- Genelde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da aşiretlerin yoğun olduğu yerlerdir.
- Kendi içlerinde özerktirler.
- Aşiret liderlerinin bulundukları kazada birtakım yönetimsel hakları bulunur.
- Dersim (Tunceli) ve Çölemelik (Hakkari) en bilinen yerlerdendir.

İmtiyazlı Eyaletler

- ✓ Ayrıcalıklı bölgelerdir.
- ✓ Bazıları vergi verir, asker göndermez.
- ✓ Bazıları vergi vermez hem de asker göndermez.
- ✓ Hicaz ise ne vergi verir ne de asker gönderir.
- ✓ Eflak, Boğdan, Erdel (Voyvoda)
- ✓ Kırım (Giray / Han)
- ✓ Mekke Şerifliği (Emir)

Not:

- ❖ Osmanlı Devleti Eflak ve Boğdan'a özel ad olarak Memleketeyn adını vermiştir.

B)Hukuk

Osmanlı'nın Hukuk Sistemi'ni Oluşturmasında;

- ❖ Fethedilen bölgelerdeki uygulamalar
- ❖ İslam'ın getirdiği esaslar
- ❖ Orta Asya Türk gelenekleri

Sınıfı	Adı	Bölgeler	Atamasını Yapan
1	Taht Kadısı	İstanbul,Edirne,Bursa	Padişah
2	Mevleviyet Kadısı	Diğer Bölgeler	Kazasker

Not:

- ❖ İlk Kadı atamasını yapan Osman Bey'dir.
  - Dursun Fakih

Mahkemeler

Tanzimat Öncesi(Klasik Dönem)	Tanzimat Mahkemeleri
Şeri (Müslüman) Konsolosluk (Fransız Tüccarların Davasına Bakar) Cemaat (Gayrimüslim)	Ticaret Nizamiye (Karma Davalar)

Not:

- ❖ Osmanlı Devleti Tanzimat dönemiyle hukukta ikilikler(karışıklar) yaşanmaya başladı.
- ❖ Osmanlı Devleti'ndeki hukuk ikilikleri Türkiye Cumhuriyeti'nde çıkan Medeni Kanun ile kaldırılmıştır.
- ❖ II. Mahmut döneminde Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz ilkesi yürürlüğe girmiş ve II. Mahmut döneminde Nezaret Adevi(Adalet Bakanlığı) kurulmuştur.

Kadı'nın Görevleri

- ✓ Noter'dir
- ✓ Kaza'nın yöneticisidir.
- ✓ Nikah kıymaktadır.
- ✓ En fazla bir bölgede 2 yıl görev yapabilir.

Not:

- ❖ Kadılar, evliliklerin neden çift yapıldığını ve evliliklerden doğan çocukların mirasçılık durumları Tereke Defteri'ne kaydedilir.
- ❖ Kadılar mahkemede o bölgenin ileri gelen ve sevilen kişileri tarafından oluşturulan Şuhudul Hal'e başvurabilir.
- ❖ Kadılar önce medresede daha sonra Medresetü'l-Kuzat ve 1870'te ise Mekteb-i Hukuk okulunu bitirerek kadı olmuşlardır.

Osmanlı Devleti'nde Kanun Çıkma Sırası

- Divan Üyeleri – Nişancı – Padişaha Arz – Mühimme Defteri Kaydı - Ferman

C)Sosyal Hayat

- ➢ Osmanlı, toplumu din esasına göre bölerek yönetmiştir bu sisteme Millet Sistemi denir.

Hakkaniyet Çemberi

- Adalet
- Kanun
- Ordu
- Servet
- Millet(Vergi)
- Mülk Gücü(Padişah)

Vakıf Teşkilatı

- ✓ İlk vakıf teşkilatını Orhan Bey kurdu.
- ✓ Osmanlı'da vakıflar Vakıf(Normal Zamanlar) ve Avarız Vakıfları(Olağanüstü Durumları) olarak ikiye ayrılır.
- ✓ Vakıf yöneticilerine Mütevelli Heyeti denir.

Sosyal Kuruluşlar

- Darülaceze: Yoksullar evi
- Darüleytam: Yetimler yurdu
- Darülelhan: Konservatuvar
- Darülfünun: İstanbul Üniversitesi
- Darülbedayi (Darülelhan): Tiyatro
- Darüşşafaka: Eğitim, okul ve yurt ihtiyaçları
- Donanma Cemiyeti: Yardım kuruluşudur ve Milli piyangonun temelini atmıştır.
- Darülmesai: Askeri giysi dikimevi
- Hamidiye Etfal: Çocuk hastanesi
- Hilal-i Ahdar: Yeşilay
- Hilal-i Ahmer: Kızılay
- Himaye-i Etfal: Çocuk esirgeme kurumu
- Vakıf Gureba: Gariplerin hastanesi

Not:

- Osmanlı Devleti'nde ilk çocuk hastanesini açtıran II. Abdulhamid'tir.

Yönetici Grupları

Seyfiye	Kalemiye	İlmiye
Asker/Yönetici	**Yazıcı**	**Din/Hukuk/Eğitim**
Kapıkulu Ocağı	Defterdar	Şeyhülislam
Tımarlı Sipahiler	Nişancı	İmam
Yeniçeri Ocağı	Reisülküttap	Müezzin
Kaptan-ı Derya	Katipler	Nakibül Eşraf
Leventler		Kazasker
Padişah		Kadı
Sadrazam		Naip
Vezir		Müderris
Beylerbeyi		Molla
Sancakbeyi		Muid

D)Ordu

- ✓ İlk orduyu Yaya Müsellem adıyla Orhan Bey kurdu.
- ✓ Yaya ve Müsellem grubunun fetih hareketlerine yetişememesi sonucu I. Murat Edirne'de Kapıkulu Ocağı'nı kurmuştur. Bu ocağın özellikleri;
- Merkez ordusudur.
- Devşirme çocuklardan oluşur.
- İhtiyacını önce Pençik daha sonra Devşirme metoduyla karşılamıştır.
- Önceleri Ocak Devlet İçindir anlayışı ile hareket ettiler.
- Bu ocağa bağlı askerlerin evlenmeleri veya başka bir işle uğraşmaları yasaktır.
- En etkili ocağı Yeniçeri'dir.
- II. Selim'den itibaren bozulmaya başlamıştır.
- Kapıkulu Ocağı'na bağlı askerler her üç ayda bir Ulufe, her taht değişikliğinde ise Cülus Bahsişi alırlar.
- Yeniçerilerin sefere çıkmadan önce okudukları duaya Gülbank denir.

Not:

- Kapıkulu Ocağı önceleri Mevlana(Molla) Rüstem'in önerisiyle Pençik Sistemi daha sonra ise Devşirme Sistemi'ne geçilmiştir.

Kara Kuvvetleri

Kapıkulu Ocağı

Piyadeler

İsmi	Özelliği
Acemi Oğlanlar Ocağı	Askerlik eğitimi ilk burada başlar. En az 3 sene, en fazla 8 sene sürer.
Yeniçeri Ocağı	Göğüs göğüse çarpışıp tek amaçları şehit olmak olan gruptur.
Topçu Ocağı	Top yapabilecek mühendislerin olduğu kısımdır.
Top Arabacıları Ocağı	Güçlü, kuvvetli olanlar ve Mekanik Kuvvet(Fizik) alanında bilgisi olanlar alınır.
Bostancı Ocağı	Güçlü olanlardan seçilir ve nöbet tutarlar. (Güvenlik Görevlisi)
Lağamcı Ocağı	Tünel kazıp fitil(dinamit) döşerler.
Cebeci Ocağı	Silah bakım ve onarımından sorumludur.
Humbaracı Ocağı	El bombası yapım ve tekniğiyle ilgilenen gruptur.

Süvariler

İsmi	Özelliği
Sipahiler Silahtarlar	Çadırları ve Silahları korurlar.
Sağ Ulufeci Sol Ulufeci	Saltanat Sancağını korurlar.
Sağ Garip Sol Garip	Hazineyi korurlar.

Not:

- Acemi birliğinden herhangi bir bölüme geçmeye Bedergah (Kapıya Çıkma) denir.

Eyalet Askerleri

Tımarlı Sipahi

- Ordu'nun en kalabalık kısmıdır.
- Tımar topraklarından geçimini sağlarlar.
- XVII.Yüzyıla kadar yetişen askere Tımarlı Sipahi denir.
- XVII.Yüzyılda Tımar sisteminin bozulmasıyla devletin aldığı ücretli askere Sekban veya Saruca adı verilir.
- XIX.Yüzyılda Tımar sistemi kaldırılınca bölgelerin güvenliğinin sağlanabilmesi için Jandarma'nın temeli olan Redif Birlikleri kuruldu.

Diğer Kuvvetler

İsmi	Özelliği
Akıncılar	Sınır boylarında otururlar ve düşman hakkında istihbarat toplarlar.(Müslüman)
Azaplar	Bekardırlar. Yaşları 16-45 arasında değişir. Temel amaçları şehit olmaktır.
Yörükler	Yürüme anlamına gelir. Göçebe Türkmenleri ifade ederler. Orduya kılavuzluk yaparlar.
Deliler	Cesaret. Tek amaçları şehit olmaktır. Bayrağa yazı yazarlar "Kaderde ne varsa o gelir başa
Beşliler	Sefer sırasında yakın bölgede beş eve girilir ve bir kişi alınır. Yoksa Baba alınır.
Sakalar	Su ihtiyacını karşılarlar.
Yaya ve Müsellem	İlk ordu.
Tatarlar	Postacı veya Ulak anlamına gelirler.
Derbendçi	Köprü, yol, geçit anlamına gelir.
Köprücüler	Savaş esnasında köprü yaparlar.
Cerahor	Savaş bölgesine önceden gidip çadırları kurarlar. Daha sonra İnşaat işine girmişlerdir.
Martoloslar	Sınır boylarında otururlar ve düşman hakkında istihbarat toplarlar.(Gayrimüslim)
Voynuk	Atların bakımıyla uğraşan Hristiyan grup.

Yardımcı Kuvvetler

- Osmanlı'ya bağlı devlet, beylik ve özel yönetimli idarelerden alınan askerlerdir.

Deniz Kuvvetleri

- ✓ Orhan Bey döneminde Karesioğuları'nın alınmasıyla Rumeli'de deniz faaliyetleri başladı.
- ✓ Osmanlı Devleti Karamürsel'i alarak denize ulaştı.
- ✓ Komutanı'na Kaptan-ı Derya, askerine Levent denir.
- ✓ İlk Tersane Orhan Bey zamanında Karamürsel'de açıldı.
- ✓ Edincik, İzmit, Karamürsel, İznik, Kefe(Kırım), Trabzon, İstanbul, Sinop, Samsun, Gelibolu, Antalya, Muğla'da tersaneler açıldı.
- ✓ Önemli Denizciler; Ece Halil, Hacı İlbeyi, Evrenos Gazi, Çalı Bey, Piyale Paşa, Seydi Ali Reis, Piri Reis, Barbaros Hayrettin Paşa, Kemal Reis, Murat Reis, Baltaoğlu Süleyman

E)Toprak

Miri Arazi

- ✓ Paşmaklık: Geliri Padişah'ın annesi, eşi ve kızlarına ayrılan toprak
- ✓ Mukataa: Geliri doğrudan devlet hazinesine aktarılır.
- ✓ Malikane: Devlete yararlılık gösteren kişilerin yaşamı boyunca verilen toprak.
- ✓ Yurtluk: Geliri sınır boylarında oturanlara ayrılır.
- ✓ Ocaklık: Kale muhafızlarına veya tersanecilere ayrılır.
- ✓ Metruk: Ortak yaşam alanıdır.(Otlak ve Yaylak)
- ✓ Vakıf: Geliri kamu yararı için ayrılan topraklardır.
- ✓ Dirlik: Geliri devlet memuru veya askere ayrılan toprak.
- ❖ Has: Geliri 100.000 akçeden fazladır (Padişah, Divan Üyeleri)
- ❖ Zeamet: 20.000 akçe ile 100.000 akçe arasındadır. (Müderris, Muid, Kadı, Tabip)
- ❖ Tımar: 3.000 akçe ile 20.000 akçe arasındadır. (Memurluğa ilk başlayanlar, en alt kademe memurlar)

Not:

- ❖ Dirlik toprağının üçe ayrılmasının sebebi Statü'dür.

Mülk Arazi

- Müslümanlara ayrılan topraklar Öşri'dir.
- Gayrimüslimlere ayrılan topraklar Haraci'dir.

Vakıf Arazi

- Geliri dini ve sosyal kurumların gideri için ayrılır.

F) Eğitim

Örgün Eğitim

a)**Sıbyan Mektebi**(Çocuk Okulu)

- ✓ Eğitimin ilk basamağıdır.
- ✓ 4-6 yaşındaki çocuklar mektebe giderler.
- ✓ Çocukların ilk gününde yapılan törenlere Amin Alayı denilmiştir.
- ✓ II. Mahmut döneminde İstanbul'da Sıbyan Mektebi zorunlu hale getirilecektir.

b)Medrese

- ➢ Osmanlı Devleti'nde ilk medrese Orhan Bey döneminde İznik'te açılan İznik Medresesi veya İznik Orhaniyesi'dir.
- ➢ Süleyman Paşa Medresesi Osmanlı'da günümüze kadar kalan en eski medresedir.
- ➢ Medreseye atanan ilk müderris Davud-u Kayseri'dir.
- ➢ Fatih zamanında günümüz İslam Enstitüleri veya İlahiyat Fakülteleri ayarınca Sahn-ı Seman Medreseleri açıldı.
- ❖ Bu medreseye öğrenci yetiştirmek amaçlı Tetimme Medreseleri açıldı.
- ➢ Kanuni zamanında açılanlara ise Süleymaniye Medreseleri denilmiştir.
- ➢ Medreselerde öğretim dili Arapça'dır.
- ➢ XVII. yy'a kadar Akli ve Nakli bilimler ortaklaşa okutuldu.
- ➢ Medreselerde başarısız öğrenciye Taşraya Çıkma cezası verilir.
- ➢ Öğrencinin doğduğu yere gidip halka ders anlatmasına Cerre Çıkma denir.
- ➢ Medreselerin başında 20, 30, 40, 50, 60 gibi rakamların bulunması aldıkları ücreti gösterir.
- ➢ Medreselerdeki eğitim süresi en az 4 yıl, en fazla 7 yıl ve bu süreyi aşan atılır.
- ➢ Medreseden mezun olanlar Kadı, Muid, Müderris, Hekim, Nişancı, Mühendis olabilir.
- ➢ Medreselerin bozulma sebepleri;
- ❖ Medrese müfredatında Akli Bilimlerin çıkarılması ve ders saatlerinin azaltılması
- ❖ Yeni eğitim kurumlarının açılması
- ❖ Beşik Ulemalığı'nın gelmesi (Hoca'nın Oğlu Hoca'dır)
- ❖ Avrupa'nın takip edilmemesi

Not:

- ❖ Osmanlı Devleti'nde bilim ve eğitim açısından yetişen iki önemli Padişah Kanuni ve Fatih'tir.

İhtisas Medreseleri

- ✓ Darü't-tıp: Hekim
- ✓ Darülhadis: Hadis öğreticisi
- ✓ Darülkurra: Kuran öğreticisi
- ✓ Darülhendese: Mühendis
- ✓ Mekteb-i Kuzat: Kadı

c)Saray

Enderun

- ✓ Okul'dur.
- ✓ Devşirme çocuğu alınır.
- ✓ Zamanla Türk öğrenciler de alınmıştır.
- ✓ Enderun'u kuran I. Murat'tır.(Edirne)
- ✓ Sadrazam, Vezir gibi üst makamlara devlet memuru yetiştirilir.
- ✓ Bu kurum II. Meşrutiyet'e kadar varlığını sürdürmüştür.
- ✓ II.Mahmut önemi azalan Enderun'dan memur almamıştır.
- ✓ II.Mahmut memur ihtiyacını Mekteb-i Maarif-i Adliye'den karşılamıştır.

Harem

- ➢ Kelime anlamı yasak, dokunulmaz demektir.
- ➢ Devşirilen kız çocukları burada eğitim alır.
- ➢ Zamanla Türk öğrenciler de alınmıştır.
- ➢ Bu kurumun sorumlusu Harem Ağası'dır.
- ➢ Padişah ve Ailesi'nin özel hayatının geçtiği yerdir.
- ➢ Okul'dur.
- ➢ Slav ırklarından kızlar toplanır.
- ➢ Erkek çocuk doğuran kadına Haseki denir.
- ❖ İlk kadın Haseki Sultan Holoforia Hatun'dur.
    - Nilüfer Hatun

Şehzadegan Mektebi

- 7 yaşına gelen şehzadeler 12 yaşına kadar dönemin ünlü alimlerinden ders almaya başlarlar.
- Aldıkları derse Bed-i Besmele denir.

Yaygın Eğitim

- ✓ Camiler, Mescitler, Dergahlar
- ✓ Tekke ve Zaviyeler
- ✓ Esnaf Teşkilatı

Not:

- ❖ Padişahların alimler ile yaptıkları derslere Huzur denir.
- ❖ Osmanlı Devleti'nde ıslahat önerilerine Lahiya denir.

Medresedeki Akademik Kariyer Basamakları

- o Müderris (Öğretmen)
- o Mülazım / Mülazemet (Atama bekleyen öğretmen)
- o Muid (Stajyer öğretmen / Mezun)
- o Danişmend (Öğrenci)
- o Softa (Suhte)

G)Osmanlı'da Bilim Adamları

İsmi	Dönemi	Özelliği
Kadızade-i Rumi	Kuruluş Yükselme	Matematikçi ve Astronomdur. Çalışmalarını Rasathane 'de yapmıştır.
Davud-u Kayseri	Orhan Bey	Osmanlı'nın ilk müderrisidir.
Molla Fenari	II. Murad	Osmanlı'nın ilk Şeyhülislamıdır.
Altuncuzade	Fatih	Bevliye(İdrar Yolları) hastalıklarıyla uğraştı
Akşemseddin	Fatih	Mikrobiyolojinin babasıdır. Fatih'in hocasıdır. Mikroplar ile uğraşmıştır.
Ali Kuşcu	Fatih	Astronom ve Matematikçidir. Akkoyunlar'dan Osmanlı'ya geldi. Fatih Camii'sine Güneş Saati yaptı. Ay'ın haritasını çıkardı. Ayasofya Medresesi müderrisliğini yaptı. İstanbul enlem ve boylamını hesapladı. Fethiye eserini Fatih'e sunumuştur.
Mirim Çelebi	XVI. Yüzyıl	Ali Kuşçu'nun torunudur. Matematik ve Astronomi ile uğraştı. Uluğ Bey'in Zic'ini eleştirdi.
Ahi Çelebi	XVI. Yüzyıl	Böbrek hastalıklarıyla uğraşan hekimdir.
Sabuncuoğlu Şerefettin	Fatih	Osmanlı'nın ilk ve en ünlü cerrahıdır. Türk-Plastik Cerrahisinin babasıdır. Deneysel Farmakoloji'nin önderidir. Kitab-ül Cerrahiyet-ül Haniye, Mücerretname eserlerini yazmıştır.
Molla Lütfi Ve Sinan Paşa	Fatih	Fatih'in matematik hocalarıdır.
Ebussuud Efendi	Kanuni	Ünlü fıkıhçı ve İstanbul'un Taht kadısıdır.
Piri Reis	Kanuni	Denizcidir. İlk defa dünya haritası çizmiştir. İlk dünya haritasını Yavuz'a sunmuştur. Amerika kıyılarından bahsetmiştir. Hint Deniz Seferleri'ne katılmıştır. Kitab-ı Bahriye adlı eseri vardır.
Seydi Ali Reis	Kanuni	Piri Reis idamından sonra Hint Deniz Seferi'ne katıldı. Miratül Memalik ve Kitabul Muhit adlı eseri vardır.
Takiyüddin Mehmed	III. Murad	Osmanlı Devleti'nin ilk rasathanesini kurdu. Otomatik makineler üzerine ilk eseri yazdı. Bulduğu mekanik saati astronomide kullandı. Şemseddin Efendi'nin verdiği fetva ile yıkıldı.
Evliya Çelebi	XVII.Yüzyıl	Seyahat Ya Resullallah Diyerek Yola Çıktı. Seyahatname adlı eseri vardır.
Katip Çelebi	XVII.Yüzyıl	Avrupa'da Hacı Kalfa ve Hacı Halife olarak bilinir. Bibliyograf ve Seyyah'dır. Cihannüma(Coğrafya) adlı eseri vardır. Keşfüz Zünun(Bibliyografya / Merak Edilen Şey) adlı eseri vardır. Devletin durumu hakkında risaleler yazdı.
Hezarfen Ahmet Çelebi	IV.Murad	İnsanlık tarihinin ilk başarılı uçuşunu yaptı.

Lagari Hasan Çelebi	IV.Murad	İnsanlık tarihinin ilk Roket ile uçan kişidir.
Koçi Bey	IV.Murad	IV.Murat'a ünlü risalesini sunmuştur.
Naima	XVIII.Yüzyıl	Osmanlı'nın İlk Vakanivüstidir
Erzurumlu İbrahim Hakkı	XVIII.Yüzyıl	Matematik, Astronomi ve Astroloji ile uğraştı. Marifetname adında ünlü bir eser yazdı.
Humbaracı Ahmet Paşa	XVIII.Yüzyıl	Islahat amacıyla gelen Macar asıllı Fransız subaydır. Gerçek ismi Comte De Bonneval'dır. Batı'dan getirilen ilk teknik uzmandır. Humbara Ocağı'nı Avrupa(Batı) tarzında ıslah etmiştir.
Ayaşlı Şifai	XVIII.Yüzyıl	Kendisi bir kadın doğum uzmanıdır. Cerrah ve Ebe'dir.
Marco Paşa	XIX.Yüzyıl	Hekimdir. "Git derdini Marco Paşa'ya Anlat" deyiminin sahibidir.
Mehmet Fatih Gökmen	XIX.Yüzyıl	Matematikçi ve Astronomdur. Hem Osmanlı'ya Hem de Türkiye Cumhuriyeti'ne hizmet etmiştir. Hicri Takvim çalışmaları ile ünlüdür.
Mustafa Behçet Efendi	XIX.Yüzyıl	Behçet hastalığını bulmuştur. Tıbbiye Şahane'nin başhekimliğini yapan doktordur.
Ahmet Cevdet Paşa	Sultan Abdülmecid	Vakanüvisttir. Kısas-ı Enbiya, Mecelle ve Tarih-i Cevdet adıyla eserleri bulunur. Kızı Fatma Aliye'dir. Tarih-i Cevdet eserini Sultan Abdülmecit'e sunmuştur.

Not:

- Vakanüvistlerden önce Şehnameciler tarih yazardı.
- Sonuncu vakanivüst ise Abdurrahman Şeref Efendi'dir.

H)Ekonomi

a)Osmanlı'da Ekonomi Kavramları

Kavram	Tanımı
İaşecilik	Bir malı ülkede kaliteli ve uygun fiyata bulundurulması durumudur.
Gelenekçilik	Malın yeteri derecede ülkede bulunması durumudur.
Fiskalizm	Devletin gelirleri en üste, giderleri ise en alta indirmeye çalıştığı sistemdir.
Merkantilizm	XV. ve XVI. yüzyıllarda Avrupa'da ortaya çıkan gümüş ve altının değerlenmesidir.
Narh Sistemi	Eksik rekabet şartlarından dolayı devletin fiyatlara müdahale etmesidir.
Lonca Teşkilatı	Orta veya büyük dereceli bir kuruluştur.
Kızıl(Züyuf) Akçe	Paradaki gümüş oranının düşürülüp bakır oranının arttırılmasıdır.
Kapan Emini	Kapan'daki malın dağıtımından sorumludur.
Ehl-i Hibre	Malın kalitesini denetleyen ve narh fiyatının belirmesinde etkili olan görevlidir.
Derbent Teşkilatı	Geçitlerin bakımı, onarımı ve vergisini toplayan teşkilattır.
Hirfet Teşkilatı	Küçük esnaf Kuyumcu, Kunduracı, Berber, Bakkal, Marangoz gibi küçük işletmelerdir.
Bezirgan	Büyük tüccarlara verilen isimdir.
Menzil teşkilatı	Kervanlar arası haberleşmeyi sağlar.
Mekkari Taifesi	Günümüzün kargo veya nakliye şirketidir.
Muhtesip	Çarşı ve pazarı denetleyen zabıtadır.
Gedik	İşyeri açma ruhsatıdır.
Tağşiş	Paranın değerini düşürmektir.

b)Lonca Teşkilatı

- ✓ Selçuklu Devleti'ndeki Ahi Teşkilatı'nın devamıdır.
- ✓ Lonca teşkilatının başında bulunan kişilere Pir veya Şeyh denilir.
- ✓ Esnafı denetleyene Muhtesip denir.
- ✓ Esnafı koruyana Yiğitbaşı denir.
- ✓ Esnaf ile devletin ve esnaf ile halkın arasındaki ilişkileri Kethüdalar / Kahya düzenler.
- ✓ Ahi Teşkilatından farkları;
  - ❖ Teşkilata Gayrimüslimlerde girebilir.
  - ❖ Lonca Teşkilatı üyeleri cihada gitmez.

c)Para

- ➢ XIX. yy'a kadar Madeni Para kullandı.
- ➢ Üsküp, Selanik, Urfa ve Edirne gibi birçok yerde darphaneler açıldı.

Adı	Cinsi	Bastıran Padişah
Akçe	Bakır	Osman Bey
Sikke / Akçe	Gümüş	Orhan Bey
Sikke-i Hasene (Sultani)	Altın	Fatih Sultan Mehmed
Kaime	Kâğıt	Sultan Abdülmecit
Mecidiye(Guruş)	Metal	Sultan Abdülmecit

d) Osmanlı Devleti'nin Gelir Kaynakları

- Madenler ve Tuzlalar
- Orman gelirleri
- Savaş tazminatları
- Ganimetler
- Bağlı beylik ve devletlerin ödediği haraçlar
- Vergiler

e)Bankalar

İsmi	Özelliği
Bank-ı Dersaadet	Galatalı Bankerler tarafından açılan ilk Osmanlı Bankasıdır.
Bank-ı Osmani Şahane	Osmanlı paralarını basmaya yetkili olan İngiliz Bankasıdır.
Memleket Sandıkları	1863'te çiftçiye ucuz kredi verebilmek için kuruldu.
Ziraat Bankası	1888'de Mithat Paşa tarafından kurulan Memleket Sandıkları'nın devamıdır
İtibar-i Milli Osmani Bankası	İttihatçıların Bankasıdır. (1924'te İş Bankası ile birleşmiştir)

f)Vergiler

Şeri Vergiler

Vergi	Tanımı
Öşür	Müslümanların ürünlerinde genellikle peşin olarak alınan 1/10 oranındaki vergidir.
Haraç	Gayrimüslimlerin ürünlerinde genellikle peşin olarak alınan 2/10 oranındaki vergidir.
Cizye	Gayrimüslimlerin askerlik yapmadıklarından ödedikleri can vergisidir.

Örfi Vergi

Vergi	Tanımı
Ağıl	Küçükbaş hayvanların barınakları için alınan vergidir.
Bac	Pazar vergisidir.
Ağnam	Küçükbaş hayvanlar için 1/40 oranında alınan vergidir.
Arusane	Evlenen kızın ailesi öder.
Mücerred	Bekar erkek çiftçilerden alınır.
Bennak	Evlenen erkeklerden alınır.
Çifthane	Bir çift öküz ile devlete ait tarlayı sürdüğü kadar ödediği vergidir.
Çiftbozan	2 yıl üst üste tarlayı ekmeyenden alınan vergidir.
Geçit	Sürü sahiplerinin özellikle İstanbul içinden geçerken aldığı vergidir.
İhtisab	Panayır vergisidir.
İltizam	Muaccele bedelinin ismidir.
İspenç	Gayrimüslimlerin ödediği toprak vergisidir.
Bad-ı Heva	Kaynağı belli olmayan vergilerdir.
Maden	Madenler için alınan vergidir.
İmdadiye Seferiye	Sefer sırasında alınır.
İmdadiye Hazariye	Barış zamanında alınır.
İane-i Cihadiye	Cihad zamanında alınır.
Derbend	Geçit ve köprülerden alınan vergidir.
Kürekçi	Kürekçiler ve aileleri için toplanır.
İzni Sefine	Boğazlardan geçen gemiler için alınır.
Avarız	Olağanüstü durumlarda alınan vergidir.

g)Osmanlı Devleti'nin Ekonomisinin Bozulma Nedenleri

- ✓ Saray masraflarının artması
- ✓ Savaşların uzun sürmesi ve ganimet gelirlerinin azalması
- ✓ İpek ve Baharat Yolu'nun Coğrafi Keşifler sonucu önemini kaybetmesi
- ✓ Kapitülasyonların yaygınlaştırılması
- ✓ Sanayi İnkılabı sonucu makineleşmeye geçilmesi
- ✓ Yapılan ekonomik anlaşmalar
- ✓ Sık padişah değişikliğinden dolayı Cülus Bahşişinin dağıtılması
- ✓ Tımar Sistemi'nin bozulup İltizam Sistemi'nin yaygınlaşması

G)Mimari

Sivil	Askeri	Dini
Ev	Kale	Medrese
Hamam	Sur	Cami
Çeşme	Burç	Mescit
Darüşşifa	Nizamiye	Külliye
Kervansaray	Kışla	Tekke
Saray		Zaviye
Kütüphane		Türbe

Camiler

- ✓ Osmanlı'nın ilk camisi Orhan Bey döneminde İznik'te yapılan Hacı Özbek Cami'dir.
- ✓ Osmanlı'da bizzat padişahların yaptırdığı veya padişah isimleriyle anılan camilere Selatin Cami denir.
- ❖ Fatih Cami, Selimiye Cami, Nur-u Osmaniye Cami gibi.
- ✓ İlk altı minareli camisi Sedefkar Mehmet Ağa tarafından yapılan Sultan Ahmet Cami'dir.
- ❖ "Blue Mosque" olarak nitelendirilir.
- ✓ İlk Batı tarzında yapılan cami Nur-u Osmaniye Camisi'dir.
- ✓ Mimar Sinan, Ermeni devşirmesi olup Kayserili bir aileden alınmıştır.
- ✓ Mimar Sinan ilk defa Mohaç Savaşı sırasında tarih sahnesine çıkmıştır.
- ✓ Mimar Sinan'ın ilk eseri Halep'tedir.
- ✓ Mimar Sinan'ın Yaptığı 3 Cami;

Çıraklık Eseri	Şehzade Cami
Kalfalık Eseri	**Süleymaniye Cami**
Ustalık Eseri	Selimiye Cami

Not:

- ❖ Selimiye Camii 2016 yılında Unesco tarafından koruma altına alınmıştır.
- ❖ Bosna Hersek'te bulunan Tarihi Mostar Köprüsü Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayrettin'e aittir.

H)Sanat

Hat

- ➢ Arapçayı güzel yazma sanatıdır.
- ➢ Kelime manası Çizgi, satır, kesik anlamına gelmektedir.
- ➢ Bu sanatla uğraşanlara Hattat denilir.
- ➢ En büyük Osmanlı Hattat'ı Şeyh Hamdullah'tır.
- ➢ Şeyh Hamdullah Kıbletül Hattain unvanını almıştır. (Hattatların Kıblesi)
- ➢ Hatları günümüze ulaşan tek Osmanlı Padişahı II. Mustafa'dır.
- ➢ Ahmet Karahisari, Hafız Osman, Kazasker Mustafa İzzet ve Yeserizade Mustafa İzzet bu alanda ünlenmiş kişilerdir.

Minyatür

- Resmin yerini alan sanat dalıdır.
- Perspektif kuralına uyulmaz.
- İçinde çizilen kişilerin büyüklük ve küçüklükleri statülerine bağlıdır.
- Bu sanat dalıyla uğraşanlara Musavvir veya Nakkaş denir.
- Levni ve Matrakçı Nasuh ünlenmiş kişilerdir.
- Nakkaş Sinan Bey, Gül Kokulu Fatih eseriyle ünlenmiştir.
    - ❖ Minyatürü Portre Görünümüne Geçirdi.

Tezhip

- ✓ Kelime manası altınlamak, yaldızlamak anlamına gelir.
- ✓ Kitap içi ve dışı süslemelerde kullanılır.
- ✓ Bu sanatla uğraşanlara Müzehhip denir.
- ✓ Kara Mehmet en ünlü temsilcisidir.

Resim

- İlk resmini yaptıran Osmanlı Padişahı Fatih Sultan Mehmet'tir.
- Resmini devlet dairelerine astıran II. Mahmut'tur.
- Osmanlı Devleti ressam yetiştirebilmek için Paris'te Mekteb-i Osmani adında bir kurum açtı.
- İlk Resim Sergisi'ni açan Şeker Ahmet Paşa'dır.
- Kaplumbağa Terbiyecisi ve Silah Tacirleri gibi tablolarıyla ünlenen Osman Hamdi Bey'dir.
- Süleyman Seyyid de bu alanda ünlenmiştir.
- Osmanlı Devleti'nin ilk kadın ressamı Mihri Müşfik'tir.

Müzik

- Kuruluş döneminde Mehterhane vardı.
- Itri (Müzik ilminin şeyhi), Hacı Arif Bey, Tanburi Cemil Bey ve Dede Efendi önemli bestekarlardır.
- II. Mahmut döneminde İtalyan Danizetti Kardeşler Mızıka-ı Hümayun'u kurdular.
- III. Selim Suzi Dilara makamını bulmuştur.
- Osmanlı'nın ilk milli marşı Mahmudiye Marşı'dır.
- Osmanlı tarihinde ilk batı tarzında müzik dersi alan Sultan Abdülmecit'tir.(Piyano)
- ❖ Bu sebepten Alafranga olarak da nitelendirilmiştir.

Kalemişi

- ✓ Osmanlı'da kubbe ve camilerin tavanlarını renklendiren sanatçılardır.

Çinicilik

- İstanbul, İznik, Diyarbakır ve Kütahya bu alanda ünlenmiş şehirlerdir.

Halıcılık

- Bünyan, Gördes, Kula, Hereke, Uşak ve Isparta ünlü halıcılık merkezleridir.

Maden İşlemeceliği

- ✓ Eşyalar altın ile kaplanır ve bu işleme Tombak denir.

Heykel

- Heykelini yaptıran tek Osmanlı Padişahı Sultan Abdülaziz'dir.

Opera

- III. Selim zamanında başladı ve Milli Osmanlı Operet Kumpanyası kuruldu.
- Operaya en çok ilgisi olan Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid'dir.

Ebru

- ✓ Kelime manası bulut veya bulutlanmaktır
- ✓ Klasik su sanatıdır.
- ✓ Uğraşana Ebruzen denilir.

Ahşap İşlemeciliği

- Rahle, Mihrap ve Vaaz kürsülerinde uygulanmıştır.

Ciltcilik

- Fatih Sultan Mehmed döneminde başlamıştır.
- Uğraşana Mücellid denilir.

Telkari

- ✓ Gümüş işlemeciliğidir.

Malakari

- ➢ Duvar kabartma sanatıdır.

I)Yazı, Dil ve Edebiyat

Divan Edebiyatı

- ✓ Baki ve Fuzuli ünlenmiş kişilerdir.

Tasavvuf Edebiyatı

- ➢ Pir Sultan Abdal, Hacı Bayram Veli, Akşemseddin, Kaygusuz Abdal

Halk Edebiyatı

- Köroğlu, Öksüz, Hayali

İ)Spor

- ✓ Orhan Bey döneminde ilk defa Güreş Tekkeleri açıldı.
- ✓ I. Murad zamanında Edirne'de Kırkpınar Yağlı Güreşleri başladı.
- ✓ V. Murad ve Sultan Abdülaziz güreşle uğraştılar.
- ✓ Adalı Halil ve Koca Yusuf(Korkunç Türk) ünlü güreşçilerdendir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nde okçuluk ile uğraşanlara Kemankeş denilir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nde hünerli at binicilerine Cündi adı verilir.
- ✓ İlk kez ders müfredatına giren beden ersi Jimnastik'tir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin ilk Beden Eğitimi Öğretmeni Mehmet Faik Üstünidman'dır.
- ✓ Osmanlı Milli Olimpiyat Komitesi'ni kuran Selim Sırrı Tarcan'dır.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin katıldığı ilk ve son olimpiyatlar 1912 Stocholm Olimpiyatları'dır.

Not:

- ❖ İleriki zamanlarda yapılan olimpiyatlara I. Dünya Savaşı'na sebep oldukları gerekçesiyle Osmanlı Devleti çağrılmamıştır.

XIV. Yüzyıl Başlarında Yakındoğu

İlhanlılar

- ✓ İran'da kuruldu.
- ✓ Harzemşahları yıktı.
- ✓ 1243 Kösedağ Savaşı'nı kazandı.
- ✓ Gazan Han zamanında İslamiyeti kabul etti.
- ✓ Batıniliği ortadan kaldırdı.

Altınorda

- ➢ Karadenizin kuzeyinde Batu Han döneminde kuruldu.
- ➢ Rusların güneye inmesini engellediler.
- ➢ Timur saldırıları sonucunda parçalandılar.

Memlükler

- Aybey tarafından Mısır'da kuruldu.
- Baharat Yolu ile zenginleştiler.
- 1517 Ridaniye Savaşı sonucu yıkıldılar.

Türkiye Selçukluları

- ✓ Kösedağ Savaşı ile İlhanlılar'a tabi oldu ve 1308'de III. Mesut ölümüyle yıkıldı.

Bizans imparatorluğu

- ➢ Merkeziyetçiliğini kaybetmiştir.

Trabzon Rum İmparatorluğu

- 1461'de Fatih Sultan Mehmed döneminde son verilecektir.

Osmanlı'nın Kısa Sürede Büyüme Nedenleri

- ✓ Bizans'ın taht kavgaları içinde olması
- ✓ Bizans tekfurlarının merkezi dinlememesi
- ✓ Yüzyıl Savaşları'nın yaşanması (İngiltere-Fransa)
- ✓ Merkezi otoritesinin güçlü olması
- ✓ Yetenekli padişahların başa geçmesi
- ✓ Anadoluda'ki diğer beyliklerle bir süre iyi geçinme
- ✓ Güçlü bir orduya sahip olunması
- ✓ Balkanların dini ve siyasi olarak bölünmüş olması
- ✓ Gaza ve Cihat anlayışı
- ✓ Tımar(Göçebe Türkleri yerleşik yaşama geçirme), İskan(Göçebe Türkleri göç ettirmek) ve İstimalet(Kalp kazanma) politikalarını iyi uygulamak
- ✓ Müdaraa'yı iyi uygulamak(Tekfurlar ile Osmanlı'nın iyi geçinmesi)

Osmanlı Devleti'ne Destek Veren Gruplar

- ✓ Ahiler
- ✓ Gaziyan-ı Rum
- ✓ Fakiyan-ı Rum
- ✓ Abdalan-ı Rum
- ✓ Bacıyan-ı Rum
- ✓ Alperenler

Osman Bey

- ➢ Dinin savunucusu anlamına gelen Fahruddin unvanı verilmiştir.
- ➢ 1298'de Karacahisar alınıp başkent yapıldı.
- ➢ 1300'de Yundhisar, Yenişehir ve İnegöl alındı.
- ➢ 1302'de Bizans tekfurlarıyla Koyunhisar (Bafeon) Savaşı yapıldı.
- ❖ İlk Osmanlı – Bizans Savaşı
- ❖ Bu savaştan sonra Bilecik Alındı ve Merkez yapıldı.(Buradaki demir madeni işletilerek ordunun silah ihtiyacı karşılanmıştır.)
- ➢ 1308'de Karahisar alındı.
- ➢ İlk defa vergi alındı. (Bac)
- ➢ İlk defa Kadı ataması yapıldı. (Dursun Fakih)
- ➢ İlk defa para basıldı. (Akçe)
- ➢ İlk defa Tımar Sistemi uygulandı.

Orhan Bey

- İhtiyaruddin lakabı vardır.
- İbn Batuta seyahatnamesinde Orhan Bey için "Türkmen hükümdarların en ulusu" şeklinde bahsetmiştir.
- 1326'da Bursa fethedildi ve başkent yapıldı.
- 1329'da Bizans ile Palekanon(Maltepe / Eskihisar) Savaşı yapıldı.
- 1330 İznik alınarak başkent yapıldı.
- 1333'te Gemlik alındı.
- 1337'de İzmit alındı.
  - ❖ Bu sırada Avrupa'da Yüzyıl Savaşları başladı.
- 1345'te Karesioğulları alındı.
- 1353'te Çimpe Kalesi alındı.
- 1354'te Gelibolu fethedildi.
- 1357'de Tekirdağ, Çorlu, Malkara ve Lüleburgaz alındı.

Not:

- ❖ Gelibolu Fatihi Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'dır.

İlk	beyliğe son verildi. (Karesioğulları)
İlk	tersane açıldı. (Karamürsel)
İlk	bedesten açıldı. (Bursa)
İlk	saray yapıldı. (Bey Sarayı)
İlk	medrese açıldı. (İznik Medresesi)
İlk	müderris atandı. (Davud-u Kayseri)
İlk	cami yapıldı. (Hacı Özbek Cami)
İlk	İmarethane açıldı.
İlk	Gayrimüslim Haseki Sultan ile evlenildi. (Nilüfer Hatun)
İlk	kul sistemi başladı. (Gayrimüslimler devlette görevlendirildi.)
İlk	bütçe yapıldı.
İlk	Sultan unvanı kullanıldı.
İlk	Rumeli'ye geçildi. (Çimpe Kalesi)
İlk	Gümüş Para basıldı. (Akçe)
İlk	ordu kuruldu. (Yaya Müsellem)
İlk	Divan-ı Hümayun kuruldu.
İlk	Vezir ataması yapıldı. (Alaaddin Paşa)
İlk	İskan ve Tımar politikası uygulandı.

I.Murat

- ✓ 1362'de Ankara'yı aldı.
- ✓ 1363'te Bizans ile yapılan Sazlıdere Savaşı sonucunda Edirne fethedildi ve başkent yapıldı.
- ✓ 1364'te Haçlılarla Sırpsındığı(I. Çirmen) Savaşı yapılmıştır.
  - ❖ İlk Osmanlı – Haçlı Savaşı
- ✓ 1371'de Sırpları II. Çirmen Savaşı'nda mağlup ettik.
- ✓ 1387'de Ploşnik'te Osmanlı öncü birliği bozguna uğradı.
- ✓ 1389'da büyük bir Haçlı Ordusu'na karşı I. Kosova Savaşı kazanıldı.
  - ❖ Savaşta ilk defa top kullanıldı.
  - ❖ Sırp Kralı Lazar öldü.
  - ❖ I. Murad Miloş adına bir sırplı tarafından şehit edildi.
  - ❖ Bu olay Osmanlı tarihinde ilk ve sondur.
  - ❖ İlk defa Anadolu Beylikleri Osmanlı'ya bu savaşta asker göndermiştir.
  - ❖ Türk bayrağının şekli bu savaş esnasında ortaya çıkmıştır.
- ✓ Manastır merkezli Rumeli Beylerbeyliği kurulup başına Lala Şahin Paşa geçirildi.
- ✓ Edirne'de ilk defa Kapıkulu Ocağı kuruldu.
  - ❖ Buna bağlı olarak Yeniçeri, Topçu ve Acemioğlanlar Ocağı Kuruldu.
- ✓ İlk kez veraset sisteminde değişiklik yaparak "Ülke Hükümdar ve Oğullarına Aittir" anlayışı getirdi.
- ✓ Karamanlı Bilgin Mevlana Rüstem'in önerisiyle her beş esir askerden birinin askere alındığı Pençik Sistemi hayata geçirilmiştir.
- ✓ İlk defa Kazasker, Defterdarlık, Sadrazam, Subaşı Kuruldu.
- ✓ Germiyanoğulları topraklarını çeyiz yoluyla, Hamitoğulları'nın topraklarını ise para yoluyla almıştır.
- ✓ Hüdavendigar ve Gazi Hünkar unvanları verilmiştir.

Not:

- ❖ Tarihçi Gibbons, I. Murad için "Hükümdarlığı sırasında Hristiyanlara Papalıktan daha iyi muamaele etmiştir" demiştir.

Yıldırım Bayezid

- Yıldırım unvanını Karamanoğulları ile yapılan Frenk Yazısı savaşında elde etmiştir.
- İlk defa Cülus Bahşişi vermiştir.
  - Cülus Bahşişini yasalaştıran Fatih Sultan Mehmed'dir.
- Anadolu Türk Siyasi Birliği geniş ölçüde sağlayan ilk Osmanlı padişahıdır. Bunun için;
  - Saruhanoğulları
  - Aydınoğulları
  - Menteşeoğulları
  - Candaroğulları
  - Dulkadiroğulları beyliklerine son verildi.
- 1396'da Haçlılar ile Niğbolu Savaşı yapılıp kazanıldı.
  - Savaş sonucunda Memlükler'de hayatını sürdüren Abbasi halifesi Yıldırım Bayezid'e Anadolu Diyarının Sultanı anlamına gelen Sultan-ı İklim-i Rum unvanını vermiştir.
  - Savaş sonucunda toplanan ganimetlerle Mimar Ali Neccar tarafından Bursa Ulu Cami yaptırıldı.
- Bursa'da ilk defa Darüşşifa (Hastane) açıldı.
- İstanbul'u kuşatan ilk Osmanlı Padişahıdır.
  - 1391 – 1401 yılları arasında 4 kez kuşatmıştır.
  - Bu kuşatmalara yardımcı olması için Güzelcehisar (Anadolu Hisarı) yaptırıldı.
- İstanbul kuşatmalarının başarısız olmasında;
  - Karesioğulları'nın iki defa isyanı
  - 1396 Niğbolu Savaşı'nın yapılması
  - Timur'un 1401'de Sivas'ı işgal etmesi
- İstanbul kuşatmaları sonucunda Bizans ile yapılan anlaşmaya göre;
  - Bizans vergi verecek.
  - İstanbul'da bir Türk Mahallesi kurulacak.
  - İstanbul'a kadı atanacak.
- 1402 Ankara Savaşı'nın nedenleri;
  - Timur'dan kaçan Celayiroğlu Ahmed ile Kara Yusuf'un Osmanlı'ya sığınması
  - Anadolu'daki Beylerin ve Akkoyunlular'ın Timur'u Anadolu'ya gelmesi konusunda kışkırtması
  - Karşılıklı mektuplaşmalar
  - İki tarafında Türk Dünyası'nın lideri olmak istemesi
  - Timur'un Sivas'ı işgal etmesi
- 1402 Ankara Savaşı'nın sonuçları;
  - İstanbul'un alınması 50 yıl gecikti.
  - Anadolu Türk Siyasi Birliği bozuldu ve tekrar Beylikler kuruldu.
  - 1402 – 1413 yılları arasında Fetret devrine girildi. (Fasıla-i Saltanat)
  - Akkoyunlular, Doğu'da güçlenerek Osmanlı Devleti'nin siyasi rakibi oldular.
  - Yıldırım Bayezid'in eşleri ve oğlu Mustafa, Timur'a esir düştü.
  - Anadolu tahrip edildi.

Not:

- Yıldırım Bayezid Kütahya merkezli Anadolu Beylerbeyi'ni kuracak ve başına Kara Timurtaş Paşa'yı getirecektir.
- Osmanlı bürokrasisin tam anlamıyla oturtan devlet adamıdır.

Çelebi Mehmet

- Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusudur.
- Anadolu Türk Siyasi Birliğini tekrar sağladı.
- İlk deniz savaşı olan Venedik ile Çalı Bey Savaşı yapıldı.
    - ❖ Çalı Bey şehit oldu.
- Mustafa Çelebi (Düzmece Mustafa) isyanı ile uğraşıldı ve Mustafa Bizans'a sığındı.
- İlk defa Surre Alayları oluşturuldu.
- İlk defa dini nitelikli toplumsal bir ayaklanma olan Şeyh Bedrettin İsyanı ortaya çıktı. (Varidat)
    - ❖ Börklüce
    - ❖ Torlak Kemal

Not:

- ❖ Mustafa Çelebi hem Çelebi Mehmed döneminde hem de II. Murad döneminde isyan etmiştir ve II. Murad döneminde idam edilmiştir.

II.Murat

- ✓ Anadolu Türk Siyasi Birliği'ni tekrar geniş ölçüde sağladı.
- ✓ Macarlar ile yapılan savaş sırasında Karamanoğulları'nın isyanı etmesi sonucunda iki arada kalan II. Murad Macarlar ile Kuruluş döneminin en kötü anlaşması sayılan 1444 Edirne -Segedin Anlaşması İmzalandı. Anlaşmaya göre;
    - ❖ Macarlarla 10 Yıl savaş yapılmayacak.
    - ❖ Alınan yerler geri verilecek.
- ✓ Karamanoğulları'nın isyanını bastıran II. Murad tahtı 12 yaşındaki oğlu II. Mehmed 'e bıraktı.
- ✓ 1444'te Haçlılar ile Varna Savaşı yapılıp kazanıldı.
    - ❖ Bu savaşta II. Murad Serdar-ı Ekrem unvanıyla savaşa katıldı.
- ✓ 1446'da ilk Yeniçeri isyanı olan Buçuktepe isyanı çıktı.
    - ❖ İsyan sonucunda II. Mehmed tekrar tahttan inerek yerini babası II. Murad'a bıraktı.
- ✓ 1448'te Haçlılar ile II. Kosova Savaşı yapılıp kazanıldı. Savaşın sonucunda;
    - ❖ Balkanlar kesin olarak Türk Yurdu haline geldi.
    - ❖ Miryokefalon Savaşı ile sonucu açısından benzerlik gösterir.
    - ❖ Türkler saldırıya, Avrupalılar ise savunmaya geçmiştir.
        - II.Viyana Kuşatmasına kadar

Not:

- ❖ II. Murad Koca Murad veya Hayır Babası olarak da anılmıştır.

Kuruluş Dönemi Osmanlı - Haçlı Savaşları

1364	S	Irpsındığı
1389	I.	Kosova
1396	N	iğbolu
1402	**A**	**nkara**
1444	V	arna
1448	II.	Kosova

II. Mehmet

- 7 dil bilmektedir.
- Avni mahlasıyla şiirler yazmıştır.
- 3 kere tahta çıkmıştır.
- Trabzonlu bilgin Amirutzes'e harita çizdirip yer adlarını Arapça'ya çevirmiştir.

a)İstanbul Fethi'nin Nedenleri

- Anadolu ve Rumeli toprak bütünlüğünü bozması
- Boğazlar'a ve İpek Yolu'na hakim olunma isteği
- Bizans'ın Anadolu beylikleriyle işbirliği içinde olması
- Bizans'ın Haçlı Seferleri'ne sebep olması
- Bizans'ın Şehzadeleri koruması ve kışkırtması
- İstanbul'un bir Bilim ve Kültür merkezi olması
- Hz. Muhammed'in Hadis-i Şerifi

Not:

- Bizanslı yüksek dereceli devlet ve din adamı olan Grivas Notaras "İstanbul'da Latin külahı görmektense Osmanlı Sarığı görmeyi tercih ederim" demiştir.

b)Osmanlı'nın Fetih İçin Yaptığı Hazırlıklar

- ✓ Şahi topları döktürüldü.
- ✓ Mancınık ve Hareketli Kuleler inşa edildi.
- ✓ 400 Parçalık Donanma hazırlandı.
- ✓ Avrupa Devletleri ve Anadolu Beylikleri arasında Saldırmazlık Anlaşması imzalandı.
- ✓ Boğazkesen (Rumeli) Hisarı Yaptırıldı.

c)Bizans'ın Aldığı Önlemler

- Surları güçlendirip, halkı silahlandırdı.
- Grejuva ateşini çoğalttı.
- Haliç'e zincir çekti.
- Avrupa'dan yardım istedi.
- Katolik – Ortodoks kiliseleri birleştirildi.

d)İstanbul Fethi'nin Sonuçları

- Genadyos Rum Patriği, Ovakim Ermeni Patriği oldu.
- Kuruluş Dönemi bitti, Yükselme Dönemi başladı.
- II. Mehmet'e Fetheden anlamında Fatih unvanı verildi.
- Anadolu'nun Kralı anlamına gelen Kayser Rum unvanını aldı.
- Topların surları yıkabileceğinin anlaşılması Feodalite zayıflamasına neden oldu.
- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti oldu.
- Anadolu ve Rumeli toprak bütünlüğü sağlandı.
- Boğazlar ve İpek Yolu bizim elimize geçince Avrupalılar 1492'de Coğrafi Keşifler'i başlattı.
- Ortaçağ kapandı ve Yeniçağ başladı.
- İstanbul'dan kaçan bilim insanları İtalya'ya giderek Rönesans'ın başlamasına sebep oldu.
- Ayasofya Kilisesi, Fetih Cami'sine çevrildi.

e)Diğer Fetih Hareketleri

Anadolu	Balkanlar	Denizler
Candaroğulları'ndan Sinop ve Samsun alındı	Sırbistan (Belgrad hariç)	Ege Adaları
Karamanoğulları'ndan Konya ve Karaman alındı.	Bosna-Hersek	Yunan Adaları
Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verildi.	Arnavutluk	Bozcaada-Gökçeada
Cenevizliler'den Amasra alındı.	Mora Yarımadası	Rodos kuşatıldı, alınamadı.
Doğu Anadolu Bölgesi	Eflak - Boğdan	Kırım

Not:

- Kırım fethedilerek Karadeniz Türk Gölü haline gelmiştir.
- Arnavutluk'un Milli Kahramanı İskender Bey'dir.
- Mora ve Trabzon alınarak Bizans'ın tekrar dirilme umutlarını söndürmüştür.

e)Fatih Dönemi Diğer Gelişmeler

- ✓ Topkapı Sarayı yapıldı.
- ✓ İlk defa Altın Para basıldı. (Sikke-i Hasene)
- ✓ İlk defa İltizam Sistemi uygulandı.
- ✓ İlk defa Müsadere Sistemi uygulandı. (Çandarlı Halil)
- ✓ Cülus Bahşisi'ni yasalaştırdı.
- ✓ 1473'te Uzun Hasan ile Otlukbeli Savaşı yapılıp Doğu Anadolu alındı.
- ✓ Divana ilk defa Nişancı atandı. (Örfi Hukuk)
- ✓ Örfi Hukuk yazılı hale getirildi. (Kanunname-i Ali Osman)
- ✓ Sahn-ı Seman Medreseleri ve Tetimme Medreseleri Açılmıştır.
- ✓ Sadrazamların yetkisi arttırıldı.

Not:

- Fatih 17 ülke fethetmiştir.
- İlk Havan Topu'nu icat eden Fatih Sultan Mehmed'dir.
- Sultanül Bahreyn ve Hakanül Berreyn unvanları verilmiştir. (İki Deniz ve İki Kara'nın Sultanı)
- Fatih'in tamamlayıcısı Kanuni'dir.
- Osmanlı Tarihi'nde ilk kapitülasyon Fatih tarafından Venedik'e verildi.
  - Bunun sonucunda Osmanlı'da açılan ilk elçilik Venedik'e aittir.
  - Elçiye Balyos ve Baylos adı verilmiştir.
- Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlı'ya Anadolu'da rakip olan beylik Akkoyunlular'dır.

II. Bayezid

- Cem Sultan Olayı döneme damgasını vurdu.
  - İlk defa bir İç Sorun bir Dış Sorun haline geldi.
- Karamanoğulları'na tamamen son verildi.
- 1511'de Şah Kulu İsyanı çıktı.
- Küçük Kıyamet olarak nitelendirilen İstanbul Depremi yaşandı.
- Rönesans Sanatçısı Leonardo Da Vinci Haliç'i Boğaziçi'ne bağlayan bir köprü yapma isteğini bir mektupla II. Bayezid'a bildirdi.
- Kemal Reis komutasında bir donanma İspanya'ya giderek zulüm gören Yahudi ve Müslümanları İstanbul'a getirdi.
- Yükselme'nin içinde bir Duraklama Dönemi olarak bilinir.

Not:

- Osmanlı'ya en son katılan beylik Dulkadiroğulları'dır.

I. Selim

- Babasını devirip tahta zorla sahip olmuştur.
- Tarihçiler tarafından "8 Seneye 80 Yıllık İş Sığdırmış Padişah" olarak bilinir.
- Kendisi döneminde ilk defa Bozoklu Celal tarafından Tokat'ta Celali İsyanları başlatılmıştır. (Ekonomik)
- Doğu Siyaseti için bölgeleri tanımak için Selimname ve Heşt Behişt (Sekiz Cennet) adlı kitapların yazarı İdris-i Bitlisi'yi okumuştur.
- 1514'te İran (Safeviler) ile Çaldıran Savaşı yapıldı ve bu başarıda tüfekli askerlerin etkisi oldu.
- 1515'te Turnadağ Savaşı ile Dulkadiroğulları'na son verildi.
    - ❖ Anadolu Türk Siyasi Birliği kesin olarak sağlandı.
- 1516'da Memlükler ile Mercidabık Savaşı yapıldı ve halife esir alındı.
- 1517'de Memlükler ile Ridaniye Savaşı yapıldı ve kazanıldı. Savaşın sonuçları;
    - ❖ Memlüklüler Devleti yıkıldı.
    - ❖ Halifelik Osmanlı'ya geçti.
    - ❖ Halifelik Osmanlı'ya geçince Teokratik devlet anlayışı güçlendi.
    - ❖ Bu sırada Avrupa'da reform hareketleri başladı.
    - ❖ Baharat Yolu Osmanlı Devleti'nin eline geçti.
    - ❖ Kutsal Emanetler İstanbul'a Hırka-i Saadet Dairesi'ne taşındı.
    - ❖ Venedik'in Kıbrıs için Memlükler'e ödediği verginin Osmanlı Devleti'ne ödenmesi kararlaştırıldı.
    - ❖ Mısır Hazinesi, İstanbul'a getirildi. (Kim benden sonra benim kadar hazineyi doldurursa kapılar onun mührü ile mühürlensin dolduramazsa benim mührüm ile mühürlenmeye devam etsin)

Not:

- ❖ Muhyiddin Arabi'nin mezarının üstüne türbe yaptırdı.
- ❖ İsyan ismi Şeyh, Şah, Baba, Derviş gibi terimlerle başlıyorsa isyan dini niteliklidir.
- ❖ Tebriz Nakkaşhanesi'ndeki sanatçılar İstanbul'a getirildi.
- ❖ Osmanlı'da ilk halife Yavuz Sultan Selim, son halife ise Abdülmecit Efendi'dir.
    - ▪ Abdülmecit'i Tbmm atamıştır.

Yakılan Donanmalarımız

Yıl	Yakılan yer	Yakan
1571	İnebahtı	Haçlılar
1770	Çeşme	Rusya
1827	Navarin	Avrupa Devletleri
1853	Sinop	Rusya

I. Süleyman

- ✓ En uzun süre tahtta kalan Padişah'tır.
- ✓ Muhibbi mahlasıyla şiirler yazdı.
- ✓ Canberdi Gazali, Ahmet Paşa, Baba Zünun, Kalender Çelebi isyanları ile uğraşıldı.
  - ❖ Canberdi Gazali ve Ahmet Paşa isyanları Memlükler Devleti'ni diriltmek için çıkarılmıştır.
- ✓ 1521'de Belgrad alındı ve Orta Avrupa fetihleri için bir üs elde edildi.
- ✓ 1522'de Rodos Adası St. Jean Şövalyeleri'nden alınmıştır.
- ✓ 1526'da Macarlar ile Mohaç Meydan Savaşı yapıldı. Savaşın sonucu;
  - ❖ Dünya'nın en kısa süren savaşı 2 saat sürmüştür.
  - ❖ Macaristan'dan Budin alındı.
- ✓ 1529'da ilk defa Viyana kuşatıldı fakat kış şartları ve ağır topların getirilememesiyle kuşatma kalktı.
- ✓ 1532'de Alman Seferi'ne çıkıldı ve Şarlken'nin elindeki Fransa Kralı I.Fransuva serbest kaldı.
- ✓ 1533'de Avusturya Kralı (Arşidük) ile Osmanlı arasında İstanbul (İbrahim Paşa) Anlaşması imzalandı.
  - ❖ Avusturya Arşidük'ü Osmanlı Sadrazamına denk sayıldı.
  - ❖ Orta Avrupa'nın siyasi üstünlüğü Osmanlı'nın eline geçti.
- ✓ 1535'de Fransa ile Kapitülasyon Anlaşması imzalandı.
  - ❖ Bu anlaşma her iki taraftan birinin ölmesiyle son bulacaktır.
- ✓ 28 Eylül 1538'de Haçlılar ile Preveze Deniz Savaşı yapıldı.
  - ❖ Bu deniz savaşı sırasında Turan taktiği ugulandı.
  - ❖ Haçlıların başında Andre Dorio, Osmanlı kuvvetlerinin başında Barbaros Hayrettin Paşa vardır.
  - ❖ Bu savaşın kazanılmasıyla Akdeniz Bir Türk Gölü haline gelmiştir.
  - ❖ Günümüzde bu tarih Donanma Günü olarak kutlanır.
- ✓ 1538 – 1553 yılları arasında 4 defa Hint Deniz Seferleri yapılmıştır.
  - ❖ Piri Reis ve Seydi Ali Reis katıldı.
  - ❖ Yemen, Sudan ve Etiyopya alındı.
  - ❖ Başarısız olunmasının sebepleri;
    - ▪ Okyanusa dayanıklı gemilerimizin olmaması
    - ▪ Hint Okyanusunu denizcilerimizin bilmemesi
    - ▪ Gücerat Sultanlığı'nın denizcilerimize yardım etmemesi
- ✓ 1541'de Macaristan tamamen alınmıştır.
- ✓ 1551'de Turgut Ali Reis tarafından Trablusgarp'ı alındı.
- ✓ 1555'te ilk defa İran ile Amasya Anlaşması imzalandı.
  - ❖ Bağdat alındı.
- ✓ 1560'ta Haçlılar ile Kuzey Afrika egemenliğimizi pekiştiren Cerbe Deniz Savaşı yapıldı ve kazanıldı.
- ✓ 1565'te Turgut Ali Reis Malta Kuşatması'nda şehit oldu.
- ✓ 1566'da Sakız Adası alını ve Kanuni'nin son seferi olan Zigetvar Seferi yapıldı.

Not:

- ❖ Trablusgarp, Tunus, Fas ve Cezayir alınarak Kuzey Afrika'nın fethi tamamlandı.
- ❖ İran ile yapılan son anlaşma Kerden Anlaşması'dır.
- ❖ Avusturya'daki üstünlüğümüz Zitvatoruk Anlaşması ile kaybedildi.
- ❖ İlk ıslahat önerileri (Risale) Kanuni döneminde yazıldı.

II. Selim

- Sarı Selim olarak da bilinir.
- Ordunun başında sefere çıkma geleneğini terk eden ilk padişahtır.
- İlk defa İstanbul'da ölen Osmanlı Padişahıdır.
- İşlerini Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa'ya devretmiştir.
- Endonezya'daki Açe Krallığı'na bu dönemde insani yardım gönderilmiştir.
- 1571'de Kıbrıs'ı alındı ve Kıbrıs'ın alınmasına tepki duyan Haçlılar İnebahtı'da donanmamızı yaktılar.
    - İlk yakılan donanmamızdır.
    - Don Kişot'un yazarı Cervantes elini kaybetmiştir.
- 1576'da Fas, Osmanlı egemenliğine girdi.

Not:

- Sokullu Mehmed Paşa; Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat dönemlerinde sadrazamlık yapmıştır.

Sokullu Mehmet Paşa Projeleri

Don Volga Projesi

- ✓ Rusya'nın güneye inmesi engellenecek
- ✓ Kırım korunacak
- ✓ Orta Asya Türkleri ile bağlantı kurulacak.
- ✓ İran kuzeyden kontrol edilecek
- ✓ İpek yolu ticareti canlanacak
- ✓ Don Volga Projesi'nin mimarı Mimar Sinan'dır ancak Mimar Sinan öldüğünden dolayı proje tamamlanamamış ve 1956'da Rusya iki ırmağı birleştirmiştir.

Süveyş Kanalı projesi

- Kızıldeniz ile Akdeniz'i birleştirmek
- Osmanlı Devleti'nin asıl donanmasını bu kanaldan geçirerek Hindistan'a ulaşmak
- Baharat yolunu canlandırmak

Marmara Karadeniz Projesi

- Marmara Denizi'nden Karadeniz'e ikinci bir çıkış yapmak
- Donanmayı Sapanca Gölü'nden toplamak
- Gemi yapımı için gerekli kereste ihtiyacını buradan gidermek.

Osmanlı Devleti Duraklama Dönemi

❖ Bu döneme Tereddi (Bozulma) ve Tagayyur (Yozlaşma) dönemi de denilir.

Duraklama'nın Nedenleri

✓ Merkezi otoritenin bozulması
✓ Küçük yaştaki şehzadelerin tahta geçmesi
❖ En küçük yaşta çıkan şehzade 6 yaşındaki IV. Mehmed'dir.
✓ Saray kadınlarının devlet işlerine karışması
✓ Saray masraflarının artması
✓ Devlet içinde rüşvet ve iltimasın artması
✓ Ganimet gelirlerinin azalması
✓ Tımar sistemini bozulması
✓ Savaşların uzun sürmesi ve mağlubiyetlerin alınmaya başlanması
✓ Beşik Ulemalığı sisteminin geliştirilmesi
✓ Medreselerden pozitif bilimlerin çıkartılması
✓ Kapitülasyonların yaygınlaşması
✓ Sıkça padişah değişiklikleri ve buna bağlı olarak Cülus bahsişinin artması
✓ Doğal sınırlara ulaşılması
✓ Orduya devşirme kanununa aykırı asker alınması
✓ Devlet Ocak İçindir anlayışı askerlerce benimsenmesi
✓ Avrupa'nı merkeziyetçi devletler kurması
✓ Avrupa'nın Bilimsel ve Teknolojik açıdan etkilenmesi (Coğrafi Keşifler ve Rönesans)

Osmanlı – Venedik İlişkileri

➢ 1645'de Venedik'e ait Girit Adası kuşatıldı.
➢ 1669'da 25 sene sonra Girit fethedilmiştir.

Osmanlı – Rus İlişkileri

• 1681'de Bahçesaray (Çehri) Anlaşması yapıldı.
❖ Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan ilk anlaşmadır.
❖ Özi nehri iki devlet arasında sınır kabul edildi.

Osmanlı – İran İlişkileri

✓ 1590'da Ferhat Paşa Anlaşması yapıldı.
  ❖ Doğu'da en geniş sınırlara ulaşıldı.
✓ 1612'de Nasuh Paşa Anlaşması yapıldı.
  ❖ İran vergiye bağlandı.
✓ 1618'de Serav Anlaşması yapıldı.
  ❖ Eski sınırlarımıza geri dönüldü.
✓ 1624'te İran Bağdat'ı ele geçirmiştir.
✓ 1635 – 1638 yılları arasında IV. Murad Irakeyn Seferi yaparak Bağdat'ı geri aldı.
  ❖ İlk seferinin adı Revan, ikinci seferinin adı Bağdat'tır.
✓ 1639'da Kasr-ı Şirin Anlaşması yapıldı.
  ❖ Günümüz Türkiye – İran sınırı belirlendi.

Osmanlı – Lehistan İlişkileri

- 1621'de Hotin Seferi yapıldı.
  - Yeniçerilerin isteksizliği yüzünden alınamadı.
  - Osmanlı tarihinde ilk defa II. Osman, Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmayı düşündü.
  - Hotin Anlaşması yapılarak geri çekildiler.
- 1672'de Bucaş Anlaşması yapıldı.
  - Batı'da en geniş sınırlara ulaşıldı.
  - Podolyo arazisi Osmanlı'ya bırakıldı.

Osmanlı – Avusturya İlişkileri

- 1596'da Haçova Meydan Muharebesi kazanıldı.
  - Eğri, Estergon ve Kanije kaleleri alındı.
  - III. Mehmed'e Eğri Fatihi unvanı verilirken, Tiryaki Hasan Paşa'ya ise Kanije Fatihi unvanı verilecektir.
  - III. Mehmed, ordunun başında sefer çıkma geleneğini tekrar başlattı.
- 1606'da Zitvatoruk Anlaşması yapıldı.
  - Avusturya Kralı Osmanlı Padişahı'na tekrar denk sayıldı.
  - Osmanlı'nın Avrupa'da siyasi üstünlüğü son buldu.
- 1664'te Vasvar Anlaşması yapıldı.
  - Uyvar Kalesi alınmıştır.
  - XVII. Yy'daki Avusturya'ya karşı son kazançlı anlaşmadır.
- 1683'te Viyana ikinci kez Merzifonlu Kara Mustafa Paşa önderliğinde kuşatıldı.
- 1683 – 1699 yılları arasında Venedik, Avusturya, Rusya, Malta, Lehistan (Kutsal İttifak) ile yapılan savaş kaybedildi.
- 1699'da Avusturya, Venedik ve Lehistan ile Karlofça Anlaşması yapılıyor.
  - Batı'da ilk kez geniş ölçüde toprak kaybedildi.
- 1700'de Rusya ile Karlofça'nın devamı sayılan İstanbul Anlaşması imzalandı.
  - Azak Kalesi Rusya'ya verildi.
  - Rusya Karadeniz'e inmek için ilk fırsatı elde etti.
  - Karadeniz, Türk gölü olma özelliğini yitirmeye başlayacaktır.
  - İstanbul'da daimi elçilik açıldı.

17.YY İsyanları

İstanbul İsyanları(Merkezi)

Nedenleri;

- ✓ Devşirme kanununa aykırı olarak ocağa asker alınması
- ✓ Yeniçerilerin çıkarları doğrultusunda Saray ile iş birliği işçinde olması
- ✓ Ocak, Devlet İçindir anlayışının değişmesi
- ✓ Cülus bahşişlerinin ve Ulufe maaşlarının düşük ayarda verilmesi veya geç ödenmesi
- ✓ Merkezi otoritenin bozulması

Not:

- II. Osman öldürülmüştür.
- IV. Murad Ayak Divanı'na çağrıldı.
- IV. Mehmed zamanı 30'a yakın devlet adamının öldürüldüğü Vaka-ı Vakvakiye(Çınar Olayı) yaşanmıştır.

Sonuçları;

- İstanbul'da can ve mal güvenliği kalmamıştır.
- Merkezi otorite bozulmaya devam etti.

Celali İsyanları(Anadolu)

❖ İlk isyanı Bozoklu Celal, Tokat'ta Yavuz Sultan Selim zamanında başlatmıştır.

Nedenleri;

- Köylü'nün ağır vergileri ödeyememesi
- Savaşlarda alınan yenilgiler
- Kıtlık
- Devletin eyaletlerde merkezi otoriteyi kaybetmesi
- Haçova'dan kaçan askerlerin halkı kışkırtması
- Tımar Sistemi'nin bozulması (İltizam Sistemi'nin Yaygınlaşması)
- Halkın alım gücünün düşmesi
- Yöneticilerin halka kötü davranması

Not:

❖ Gürcü Nebi, Kalender Oğlu, Canbulat Oğlu, Tavil Ahmet, Karayazıcı, Deli Hasan isyanlarda etkili kişilerdir.

Sonuçları;

✓ Köyden kente göç arttı.
✓ Üretim düştü ve vergi gelirleri azaldı.
✓ Boşalan köylere eşkıyalar yerleşti.
✓ Anadolu'da can ve mal güvenliği kalmamıştır.
✓ Şehirlerde işsizlik ve suç oranları artmıştır.

Not:

❖ Celali İsyanları sonucunda yapılan göçlere Büyük Kaçgun adı verilmiştir.

Eyalet İsyanları

Nedenleri;

➢ Eyaletlerde devlet otoritesinin kalmaması
➢ Devlet yöneticilerinin halka kötü davranması

Not:

❖ Eflak, Boğdan, Yemen, Trablusgarp, Erdel, Bosna, Hersek, Budin, Belgrad isyanlarda başlıca yerlerdir.

XVII. Yüzyıl Islahatları

Islahatların Özellikleri

- Padişahların ömrüyle kalmıştır.
- Sorunların köküne inilmemiştir.
- Saray, Ulema ve Asker karşı çıkmıştır.
- Avrupa örnek alınmamıştır.
- Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman örnek alınmıştır. (Kanun-u Kadim)
- Baskı ve şiddet yoluyla benimsetilmek istenmiştir.

Tarhuncu Ahmet Paşa

- ✓ IV. Mehmed'in sadrazamıdır.
- ✓ İlk Defa Tarhuncu Bütçesi adında bir sene sonranın bütçesini yapmıştır.
  - ❖ Modern Bütçe
- ✓ İsrafı önleyip Maliye'yi düzenledi.
- ✓ Devletin alacaklarını kişi ve kurumlardan tahsil etmiştir.
- ✓ Çıkar çevreleri tarafından idam edilmiştir.

Genç Osman (II. Osman)

- ➢ Osmanlı Tarihi'nde ilk ıslahat yapan Padişah'tır.
- ➢ Harem dışından ilk evlilik yapan Padişah'tır.
- ❖ Sosyal alanda ilk ıslahattır.
- ➢ Meyhaneleri kapatmıştır.
- ➢ Yeniçeri'ye ödenen fazla maaşları kesti.
- ➢ Yeniçeri Ocağını kaldırmayı düşündü.
- ➢ Başkent İstanbul'u Anadolu'nun herhangi bir yerine taşımayı düşündü.
- ➢ Kılık – kıyafet birliğini düşündü.
- ➢ Şeyhülislam'ın yetkilerini kısıtladı.
- ➢ Yedikule Zindanları'nda idam edildi.

Kuyucu Murat Paşa

- I. Ahmet'in Sadrazamı'dır.
- Celali İsyanlarını şiddetle bastırmıştır.

IV.Murat

- ✓ Saray kadınları devlet yönetiminden uzaklaştırıldı.
- ✓ Gece sokağa çıkma yasağı, İçki ve Tütün yasaklanması, Kahveneler ve meyahaneler kapatıldı.
- ❖ Bu yasakların sebebi İstanbul Yangınları'dır.
- ✓ İlk defa Şeyhülislam'ı idam ettirmiştir.
- ✓ Kendisine Koçi Bey ve Katip Çelebi kendisine risale sunmuştur.
- ✓ Kendisi Bağdat Fatihi olarak bilinir.

I.Ahmed

- ➢ Ekber-i Erşed sistemini getirdi.
- ➢ Osmanlı Tarihi'nde Veraset Sistemi'nde son değişiklik yapan Padişahtır.
- ➢ Kafesten çıkıp Padişah olan ilk devlet adamıdır.
- ➢ İlk defa içki yasağı getiren Padişah'tır.

Köprülüler Dönemi

- Saraya şartlar öne sürerek sadrazam olan ilk kişidir.
- Maliye'yi düzeltti.
- Yeniçeri'yi disiplin altına aldı.
- Venedik'in Çanakkale'ye uyguladığı ablukayı kaldırdı.
- Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, Girit'i 24 senelik bir kuşatmanın ardından aldı.
- Duraklama içinde Yükseltme Dönemi yaşatmıştır.

Not:

- ❖ Yeniçeri Ocağı III.Murat'tan itibaren bozulmuştur. (Sünnet Düğünü)
- ❖ Sancağa son çıkan şehzade III.Mehmed'tir.
- ❖ Sancak Sistemini kaldırıp Kafes Usülünü getiren III. Mehmed'tir.

Osmanlı Devleti Gerileme Dönemi

Avrupa'nın Genel Durumu

- ✓ Amaca ulaşmak için Avrupa Devletleri'nin her türlü tedbire başvurmasına Makyavelizm denir.

Fransa

- ➢ 1756 – 1763 Yedi Yıl Savaşları'nda İngiltere ve Prusya'ya mağlup oldu.
- ➢ Sömürgelerini İngiltere'ye kaybetti.
- ➢ Ülkesinde ihtilal yaşadı.
- ➢ Osmanlı'ya ait Mısır'a saldırdı.

Rusya

- Çar I. Petro'nun amaçları;
  - ❖ Kırım'ı alıp Karadeniz'e inmek
  - ❖ Karadeniz'den daha sıcak olan Akdeniz'e inme
  - ❖ Orta Asya ve Kafkasya'ya yayılmak
  - ❖ Balkanlar'da Slav birliğini sağlamak.
- Rusya ve Avusturya arasında Dakya Projesi planlandı.
  - ❖ Eflak ve Boğdan'da Dakya adında ortak bir devlet kurmayı amaçladılar.
- Rus prensi Potemkin tarafından "Doğu Sistemi'nin En Büyük Planı" olan Grek Projesi'ni planladı.
  - ❖ İstanbul merkezli bir Rus devleti kurulacak.
  - ❖ Amaç, Bizans İmparatorluğu'nu tekrar canlandırmaktır.

Not:

- ❖ İki proje de hayata geçirilemedi.

Avusturya

- ✓ En çok Rusya ile iş birliği yaptı.
- ✓ Balkanlara egemen olup Ege Denizi'ne ulaşmayı hedefledi.

Osmanlı – Venedik İlişkileri

- ➢ Venedik'in elinden Mora Yarımadası alındı.

Osmanlı – İran İlişkileri

- Rusya ile Osmanlı 1724 İstanbul Anlaşması ile İran'ı paylaştı.
- ❖ Nadirşah büyük tepki gösterdi.
- 1732'de Ahmet Paşa Anlaşması imzalandı.
- 1746'da Kerden Anlaşması imzalandı.
- ❖ 1639'daki Kasr-ı Şirin Anlaşması'ndaki maddeler aynen kabul edildi.
- ❖ II. Kasr-ı Şirin olarak da bilinir.
- ❖ İran ile Osmanlı arasında imzalanan son anlaşmadır.

Osmanlı – Avusturya - Rusya İlişkileri

- ✓ 1711'de İsveç Kralı Şarl'ın Paltova Savaşı sonrasında Osmanlı topraklarına girmesi ve onu takip eden Rusya'nın topraklarımıza girmesi sonucu Rusya ile Prut Anlaşması imzalandı.
  - ❖ Osmanlı için kaybedilen toprakların geri alınabileceği umudu doğdu.
  - ❖ Azak Kalesi Osmanlı'ya verildi.
- ✓ 1715'te Osmanlı – Avusturya arasında Petervaradin Savaşı yapılıp kaybedildi.
- ✓ 1718'te Avusturya İle Pasarofça Anlaşması imzalandı.
  - ❖ Osmanlı Devleti ilk defa Avrupa'nın üstünlüğünü kabul etti.
  - ❖ Osmanlı Devleti Lale Devri'ne girdi. (1718-1730)
- ✓ 1736'da Osmanlı – Rusya/Avusturya arasında Belgrad Savaşı yapıldı ve kazanıldı.
  - ❖ Savaş yapılan askeri ıslahatlar sayesinde kazanıldı.
  - ❖ Belgrad, Osmanlı'ya tekrar verildi.
  - ❖ Anlaşmada arabuluculuk yapan Fransa'ya I. Mahmud tarafından verilen kapitülasyonlar daimi hale getirildi.
- ✓ 1768'de Osmanlı – Rusya arasında savaş yapıldı ve Rusya kazandı.
  - ❖ Çeşme'deki Osmanlı donanması yakıldı.
- ✓ 1774'te Osmanlı – Rusya arasında Küçük Kaynarca Anlaşması imzalandı.
  - ❖ Kırım bağımsız olacak.
  - ❖ İlk defa tamamı Türk ve Müslüman olan bölge kaybedildi
  - ❖ Kırım halkı dini açıdan Halife'ye bağlı kaldı.
    - İlk defa Hilafet siyasi bir güç olarak kullanılmıştır.
  - ❖ Rusya, İstanbul'da daimi elçilik açma hakkını elde etti.
  - ❖ Rusya, Balkanlar'da konsolosluklar açabilecek.
  - ❖ Osmanlı, ilk defa savaş tazminatı ödemeye mahkum edildi.
  - ❖ Karadeniz Türk Gölü olma özelliğini yitirdi.
  - ❖ Rusya'nın kapitülasyonlardan yararlanılmasına karar verildi.
  - ❖ Anlaşma'nın orijinal metninde olmamasına rağmen Ortodoksların dini lideri Rusya'dır.
- ✓ 1779'da Aynalı Tenkihnamesi ile Kırım'da Şahin Giray'ın Kırım Hanı olması kabul edildi.
  - ❖ Kırım özerk hale geldi.
- ✓ 1783'te Rusya Şahin Giray'ı görevden alarak Kırım'ı ilhak etti.
- ✓ 1787 – 1792 yılları arasında Osmanlı Kırım'ı geri almak için Rusya/Avusturya ile savaşmıştır.
- ✓ 1791'de Fransız İhtilali'nden etkilenen Avusturya ile Osmanlı arasında Ziştovi Anlaşması yaptı.
  - ❖ Avusturya savaştan çekildi.
- ✓ 1792'de Rusya ile Yaş Anlaşması imzalandı.
  - ❖ Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edildi.
- ✓ 1798'de Napolyon Mısır'a saldırdı.
  - ❖ Osmanlı ilk defa denge politikası izleyerek İngiltere ve Rusya'dan yardım istedi.
  - ❖ Rusya ilk defa Boğazlardan geçti.
  - ❖ Cezzar Ahmet Paşa, Nizam-ı Cedid ordusuyla Akka önlerinde Napolyon'u durdurdu.
- ✓ 1802'de Fransa ile El-Ariş Anlaşması ve Paris Anlaşması imzalandı.
  - ❖ Fransa Mısır'dan çıktı.

XVIII. Yüzyıl Islahatları

- ➢ Batı(Avrupa) örnek alınmıştır.
- ➢ Baskı ve şiddet yoluyla benimsetilmek istenmiştir.
- ➢ 17.yy'a göre daha başarılı ve kalıcı olmuştur.
- ➢ Hukuk hariç her alanda ıslahat yapılmıştır. (Askeri alan ağırlıklı)
- ➢ Saray, Ulema ve Asker ıslahatlara karşı çıkmıştır.

III.Ahmet

- 1703'te Edirne Vakası ile III. Ahmet başa geçmiştir**.**
- 1718'de Pasarofça Anlaşması'ndan 1730 Patrona Halil İsyanı'na kadar geçen sürede (Lale Devri) padişahlık yaptı.
- Lale Devri'nin sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa 'dır.
- Minyatürcüsü Levni, Şairi Nedim'dir.
- Bu dönemde askeri ıslahat yoktur.
- Lale Devri tabirini ilk kullanan Yahya Kemal Beyatlı'dır.
- Lale Devri tabirini eser ismi olarak kullanan ise Ahmet Refik Altınay'dır.

Lale Devri

- ✓ İlk defa Batı'da geçici elçilikler açıldı.
  - ❖ Paris, Viyana, Varşova, Moskova'da açıldı.
  - ❖ İlk elçi Paris'e giden Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi'dir.
  - ❖ Paris Sefaretnamesi'ni yazmıştır.
    - Batı'ya açılan ilk pencere kabul edilir
  - ❖ Sefaretname'ye aynı zamanda Risale, Takrir, Siyasetname ve Havadisname denir.
- ✓ Sait Efendi Avrupa'da Turkuveri akımını başlattı.
- ✓ Sosyal ve kültürel ıslahatlar bu dönemde yoğunlaştı.
- ✓ İtfaiye görevini yürüten Gerçek Davut Ağa'nın katkısıyla Tulumbacılar Ocağı kuruldu.
- ✓ İlk defa matbaa Macaristan'dan İbrahim Müteferrika ve Sait Efendi tarafından getirildi.
  - ❖ Osmanlı'ya getirilen ilk teknik yeniliktir.
  - ❖ Dini eserlerin basımı yasaklanmıştır.
  - ❖ İlk basılan eser Vani Mehmet Efendi'ye ait Van Kulu Lugatı'dır.
- ✓ Tercüme Encümenliği Kuruldu.
  - ❖ Doğu klasikleri çevrildi.
- ✓ İstanbul'da Çini İmalathanesi açılıyor.
- ✓ Batı modası yayılmaya başladı.
- ✓ Devlet adamlarının portreleri yapıldı.
- ✓ Bahçe mimarisi gelişti.
- ✓ Kumaş fabrikaları açıldı.
- ✓ İran'dan Çiçek Aşısı getirilmiştir.
- ✓ Borok, Rokoko ve Gotik tarzı üslup benimsenmiştir.
- ✓ Yalova'da Kağıt İmalathanesi açıldı.
- ✓ Versay Sarayı örnek alınarak Sadabad Sarayı yapıldı.

Not:

- ❖ Batı tarzında yapılan ilk eser III. Ahmet Çeşmesi'dir.
- ❖ Batı tarzında yapılan ilk cami Nur-u Osmaniye'dir.
  - I. Mahmut döneminde başlayıp III. Osman döneminde bitmiştir.

I.Mahmud

- ➢ Ülke içinde kütüphaneler açtı ve El Yazması eserleri toplattı.
- ➢ İlk defa Batı tarzında askeri ıslahatlar yaptı.
- ➢ İlk defa Batı'dan Comte De Bonneval adında bir uzman getirdi.
- ➢ Osmanlı Tarihi'nde Batı tarzında ıslah edilen ilk kurum Humbaracı Ocağı'dır.
- ➢ Osmanlı Tarihi'nde Batı tarzında açılan ilk teknik okul Hendesehane'dir.
  - ❖ Subay okulu ve mühendis yetiştirir.

III.Mustafa

- Mühendishane-i Bahr-ı Hümayun adında Deniz Subayı Okulu kuruldu.
- Baron De Tott Avrupa'dan getirildi.
- İlk defa İç Borçlanma (Esham Senetleri) kuralı getirildi.
    - ❖ Bu senetler ilerde Kağıt Paraya geçişin ilk aşaması olacaktır.
- Sürat Topçuları Ocağı kuruldu.
- Bu dönemin ünlü sadrazamı Koca Ragıp Paşa'dır.

I.Abdülhamid

- ✓ Cülus Bahşişi verme geleneğini yasakladı.
- ✓ Ulufe alım-satımını yasakladı.
- ✓ İstihkam Okulu açılmıştır.
- ✓ Bilim İnsanları'nın kendi kıyafetleriyle, kendi dilleriyle ve kendi dinlerinde devlette çalışılmasına müsaade edildi.
- ✓ Bu dönemin ünlü sadrazamı Halil Hamit Paşa'dır.

Not:

- ❖ III. Selim ve II. Mahmud ıslahatlarına temel oluşturan padişah I. Abdülhamit'tir.

III.Selim

- ➢ Yaptığı tüm ıslahatlara Nizam-ı Cedit denir.
- ➢ Islahatlarda Fransa'yı örnek almıştır.
- ➢ Osmanlı Tarihi'nde Radikal (Sıradışı) yönde ilk ıslahatları yapmıştır.
- ➢ Meşveret Meclisi tekrar aktif hale getirildi.
- ➢ Bilim insanlarından Layiha istendi.
- ➢ İlk defa kalıcı elçilik Açıldı
    - ❖ İlk Londra'da açıldı ve başına Yusuf Agah Efendi getirildi.
- ➢ İlk defa Devlet Matbaası kuruldu. (Matbaa-yı Amire)
- ➢ Kara Mühendishanesi anlamına gelen Mühendishane-i Berr-i Hümayun Açıldı.
- ➢ Mühendishane-i Bahr-i Humayun'u geliştirdi.
- ➢ Fransızca sadece Askeri Okullarda ilk zorunlu yabancı resmi dil ilan edildi.
- ➢ Yeniçerilere talim yapma zorunluluğu getirildi.
- ➢ Levent ve Selimiye kışlağı yapıldı.
- ➢ Şeyhülislam yetkileri kısıtlandı.
- ➢ Yerli malı kullanımına teşvik edildi.
- ➢ Zahire nazırlığı kurularak Karaborsa'nın önüne geçildi.
- ➢ Sarayın içindeki altın ve gümüşler eritilip para basıldı.
- ➢ Nizam-ı Cedit adıyla bir ordu kuruldu.
    - ❖ Ordu'nun masraflarının karşılanması amacıyla İrad-ı Cedit Hazinesi kurulmuştur.
- ➢ Bu dönem Kabakçı Mustafa İsyanı ile sona ermiştir.

Avusturya Elçisi ise Ebubekir Ratıp Efendi'dir.

Not:

- ❖ III. Ahmet'in Tamamlayıcısı III. Selim'dir.

Osmanlı Devleti Dağılma Dönemi

- 1804'te Kara Yorgi önderliğinde Sırplar isyan etti ancak isyan bastırıldı.
- 1806'da Osmanlı – Rus Savaşı başladı.
- 1807'de Fransa ile Rusya Tilsit Anlaşması'nı imzaladı.
    - ❖ Osmanlı Devleti toprakları paylaşılacak.
- 1809'da Osmanlı Devleti Rusya'ya karşı İngiltere ile Kale-i Sultaniye (Çanakkale) Anlaşması imzalandı.
- 1812'de Osmanlı Devleti Rusya ile Bükreş Anlaşması imzalandı.
    - ❖ İlk defa bir millet (Sırplar) Osmanlı Devleti'nden imtiyaz elde etti.
- 1815'te Avusturya başbakanı Metternich başkanlığında Viyana Kongresi toplandı.
    - ❖ İlk defa Rus Çarı I. Alexander Şark Sorunu'nu gündeme getirdi.
    - ❖ Dünyanı her yerinde Ulucçuluk isyanları bastırılacaktır.
    - ❖ Fransa'nın ortadan kaldırdığı krallıkların yeniden kurulacağı kararı alındı.
    - ❖ Avrupa'da Restorasyon Dönemi başladı.
- 1815'te Rus General İpsilanti tarafından Filik-i Eterya Cemiyeti'nin kışkırtmaları ile Mora'da Rumlar ayaklandı ve isyan bastırıldı.
- 1820'de Eflak'ta ilk Rum ayaklanması başladı ancak başarılı olunamadı.
- 1821'de II. Yunan (Rum) İsyanı tekrar Mora'da başladı ve Osmanlı Devleti ayaklanmayı bastıramayınca Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'dan yardım istiyor.
    - ❖ Mehmet Ali Paşa Girit ve Mora Valiliği'ni istedi.
    - ❖ Bu isyana İngiliz şair Lord Byron da katılmıştır.
- 1827'de İngiltere, Fransa, Rusya Mora yakınında Navarin'de Osmanlı ve Mısır donanmasını yaktı.
    - ❖ 1815(Viyana Kongresi)'te başlayan Restorasyon Dönemi sona erdi.
- 1827'de Osmanlı – Rus Savaşı başladı.
- 1829'da Osmanlı ile Rusya arasında Edirne Anlaşması imzalandı.
    - ❖ Sırplar özerk hale geldi.
    - ❖ Yunanlar bağımsız hale geldi.
- 1830'da Fransa Cezayir'i işgal etti.
    - ❖ Kuzey Afrika'da Osmanlı Devleti'nin kaybettiği ilk topraktır.
- 1831'de Mehmet Ali Paşa İsyanı başladı.
- 1833'te Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa Kütahya'ya kadar geldi.
- 1833'te II. Mahmud "Denize Düşen Yılana Sarılır" diyerek Rusya'dan yardım istedi.
    - ❖ Rusya İstanbul'a gelince İngiltere ve Fransa olaya müdahale etti.
- 1833'te Osmanlı Devleti ile Mehmet Ali Paşa arasında Kütahya Anlaşması imzalandı.
    - ❖ Suriye, Cidde ve Girit valilikleri Mehmet Ali Paşa'ya verildi.
    - ❖ İbrahim Paşa'ya da Adana Valiliği verildi.
    - ❖ Mehmet Ali Paşa her sene Osmanlı Devleti'ne vergi verecek ve ihtiyaç halinde asker gönderecek.
- 1833'te İngiltere'ye ve Fransa'ya güvenmeyen Osmanlı Devleti Rusya ile Hünkar İskelesi Anlaşması imzaladı.
    - ❖ 8 yıllıktır.
    - ❖ Rusya'ya karşı düzenlenecek veya yapılacak bir savaş esnasında Osmanlı Devleti Boğazlar'ı Rusya'ya açık ama diğer devletlerin savaş gemilerine kapalı tutacaktır.
    - ❖ İlk Defa Boğazlar bir sorun haline geldi.
    - ❖ Osmanlı Devleti bu anlaşmayla Boğazlar üzerindeki egemenlik hakkını son kez kullandı.
- 1838'de Osmanlı Devleti Mısır Sorunu'nda İngiltere'nin desteğini alabilmek için Balta Limanı Anlaşması ile kapitülasyonları genişletmiştir.
    - ❖ Osmanlı Devleti'nin ekonomisi dışa bağımlı hale geldi.
- 1839'da Osmanlı Devleti ile Mehmet Ali Paşa'nın ordusu arasında Nizip Savaşı yapıldı.

- 1840'ta Mısır Sorunu'nun çözülmesi amacıyla Londra Konferansı toplandı.
    - ❖ Osmanlı Devleti konferansta etkili olabilmek için Tanzimat Fermanı'nı ilan etti.
    - ❖ Mısır'ın babadan oğula geçecek şekilde Mehmet Ali Paşa'ya verilmesi kararlaştırıldı.
    - ❖ Mehmet Ali Paşa'nın elinden Suriye, Girit ve Adana valilikleri alındı.
    - ❖ Mehmet Ali Paşa'nın her sene Osmanlı Devleti'ne vergi vermesi kararlaştırıldı.
- 1841'de Boğazlar Sorunu'nu çözmek için Londra Boğazlar Konferansı (Sözleşmesi) toplandı.
    - ❖ Boğazlar Uluslararası bir sorun haline geldi.
    - ❖ Boğazlar, Osmanlı Devleti'nde kaldı.
    - ❖ Boğazlar barış zamanı tüm ticaret gemilerine açık, savaş zamanı ise tüm devletlerin savaş gemilerine karşı kapalı tutulacaktır.
    - ❖ Osmanlı Devleti Boğazlar üzerindeki egemenlik hakkını kabul etti.
- 1853'te İngiltere ve Fransa'yı arkasına alan Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Kırım Savaşı başladı. Savaşın nedenleri;
    - ❖ Rusya tarafından Osmanlı Donanması'nın Sinop'ta yakılması
    - ❖ Rus Elçisi Mençikof'un isteklerinin reddedilmesi
    - ❖ Mülteci sorunu(Leh Macar) – (Sultan Abdülmecid Geri Vermedi)
    - ❖ Kutsal yerler sorunu (Kudüs)
    - ❖ Piyomente Krallığı da Osmanlı Devleti'nin yanında yer alacak.
    - ❖ Bu savaşta Osmanlı Devleti ilk defa İngiltere'den dış borç aldı.
    - ❖ Kırım, Varna ve Edirne'de telgraf hatları kuruldu.
    - ❖ Modern hemşireliği kurucusu Florance Nightingale'dir.
        - Bu savaşta hastaları tedavi etmiştir.
        - Ölüm oranlarını %42'den %2'ye düşürdü.
        - Levent ve Selimiye kışlalarında görev yapmıştır.
        - Lakabı Lamabalı kadın anlamına gelen "The Lady With The Lamb"dır.
        - Doğum günü olan 12 Mayıs Dünya Hemşireler Günü olarak kutlanmaktadır.
    - ❖ Panslavizm ve Londra Sözleşmesiyle Boğazlarda kaybettiği hakkı geri almak istemesi
- 1856'da Paris Barış Konferansı toplandı ve Paris Barış Anlaşması imzalandı. Konferansta alınan kararlar;
    - ❖ Osmanlı Devleti konferansta etkili olabilmek için Islahat Fermanı ilan etti.
    - ❖ Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü Avrupalı Devletler koruyacak.
    - ❖ Osmanlı Devleti Avrupalı Devletlerin hukukundan faydalanacak.
        - Osmanlı bir Avrupa Devleti sayıldı
    - ❖ Hem Rusya hem de Osmanlı Karadeniz'de tersane ve donanma kuramayacak.
        - Osmanlı galip iken mağlup devlet muamelesi görmüştür.
        - Karadeniz tarafsız bir deniz haline gelmiştir.
- 1875'te Balkan Bunalımı ortaya çıktı.
- 1876'da bu sorunu çözmek için İstanbul'da Tersane Konferansı toplanmıştır.
    - ❖ Konferansta etkili olmak isteyen Osmanlı I.Meşrutiyet'i ilan etti.
- 1877'de Osmanlı ile Rusya arasında 93 Harbi başladı.
    - ❖ Gazi Ahmet Muhtar Paşa Rusları oyalamıştır.
    - ❖ Elviye-i Selase(Üç Vilayet/Batum,Ardahan,Kars)
    - ❖ Bu savaş sırasında Erzurum halkı Ruslar'a Moskof demiştir.
    - ❖ Nene Hatun, 93 Harbi'nde yer almıştır.
    - ❖ Tarih'te ilk Ermeni İsyanı bu savaş sırasında çıkmıştır.
    - ❖ Şıpka Fatihi, Süleyman Hüsnü Bey'dir.
    - ❖ Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'dır.
        - Çöl ortasındaki Plevne Kahramanı Fahreddin Paşa'dır.

- 1878'de Osmanlı Devlet ve Rusya ile Ayastefanos(Yeşilköy) Anlaşması imzalandı.
    - ❖ Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız olacak.
    - ❖ Kars, Ardahan, Batum ve Doğu Beyazıt Rusya'ya verilecek.
    - ❖ Girit ve Doğu Anadolu'da Ermeniler'e yönelik ıslahatlar yapılacak.
        - İlk defa Ermeni Sorunu ortaya çıktı.
    - ❖ Osmanlı Devleti Karadeniz'de savaş gemisi bulunduramayacak ve tersane kuramayacak.
    - ❖ Bosna Hersek'in yönetimi Avusturya – Macaristan İmparatorluğu'na bırakıldı.
    - ❖ Bulgaristan bir prenslik olacak ve Rusya tarafından yönetilecek.
    - ❖ Anlaşmayı çıkarlarına aykırı bulan Avrupa Devletleri anlaşmayı tekrar görüşmek için Berlin Kongresi'nde toplanacaklar.
    - ❖ İmzalanmasına rağmen yürürlüğe girmeyen ilk anlaşmadır.
- 1878'de Berlin Anlaşması yapıldı.
    - ❖ Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız olacak.
    - ❖ Kars, Ardahan, Batum Rusya'ya verilecek ancak Doğu Beyazıt Osmanlı'da kalacaktır.
    - ❖ Girit ve Doğu Anadolu'da Ermeniler'e yönelik ıslahatlar yapılacak.
        - Ermeni Sorunu uluslararası bir boyut kazanmıştır.
    - ❖ Bosna Hersek'in yönetimi Avusturya – Macaristan İmparatorluğu'na bırakıldı.
    - ❖ Bulgaristan 3'e bölünecek; Bir Kısmı Makedonya ve Doğu Rumeli adıyla Osmanlı Devleti'ne bağlı olacak, diğer bir kısmında ise Bulgar Prensliği kurulacak ve bu prenslik Osmanlı'ya bağlı kalacak ve Avrupa Devletleri tarafından korunacak.
    - ❖ Kıbrıs'ın yönetimi geçici olarak İngiltere'ye verildi.
- 1878'te Giritli Rumlar ayaklanınca Osmanlı Devleti Halepa Fermanı'nı Çıkardı.
- 1881'de Fransa tarafından Tunus işgal edildi.
- 1882'de İngiltere Mısır'ı işgal etti.
- 1897'de Yunanistan ile Dömeke Meydan Muharebesi yapılıp kazanıldı.
    - ❖ Mustafa Kemal, bu savaşa katılabilmek için okuldan kaçmak istemiştir.

Dağılma Dönemi Islahatları

- ✓ Avrupa örnek alındı.
- ✓ Demokratikleşme faaliyetleri başlamıştır.
- ✓ Saray, Ulema ve Asker karşı çıktı.
- ✓ İlk defa halk yönetime katıldı.
- ✓ Her alanda ıslahat yapıldı.

II.Mahmut

- ➢ Gavur Padişah olarak da bilinir.

Sened-i İttifak (1808)

- II.Mahmut ile Ayanlar arasında yapılmıştır.
- Ayanların varlığı resmileşti.
- Osmanlı Tarihinde ilk defa Padişah'ın yetkileri kısıtlandı.
- Osmanlı Tarihinde ilk demokratikleşme hareketidir.
- Tarihte 1215 Magna Carta'ya benzetilir.

İdari (Yönetim) Alanında Yapılan Islahatlar

- ✓ Ayanlığı kaldırdı.
- ✓ Köylere Muhtar, Eyaletlere Müşir atadı.
- ✓ Tımar sistemi kaldırıldı.
- ✓ Müsadere usulü kalktı.
  - ❖ Özel mülkiyet gelişti
- ✓ Devlet dairelerine resmini astırdı. (Tasvir-i Hümayun)
- ✓ Evkaf Vekaleti kuruldu. (Vakıflar Müdürlüğü)
- ✓ Belediye işlerini düzenlemek için İhtisab Nezareti kuruldu.
- ✓ Pasaport uygulamasına geçildi.
- ✓ Memurlara maaş bağlandı.
- ✓ Divan-ı Hümayun kaldırılıp Heyet-i Vükela kuruldu.
  - ❖ Divan üyelikleri nazırlıklara dönüştürüldü.
    - Sadrazam ⟹ Başvekalet
    - Reisülküttab ⟹ Hariciye Nazırlığı
    - Sadaret Kethüdalığı ⟹ Dahiliye Nazırlığı
    - Şeyhüislam ⟹ Bab-ı Meşihat Dairesi
- ✓ İstanbul'a göç edenler için Mürur Tezkere'si düzenlendi.
- ✓ İdari işleri düzenlemek amacıyla Dar-ı Şurayı Bab-ı Ali kuruldu.
- ✓ Memurların yargı ve terfi işlemleri için Meclis-i Valayı Ahkam-ı Adliye Kuruldu.
- ✓ İlk resmî gazete çıkarıldı.
  - ❖ Takvim-i Vekayi
- ✓ Devlet memurlarına zorunlu ceket, pantolon ve fes giyilmesi kararlaştırıldı.
- ✓ Devlet memuru yetiştirmek amacıyla Mekteb-i Maarif-i Adliye açıldı.
- ✓ Posta teşkilatı kuruldu.

Askeri Alanda Yapılan Islahatlar

- ➢ Sekban-ı Cedit Ocağı kuruldu.
- ➢ Eşkinci Ocağı kuruldu.
- ➢ 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırıldı.
  - ❖ Tarihte Vakay-ı Hayriye (Hayırlı Olay) denilmiştir.
- ➢ Yeniçeri yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu kuruldu. (Usta Birliği)
- ➢ Yeni kurulan ordunun asker ihtiyacını karşılaması amacıyla Mekteb-i Fünun-ı Harbiye kuruldu.
- ➢ İlk defa askeri amaçlı nüfus sayımı yapıldı.
  - ❖ Erkekler ve hayvanlar sayılmış ancak kadınlar sayılmamıştır.
- ➢ Dar-ı Şurayı Askeri kuruldu. (Askerlik Şubeleri)
- ➢ Jandarma'nın temeli sayılan Redif Birlikleri kuruldu.
- ➢ Seraskerlik kuruldu.
  - ❖ Günümüzde Genelkurmay Başkanlığı'na tekabül eder.

Eğitim, Kültür ve Sağlık Alanında Yapılan Islahatlar

- Avrupa'ya ilk defa öğrenciler gönderildi.
- Orta dereceli okullardan Mekteb-i Ulum-ü Edebiye ve Rüştiye(Ortaokul) kuruldu.
- Karantina uygulaması başladı.
- Yurtiçine geziler düzenlendi.
- İlköğretimi sadece İstanbul'da zorunlu hale getirildi.
- Mekteb-i Harbiye ve Mekteb-i Askeri Tıbbiye kuruldu.
- Yabancı dil bilen Müslüman diplomat yetiştirmek amacıyla Tercüme Odaları kuruldu.
- Mehterhaneler kapatılıp yerine Danizetti Paşa tarafından Mızıkayı Hümayun kuruldu.

Ekonomi Alanında Yapılan Islahatlar

- ✓ Feshane Kurdu.
  - ❖ Fes üretimi Çuha Fabrikası'nda yapılırdı.
- ✓ Memurun giydiği ceket ve pantolon ise yerli kumaştan olma zorunluluğu getirildi.
- ✓ Yerli mala teşvik edildi.
- ✓ Bez fabrikası açıldı.
- ✓ İhracata önem verildi.
- ✓ 1838'de Balta Limanı Anlaşması imzalandı.
  - ❖ İngiltere ile Osmanlı arasında yapıldı.
  - ❖ İngiltere'ye verilen kapitülasyonların kapsamı genişletildi.
  - ❖ Yabancıların ödemiş oldukları İç Gümrük Vergisi kaldırıldı.
  - ❖ Yabancıların ödemiş oldukları Gümrük Vergilerinin oranı düşürüldü.
  - ❖ Osmanlı ekonomisi dışa bağımlı hale gelmiştir.
  - ❖ Esnaf battı ve Lonca Teşkilatı dağıldı.
  - ❖ Osmanlı Avrupa'nın yarı sömürgesi ve açık pazar haline geldi.

Sultan Abdülmecid

- ➢ Alafranga olarak da bilinir.

Tanzimat Fermanı (1839)

- Fermanı hazırlayan Mustafa Reşit Paşa'dır.
- Fermanın diğer adı Gülhane Hattı Hümayun'dur.
- İlan edilme nedenleri;
  - ❖ Londra konferansı kararlarında etkili olabilmek
  - ❖ Gayrimüslimlerin haklarını yükselterek devlete olan bağlılıkları arttırmak
  - ❖ Fransa İhtilali'nin getirmiş olduğu ulusçuluk akımının etkisini azaltmak
  - ❖ Avrupalı Devletlerin azınlıkları bahane ederek Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmasını engellemek
- Maddeleri;
  - ❖ Herkes mal ve mülk sahibi olabilecek.
  - ❖ Herkes askere gidecek.
  - ❖ Herkesin gelirine göre vergi alınacak.
  - ❖ Din, dil, ırk ayrımı yapılmadan herkes kanun önünde eşit sayılacak.
  - ❖ Mahkemeler herkese açık olacak ve kimse yargılanmadan cezalandırılmayacaktır.
  - ❖ İşkence ve dayak kaldırılacak.
- Önemi;
  - ❖ Padişah kendi gücünden hariç kanun gücünü kabul etmiştir.
  - ❖ Hukukun üstünlüğü prensibi ortaya çıkmıştır.
  - ❖ Bu ferman anayasacılığa geçişin ilk aşaması sayılır.
  - ❖ Bu ferman Osmanlıcılık fikir akımını desteklemiştir.

II. Meşrutiyet'in İlanı veya 31 Mart Ayaklanması Sırasında Yaşananlar

- o Girit, Yunanistan'a bağlandı.
- o Avusturya – Macaristan İmparatorluğu Bosna - Hersek'i ilhak etti.
- o Bulgaristan bağımsızlığını ilan etti.

Islahat Fermanı (1856)

- ✓ Fermanı Sultan Abdülmecit ilan etmiştir.
- ✓ İlan edilme nedenleri;
  - ❖ Paris Barış Konferansı kararlarında etkili olabilmek
  - ❖ Gayrimüslimlerin haklarını yükselterek devlete olan bağlılıkları arttırmak
  - ❖ Fransa İhtilali'nin getirmiş olduğu ulusçuluk akımının etkisini azaltmak
  - ❖ Avrupalı Devletlerin azınlıkları bahane ederek Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmasını engellemek
- ✓ Maddeleri;
  - ❖ Gayrimüslimleri küçük düşürücü sözler söylenmeyecek.
  - ❖ Gayrimüslimler banka, şirket ve okul açabilecektir.
  - ❖ Gayrimüslimler bedelini nakdi olarak ödeyerek askerlik hizmetinden muaf tutulacak.
  - ❖ Cizye vergisi kaldırılacak.
  - ❖ İltizam usulü kaldırılacak.
  - ❖ Gayrimüslimler devlet memuru olabilecek.
  - ❖ Gayrimüslimler İl Genel Meclislerine üye olabilecek.
    - ▪ Bu kazandıkları ilk siyasal haktır.
- ✓ Önemi;
  - ❖ Tam bir Müslüman-Gayrimüslim eşitliği sağlanmıştır.
  - ❖ Bu fermana Müslümanlar tepki gösterdi.
  - ❖ Bu ferman Osmanlıcılık fikir akımını desteklemiştir.

Tanzimat Dönemi Islahatları

- ➢ Meclis-i Ali Tanzimat açıldı.
  - ❖ Islahatları düzenleyen kurumdur.
- ➢ Meclis-i Adliye Ahkam açıldı.
  - ❖ 1861'de bu iki meclis birleşti ve Meclis-i Ali Tanzimat adıyla göreve devam etti.
- ➢ Meclis-i Maarif-i Umumiye Nezareti kuruldu.
- ➢ Encümen-i Daniş kuruldu.
  - ❖ Fen kitaplarının tercümesinden sorumludur
  - ❖ İngilizce sözlük yazarı Redhouse ve Macar tarihçi Hammer burada çalışmalar yürüttü.
- ➢ Darülmuallimin(Erkek) Öğretmen Okulları açıldı.
- ➢ Jandarma ve Polis teşkilatı kuruldu.
- ➢ Belediye teşkilatı kuruldu.
- ➢ İlk defa İzmir – Aydın arasında demiryolu yapıldı.
- ➢ Vapur İşlerinin düzenlenmesi amacıyla Şirket-i Hayriye kuruldu.
- ➢ İl Genel Meclisleri açıldı.
- ➢ Muhasıllık meclisleri açıldı.
- ➢ İlk defa telgraf çekildi.
- ➢ İlk defa dış borç alındı.
- ➢ İlk defa kağıt para basıldı.(Kaime)
- ➢ İlk defa Bank-ı Dersaadet adıyla banka açıldı.
  - ❖ Galatalı bankerler tarafından açıldı.
- ➢ İlk defa dergi basıldı. (Vekayıtıbbiye)
- ➢ İlk defa özel gazete çıkarıldı. (Tercüman-ı Ahval)
- ➢ Yarı resmi gazete olan Ceride-i Havadis çıkarıldı.
- ➢ Güllü Agop ilk Osmanlı Modern Tiyatrosu'nu kurdu.
- ➢ Gedik Usulüne son verildi.
- ➢ Arazi Kanunnamesi çıkarıldı.
- ➢ Darülbedayi ve Darülelhan kuruldu.
- ➢ Kız Rüştiyeleri açıldı.
- ➢ Devlet memur ihtiyacını karşılamak için Mekteb-i Mülkiye'yi açmıştır.

Sultan Abdülaziz

- Osmanlı Tarihi'nde yurtdışına seyahat eden ilk padişahtır. Seyahatin amaçları;
    - ❖ Borç para alabilmek
    - ❖ Osmanlı medeniyetinin ileride
    - ❖ İçimizdeki azınlıklara Padişaha gösterilen saygınlığı göstermek
    - ❖ Rusya'nın planlarını Avrupa Devletleri'ne anlatmak.
    - ❖ İngiltere, Fransa, Prusya, Belçika, Avusturya seyahat edilen ülkelerdir.
- Giritli Rumlar'a Halepa Fermanı'nı çıkararak özerklik verdi.
- Vilayet Nizamnamesi çıkarıldı.
    - ❖ Köy – Nahiye – Kaza – Liva – Vilayet
- Matbuat Nizamnamesi çıkarıldı.
- Çiftçiye kredi vermek için Ziraat Bankası'nın temeli sayılan Memleket Sandıkları açılmıştır.
- Emniyet Sandıkları açılmıştır.
- Süveyş Kanalı Fransızlar tarafından Mısır'da açılmıştır.
- Beylerbeyi ve Çırağan Sarayı yapıldı.
- 1875 Ramazan Kararnamesi ile devlet faizleri bile ödeyemediğini ilan etti.
- Islah-ı Sanayi kurumu kurulmuştur.
- Darülmuallimat(Kadın) Öğretmen Okulları açıldı.
- Galatasaray Sultanisi açıldı.
- Darüşşafaka açıldı.
- İlk defa Yabancı Sermayeli Bank-ı Osmani Şahane adıyla banka açıldı.
    - ❖ İngiliz bankasıdır ve para basmaya yetkisi vardır.
- Darülfünun açıldı.
    - ❖ Türkiye'de İstanbul Üniversitesi'ne dönüştürüldü.
- Ahmet Cevdet Paşa İslam hukukuna göre Mecelle'yi yazdı.
    - ❖ Osmanlı Devleti'nin ilk Medeni Kanunu sayılır.
- Robert Koleji açıldı.
- İlk resim sergisi Şeker Ahmet Paşa tarafından açıldı.
- Nizamiye Mahkemeleri kuruldu.
- Şuray-ı Devlet kuruldu. (Danıştay)
    - ❖ Fransa örnek alındı.
- Divan-ı Ahkam-ı Adliye kuruldu. (Yargıtay)
- İlk defa Mizah Dergisi çıkarıldı.
    - ❖ Diyojen – Teodor Kasap
- Dünya'nın en büyük üçüncü deniz filosu oluşturuldu.
- İlk defa bir gazete Miladi Takvim kullandı.
    - ❖ Sabah Gazetesi
- Ceride-i Mahakim gazetesi çıkarıldı.
    - ❖ Modern hukuka geçişin ilk aşamasıdır.
- Maarif Nizamnamesi çıkarıldı.
    - ❖ Fransa eğitim sistemi örnek alındı.

<u>Not:</u>

- ❖ 1908'de İttihat ve Terakki'nin baskılarıyla ikinci kez meşrutiyet ilan edildi.
- ❖ Ancak meşrutiyet karşıtları Monarşi'ye tekrar geçmek amacıyla 31 Mart Ayaklanma'sını başlattılar.
    - ▪ Osmanlı Devleti'nde rejimi değiştirmeye yönelik ilk ve son isyandır.
- ❖ Meclis kararıyla görevden alınan ilk padişah II. Abdülhamid'dir.
- ❖ Meclis kararıyla görevden alınan son padişah Sultan Vahdeddin'dir.
- ❖ Osmanlı Devleti'nde kurulan siyasi partiler; İttihat ve Terakki , Ahrar Fırkası, Hürriyet ve İtilaf, Osmanlı Sosyalist Fırkası, Osmanlı Demokrat Fırkası, Fedekaran-ı Millet Partisi gibi.

II.Abdülhamid

- ✓ V. Murat'ın yerine geçmiştir.
- ✓ Birçok okul yaptırdığından dolayı "Eğitim sever" anlamına gelen "Maarifperver" unvanı verilmiştir.
- ✓ Bir il adıyla bir lise varsa genellikle II. Abdülhamid zamanında açılmıştır.
- ✓ Orta Afrika'da İslamiyeti yaymıştır.
- ✓ Yönetim merkezi Yıldız Sarayı'na taşındı.
- ✓ Genç Osmanlılar'ın baskısıyla Meşrutiyet ilan edildi.
- ✓ Türk Tarihi'nin ilk yazılı anayasası olan Kanun-u Esasi'yi ilan etti.
- ✓ Osmanlı Tarihi'nde çift parlamentolu dönem başladı.
- ✓ Devlet dış politikasında Ümmetçilk(İslamcılık) uygulamıştır.
- ✓ Ermeni isyanlarının bastırılması amacıyla Hamidiye Alayları kuruldu.
- ✓ Haber getirip götüren Jurnal Teşkilatı kurulmuştur.
- ✓ Osman Hamdi Bey tarafından Sanayi Nefise Mektebi kuruldu.
  - ❖ Güzel Sanatlar Fakültesi
- ✓ İlk Arkeoloji Müzesi olan Asar-ı Atika kuruldu.
- ✓ Müze-i Hümayun kurulup başına Osman Hamdi Bey getirildi.
- ✓ Kız çocukları için Kız Meslek Liseleri (İdadi) açıldı.
- ✓ Hafiye Teşkilatı kuruldu.
- ✓ Dış politikada Almanya'ya yakınlaşıldı.
- ✓ II. Wilhelm'in başlattığı 3B (Berlin, Bozok, Bağdat) Projesinin yapımına başlandı.
- ✓ Engelliler'e yönelik kurumlar açmıştır.
- ✓ Büyük bir telgraf ağı ve öğrenci yetiştirmek için Telgraf Mektebi kuruldu.
- ✓ İlk defa Hamidiye Etfal adında Çocuk Hastanesi yapıldı.
- ✓ Baytar Mektebi, Dişçi Mektebi, Orman Mektebi gibi mektepler kuruldu.
- ✓ 1863'te kurulan Memleket Sandıkları Mithat Paşa'nın gayretleriyle Ziraat Bankası'na dönüştürüldü.
- ✓ Tarım Sektörünün gelişmesi amacıyla Anadolu Osmanlı Şömandetler Kumpanyası kuruldu.
- ✓ Tercüman-ı hakikat adı verilen bir gazete çıkarıldı.
  - ❖ II. Abdülhamid dönemindeki önemli gazetelerdendir.
- ✓ Haydarpaşa Tren Garı yapıldı.
- ✓ Muharrem Kararnamesi ile resmen iflas ettiğini açıkladı.
  - ❖ Alacaklı devletler Duyun-u umumiye İdaresi'ni kurdu.
  - ❖ Devlet içinde devlet statüsü kazanılmıştır.
- ✓ Ertuğrul Fırkateyni Gemisi Japonya dönüşü batmıştır.
- ✓ Yayın kadrosu ve sahibi tamamı kadın olan Şükufezar yayın hayatına başladı

<u>1876 Kanun-u Esasi</u>

- ➢ Osmanlı Devleti, Osmanoğulları sülalesinden gelen en büyük erkek evlat tarafından yönetilir.
  - ❖ Ekberiyet Sistemi
- ➢ Anayasa'nın komisyon başkanı Mithat Paşa'dır.
- ➢ Devletin dili Türkçe'dir.
- ➢ Devletin dini İslam'dır.
  - ❖ Bir ülkede devlet dini anayasada geçiyorsa o devlet Laik değildir.
- ➢ Yasama yetkisi Ayan ve Mebusan meclislerine aittir.
  - ❖ Ayan; Padişah atar, ömür boyu görevde kalır ve 40 yaş üstünden seçilir.
  - ❖ Mebusan; Halk seçer, 4 senede bir seçilir ve emlak sahibidir.
  - ❖ İlk ayan meclisi başkanı Server Paşa, ilk mebusan meclisi başkanı Ahmet Vefik Paşa'dır.
- ➢ Yürütme yetkisi ise Heyet-i Vükela'ya aittir.
- ➢ Hükümet yaptığı işlerden Padişah'a karşı sorumludur.
- ➢ Kanun etme teklifini Hükümet yapabilir.
- ➢ Padişah önüne gelen bir kanunu sınırsız veto edebilir.
- ➢ Padişah meclisleri kapatabilir.
- ➢ Sürgün ve Angarya cezasını Padişah verir.

Osmanlı Devleti'nde Basın ve Yayın Hareketleri

Yıl	İsmi	Özelliği
1795	Bulletin des Novveles	Çıkarılan ilk gazetedir.
1828	Vakayı Mısriyye	Mısır'ın resmi vilayet gazetesidir.
1831	Takvim-i Vekayi	Osmanlı'nın ilk resmi gazetesidir.
1831	Le Moniteur Ottoman	Osmanlı'nın Fransızca olarak çıkardığı resmi gazetedir.
1840	Ceride-i Havadis	Yarı resmi bir gazetedir. William Churchill tarafından çıkarılmıştır.
1860	Tercüman-ı Ahval	Osmanlı'nın ilk özel gazetesidir. Agah Efendi ve Şinasi yer almıştır.
1862	Tasvir-i Efkar	Şinasi ve Namık Kemal etkili olmuştur. Kadınların okutulması ve İstanbul'un sorunları işlenmiştir.
1867	Muhbir	Ali Suavi tarafından çıkarıldı. Giritli Müslümanlara yardım kampanyasını başlattı.
1871	İbret	Namık Kemal tarafından yayınlandı. Vatan Yahut Silistre oyunundan sonra kapatıldı.
1878	Tercüman-ı Hakikat	Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılmıştır. İnsanlara gazete okuma alışkanlığı getirmeye çalışmıştır.
1878	Tercüman-ı Şark	Şemsettin Sami tarafından çıkarıldı.
1908	Tanin	Hüseyin Cahit bey tarafından çıkarılan İttihatçıların gazetesidir.
1908	Volkan	Derviş Vahdedi'nin çıkardığı 31 Mart İsyanı'nı destekleyen gazetedir.

Not:

- Ayrıca bu dönemde Karagöz adında mizah gazetesi ve Bahçe adında Çocuk gazetesi çıkarıldı.
- 1914'te Seyyale adında bir Kadın gazetesi daha çıkarılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Çıkarılan Dergiler

Yıl	İsmi	Özelliği
1850	Vekayi Tıbbiye	Osmanlı'da çıkarılan ilk dergidir.
1860	Mecmua-i Fünun	
1862	Mirat	
1864	Mecmua-i Askeriyye	
1870	Diyojen	Teodor Kasap tarafından çıkarılan ilk mizah dergisidir.

Osmanlı Devleti'nde Çıkarılan Kadın Gazeteleri ve Dergileri

Yıl	İsmi	Özelliği
1868	Terakki	İlk defa kadın haklarından ve sorunlarından bahseden gazetedir.
1869	Terakki Muhadderat	Kadınların Yükselşşi anlamına gelir.
1886	Şükufezar	Yazar kadrosu tamamen kadınlardan oluşur. Çiçek Bahçesi anlamına gelir.
1887	Mürüvvet	Osmanlı Kadınlarını, Dünya kadınlarından haberdar eden gazetedir.
1889	Parça Bohçası	Ev düzeni ile ilgili bilgiler verir.
1895	Hanımlara Mahsus	Kadın haklarını savunmuştur.
1908	Demet	Halide Edip Adıvar'ın başyazarlık yaptığı gazetedir.
1908	Mehasin	İlk renkli yayın yapan gazetedir.
1908	Kadın	İlk Türk kadın yazar Fatma Aliye ve Emine Semiye burada yazarlık yaptı.
1913	Kadınlar Dünyası	Kadın hakları ve çalışma hayatından bahsetmiştir. İsmet Hakkı önemli yazarıdır.

Osmanlı Devleti'ni Dağılmaktan Kurtarma Fikirleri

Osmanlıcılık

- ✓ Din, dil ve ırk farkı gözetmeksizin herkesi Osmanlı vatandaşı sayma anlayışıdır.
- ✓ II. Mahmud başlattı.
- ✓ Namık Kemal, Ziya Paşa ve Şinasi önemli savunucularıdır.
- ✓ İlk defa 1877 – 1878 Osmanlı Rus Savaşı'nda uygulanamayacağı anlaşıldı.
- ✓ Bu akım Balkan Savaşları sırasına Arnavutluk'un elimizden çıkmasıyla önemini yitirmiş.
- ✓ I. Dünya Savaşı sonrasında tamamen sona erdi.

İslamcılık (Ümmetçilik / Panislamizm)

- ➢ II. Abdülhamid'in dış politikasıdır.
- ➢ İlk defa Balkan Savaşları sırasında Arnavutluk'un elimizden çıkmasıyla ilk darbeyi almıştır.
- ➢ I. Dünya Savaşı sırasında Arapların İngilizler ile iş birliği yapması sonucu önemini yitirecektir.
- ➢ 3 Mart 1924'te Halifeliğin Kaldırılması ile tamamen sona erecektir.
- ➢ Mehmet Akif Ersoy önemli savunucularındandır.

Türkçülük (Pantürkizm)

- 19. Yy'ın ikinci yarısından itibaren Panslavizm politikasına karşı Rusya'daki Müslümanların birleşerek oluşturduğu fikir akımıdır.
- Yusuf Akçura, İsmail Gaspıralı, Zeki Velidi Togan, Halide Edip Adıvar, Ziya Gökalp, Fuat Köprülü, Ahmet Ağaoğlu önemli savunucularıdır.
- II. Meşrutiyet sonrasında önem kazandı.
- Yusuf Akçura İstanbul'da Türkçülük Derneği kurdu.
- Yayın organı Türk Yurdu dergisidir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesidir.
- Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Türklere millet olma bilinci aşılanmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin topraklarının dışında yer alan Türklerle birleşmeye ise Turancılık denildi.

Batıcılık

- ✓ Lale Devri'nden beri uygulanan fikir akımıdır.
- ✓ Celal Nuri ve Tevfik Fikret önemli temsilcisidir.
- ✓ Ya Batılılaşırız ya Mahvoluruz prensibiyle hareket etmişlerdir.
- ✓ Günümüzde devam eden akımdır.

Adem-i Merkeziyetçilik (Federalizm)

- ➢ Prens Sebahattin tarafınan hayata geçirilmeye çalışıldı.
- ➢ Eyalet sistemini savundu.
- ➢ Merkezi yetkilerin azaltılıp yerel yönetimleri güçlendirilmesine çalışılmıştır.

XX. Yüzyıl'da Osmanlı Devleti

Trablusgarp Savaşı

- Savaşın nedenleri;
  - ❖ Rusya ile İtalya arasında İtalya'nın işgaline onay veren Racconigi Anlaşması imzalanması
  - ❖ Bölge'nin İtalya'ya daha yakın olması
  - ❖ Bölge'nin Osmanlı Devleti açısından savunulamayacak olmasının
  - ❖ İtalya'nın siyasi birliğini geç tamamlayıp sömürge yarışına girmesi
  - ❖ Trablusgarp'ın zengin yeraltı kaynaklarına sahip olması
- Savaşa katılan gönüllü subaylar;
  - ❖ Mustafa Kemal
    - ▪ Gazeteci Şerif Bey kimliğiyle gitti.
    - ▪ Derne ve Tobruk'u aldı.
  - ❖ Enver Paşa
    - ▪ Kuyumcu / Halıcı Hamdi kimliğiyle gitti.
    - ▪ Bingazi'yi aldı.
  - ❖ Nuri Conker
  - ❖ Ali Çetinkaya
  - ❖ Ali Fuat Cebesoy
  - ❖ Ali Fethi Okyar

Not:

- ❖ Gönüllü subayları sınırdan Trablusgarp'a geçmesine yardım eden Kuşcubaşı Eşref'tir.

Uşi (Quchy) Anlaşması

- ✓ İtalya ile Osmanlı Devleti arasında İsviçre'de imzalandı.
- ✓ Trablusgarp ve Bingazi İtalya'ya bırakılacak.
  - ❖ Osmanlı'nın Kuzey Afrika'da toprağı kalmadı.
- ✓ Trablusgarp halkı dini açıdan Halife'ye bağlıdır.
  - ❖ Trablusgarp ile kültürel bağlar koparılmak istenmedi.
  - ❖ Bölgeye halifeyi temsilen Naib-i Sultan adında bir görevli atanmıştır.
- ✓ 12 Ada Balkan Savaşları'nın sonuna kadar İtalya'ya bırakılacak
- ✓ İtalya Osmanlı Devleti'nin kapitülasyonları kaldırması konusunda kendisine yardım edecek.

Not:

- ❖ Dünya tarihinde ilk savaş uçağı Trablusgarp Savaşı'nda kullanılmıştır.
- ❖ Mustafa Kemal'in katıldığı ilk savaş Trablusgarp Savaşı'dır.
- ❖ Trablusgarp Savaşı sonrasında Mustafa Kemal'in rütbesi Binbaşılığa yükseltildi.
- ❖ Mustafa Kemal Anadolu'da bu savaşın ardından ilk defa tanımaya başlamıştır.

I. Balkan Savaşı

- ➢ Savaşın nedeni, Osmanlı Devleti'ni Balkanlar'dan atmaktır.
- ➢ Savaşa katılan devletler;
  - ❖ Karadağ (Savaşı başlatan)
  - ❖ Yunanistan
  - ❖ Sırbistan
  - ❖ Bulgaristan (Osmanlı'yı en çok uğraştıran)

- Savaşta kaybedilen topraklar;
  - Doğu Trakya
    - Edirne, Kırklareli, Dimetoka
  - Batı Trakya
  - Makedonya
  - Selanik
  - Ege Adaları
  - Arnavutluk
    - Osmanlı'dan ayrılan son Balkan ülkesidir.
    - İslamcılık akımının ilk defa başarısız olduğu olay Arnavutluğun elden çıkmasıdır.
- Savaşın kaybedilme nedenleri;
  - Ordu'nun içine siyasetin girmesi
  - 75.000'e yakın askerin savaş öncesi terhis edilmesi
  - Dört devlet ile birden savaşılması
- Savaşın sonuçları;
  - Batı Trakya Türkleri sorunu ortaya çıktı.
  - Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda toprağı kalmadı.
  - Balkanlar'dan Anadolu'ya Türk Göçü başladı.
  - Osmanlıcılık önemini yitirdi ve Türkçülük önem kazandı.
  - Yenilgiden Hükümeti sorumlu tutan İttihat ve Terakki Cemiyeti darbe yaparak Bab-ı Ali Baskını'nı gerçekleştirmiştir.

Not:

- 1913 – 1918 arası dönem Üç Paşalar Dönemi olarak adlandırılır.
- Bu savaş esnasında Kazım Karabekir Paşa ve Şükrü Paşa Bulgar ordularına esir düşecektir.
- Hamidiye Kahramanı Hüseyin Rauf Orbay'dır.
- Enver Paşa Doğu Trakya'da Edirne Fatihi unvanını almıştır.
- Doğu Trakya'nın geri alınmasında Mustafa Kemal etkilidir.

Londra Anlaşması

- Osmanlı Devleti ile Balkan Devletleri arasında yapılmıştır.
- Osmanlı Devleti ile Bulgaristan sınırı Midye-Enes Hattı olacak.
- Osmanlı Devleti Midye – Enes Hattı'nın batısından çekilecek.

II.Balkan Savaşı

- ✓ Nedeni; Bulgaristan'ın I. Balkan Savaşı sırasında daha fazla toprak almasıdır.
- ✓ Balkan Devletleri Bulgaristan'a karşı savaşacaklar. Savaşa katılan devletler;
  - Sırbistan
  - Karadağ
  - Yunanistan
  - Romanya

Bükreş Anlaşması

- Balkan Ülkeleri ile Bulgaristan arasında yapmıştır.
- Bulgaristan elde ettiği kazanımları kaybetti.
- Bulgaristan zararını telafi edebilmek için I. Dünya Savaşı'na girecektir.

Osmanlı Devleti ile Balkanlar Arasındaki Anlaşmalar

- Osmanlı- Yunanistan arasında Atina Anlaşması imzalandı. (Sınır / Azınlık hakları)
- Osmanlı- Bulgaristan arasında İstanbul Anlaşması imzalandı. (Sınır / Azınlık hakları)
- Osmanlı- Sırbistan arasında İstanbul Anlaşması imzalandı. (Taşınmaz malların durumunun tespiti)

I. Dünya Savaşı

Savaşın Nedenleri

- ✓ İtalya ve Almanya'nın siyasi birliklerini geç tamamlayıp sömürgecilik yarışına girmesi
- ✓ Avusturya-Macar İmparatorluğu ile Rusya'nın Balkanlar'da nüfus elde etme çabası
- ✓ Devletlerarası hammadde arayışı
- ✓ Devletlerarası bloklaşma ve silahlanma yarışı
- ✓ Rusya'nın sıcak denizlere inme ve Panslavizm politikası
- ✓ Fransız İhtilali'nden yayılan Uluşçuluk akımı
- ✓ Almanya ile Fransa arasındaki Alsas-Loren sorunu
  - ❖ Sedan Savaşı'yla Almanların eline geçmiştir
- ✓ Gabriel Princip adında bir Sırp Avusturya-Macar Veliahtı Ferdinand'ın Saray Bosna gezisi sırasında öldürmesi

Bloklar

İtilaf (Anlaşma)	**İttifak (Bağdaşma)**
İngiltere	Almanya
Fransa	İtalya (Taraf Değiştirdi)
Çarlık Rusya	Avusturya-Macaristan
Abd	Osmanlı Devleti
Japonya	Bulgaristan
Hollanda	
İtalya	
Yunanistan	
Çin	

Not:

- ❖ Abd savaşın süresini kısaltmış ve seyrini değiştirmiştir.
- ❖ Osmanlı Devleti savaşın süresini uzatmıştır.
- ❖ İtalya taraf değiştirdi
- ❖ Japonya savaştan ilk çekilen devlettir.
- ❖ Yunanistan savaşa son katılan devlettir.

Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni Yanında Savaşa Sokma Nedenleri

- ➢ Kendi savaş yükünü hafifletmek
- ➢ Osmanlı'nın dini gücünden yararlanmak
- ➢ Osmanlı'nın Demografik(Nüfus) gücünden yararlanmak
- ➢ Osmanlı'nın Jeopolitik gücünden yararlanmak

Osmanlı'nın Almanya Yanında Savaşa Girme Nedenleri

- Siyasi yalnızlıktan kurtulmak
- Almanya ile yapılan gizli anlaşma
- Kaybettiğimiz toprakları geri almak
- İttihat ve Terakki'nin Alman hayranlığı
- Almanya'nın Türk ve Müslüman bir sömürgeye sahip olmaması
- Almanya'nın Savaşı Kazanacağına İnanması

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi

- ✓ İngiltere'den kaçan iki Alman Gemisinin (Goeben ve Breslau) Osmanlı'ya sığınmasıyla olaylar başladı.
- ✓ Osmanlı iki gemiyi daha önce İngiltere'ye sipariş verdiğimiz (Genç Osman ve Reşadiye) gemilerin bize teslim edilmemesi üzerine satın aldığını açıkladı ve bu gemilerin isimlerini Yavuz ve Midilli olarak değiştirdi.
- ✓ Yavuz ve Midilli gemilerinin başına Amiral Souchon adında bir kaptan getirildi.
- ✓ Souchon, Sivastopol ve Odessa limanlarını kurdu.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesinin Sonuçları

- ➢ Almanya'nın savaş yükü hafifledi.
- ➢ Kapitülasyonlar kaldırıldı.
- ➢ Savaşın süresi uzadı.
- ➢ V. Mehmet Reşat cihad ilan etti.
- ➢ Yeni cepheler açıldı.

Cepheler

Taarruz	Savunma	Yardım
Kafkasya Cephesi	Çanakkale Cephesi	Galiçya Cephesi
Kanal Cephesi	Irak Cephesi	Makedonya Cephesi
	Suriye-Filistin Cephesi	Romanya Cephesi
	Hicaz-Yemen Cephesi	

Taarruz Cepheleri

Kafkasya Cephesi

- Kanalın açılma nedenleri;
  - ❖ Kars, Ardahan ve Batum'u geri alabilmek
  - ❖ Turancılık(Pantürkizm) gerçekleştirmek
  - ❖ Bakü petrollerine ulaşmak
- Cephedeki gelişmeler;
  - ❖ 1915'te Hasan İzzet Paşa'yı dinlemeyen Enver Paşa Sarıkamış Harekatı'nı başlattı.
    - ▪ 190.000 asker
  - ❖ 1915'te Ruslar ilerleyerek Muş, Bitlis, Bayburt, Van, Erzincan, Erzurum, Trabzon'u işgal etti.
  - ❖ 1915'te Rusların ilerlemesine Ermeniler yardım etti.
  - ❖ 1915'te Van'da Ermeniler katliam yaptı ve Van merkezli Ermeni Devleti kuruldu.
    - ▪ Kurtulmak istiyorsan önce komşunu öldür.
  - ❖ 24 Nisan 1915'te Ermenileri tüm derneksel faaliyetleri yasaklandı.
  - ❖ 1915'te Tehcir Kanunu ile Ermeniler Suriye, Lübnan ve Hatay'a gönderilmiştir.
    - ▪ Tehcir Kanunu'nun çıkarılmasında Van ili etkili oldu.
  - ❖ 1916'da Mustafa Kemal Diyarbakır'da Tuğgeneral rütbesiyle Ruslar'dan Bitlis ve Muş'u geri aldı.
  - ❖ 1917'de Rusya'da Ekim Devrimi ile Rusya savaştan çekilme kararı aldı.
    - ▪ Çarlık Rusya yıkılıp Sovyet Rusya kuruldu.
  - ❖ 1918'te Rusya savaştan Brest-Litowsk anlaşmasıyla geri çekildi ve işgal ettiği bölgelerden çekilirken Elviye-i Selase (Kars, Ardahan ve Batum)'yi bize geri verildi.
    - ▪ Osmanlı başarısız olduğu bir savaşta toprak kazandı.
  - ❖ Brest-Litowsk anlaşmasıyla Kafkasya Cephesi kapanmıştır.

Kanal Cephesi

- ✓ Kanalın açılma nedenleri;
  - ❖ Kaybettiğimiz Mısır'ı geri almak
  - ❖ İngiltere'nin sömürge yolları ile bağlantılarını kesmek

Not:

- ❖ Bu cephe Almanya'nın isteği üzerine açılmıştır.
- ❖ Bu cephe tarihimizde II. Sarıkamış Faciasını yaşamıştır.
- ❖ Komutanımız ise Cemal Paşa'dır.
- ❖ Suriye Cephesi Kanal Cephesi'nin devamıdır.
- ❖ Mustafa Kemal'in savaştığı cepheler Çanakkale, Kafkasya ve Suriye Cepheleri'dir.

Savunma Cepheleri

Çanakkale Cephesi

- ➢ Açılma nedenleri;
  - ❖ İstanbul'u alarak Osmanlı'ya son vermek ve savaşın süresini kısaltmak
  - ❖ Kararsız kalan Balkan Ülkeleri'ni kendi yanlarına çekmek
  - ❖ Osmanlı Devleti'nin Hindistan'a saldırmasını engelleme
  - ❖ Rusya'ya Boğazlar üzerinden yardım göndermek
  - ❖ Rusya'nın buğdayından faydalanmak
  - ❖ Osmanlı'nın Avrupa ve Asya'daki birlikleri arasındaki bağlantıyı koparmak
- ➢ Cephedeki gelişmeler;
  - ❖ Nusret Mayın Gemisi denizlere mayın döşemiştir.
  - ❖ Seyit Onbaşı 4 tane bomba taşıyıp atmıştır.
  - ❖ Çanakkale Cephesi'nin Başına Alman Komutan Liman Von Sanders Vardır ancak başarısızlıkları sonucu cephenin başına Mustafa Kemal getirilmiştir.
  - ❖ Mustafa Kemal "Ben Size Taarruzu Değil, Ölmeyi Emrediyorum" sözünü Conkbayırı'nda Anafartalar Grup Komutanı olarak söylemiştir.
  - ❖ Çanakkale'deki önemli mevkiler Kitre ve Zığındere'dir.
  - ❖ Mustafa Kemal "Hamdolsun İstanbul'u Kurtardık" diyerek Çanakkale'nin önemini vurgulamıştır.
  - ❖ Mehmet Muzaffer sahte para yapıp teker alarak askerlere yardım götürmüştür.
- ➢ Çanakkale Savaşı'nın sonuçları;
  - ❖ Savaşın süresi en az iki yıl uzadı.
  - ❖ Bulgaristan'ın I. Dünya Savaşı'na katılması Almanya ile Osmanlı Devleti arasında kara bağlantısı sağlamıştır.
  - ❖ Mustafa Kemal'in rütbesi Albaylığa yükseltildi.
  - ❖ Mustafa Kemal Anadolu'da ve dünyada tanınan bir komutan haline geldi.
    - ▪ Kaderin Adamı unvanı veriliyor.
  - ❖ 500.000'e yakın insan hayatını kaybetti.
  - ❖ Rusya'ya yardım gitmediği için Rusya'daki Ekonomik Kriz derinleşti.
- ➢ Çanakkale Savaşı'nın diğer adları;
  - ❖ Çanakkale Savaşları
  - ❖ Centilmenler Savaşı
  - ❖ Aydınlar Savaşı
  - ❖ Dardanelya Savaşı

Not:

- ❖ 18 Mart 1915 Çanakkale Deniz Savaşları olarak kutlanır.
- ❖ 02 Ocak 1916 Çanakkkale Kara Savaşları olarak kutlanır.

Irak Cephesi

- Açılma nedenleri;
  - ❖ Rusya'ya karadan yardım göndermek
  - ❖ Türkler'in İran üzerinden Hindistan'a ulaşmasını engellemek
  - ❖ Musul ve Abadan petrollerini ele geçirebilmek
- Cephedeki gelişmeler;
  - ❖ 1915'te İngilizler ilerledi ve Ammare'yi aldı.
  - ❖ Cephe komutanı Süleyman Askeri intihar etti.
  - ❖ Sakallı Nureddin Paşa komutayı devraldı.
  - ❖ Mevzi'deki komutan Halil Paşa'dır.
  - ❖ Kut'ül Ammare Savaşı'nda (Selman Pakt) 20.000 İngiliz askerini ve General Townsheand'ı esir aldık.
  - ❖ Halil Paşa'ya Kut'ül Amare Kahramanı unvanı verildi.
  - ❖ 1917'de Bağdat İngilizler tarafından işgal edildi.

Not:

- ❖ Kut'ül Amare Fatihi Kazım Karabekir'dir.

Hicaz-Yemen Cephesi

- ✓ Açılma nedenleri;
  - ❖ İngilizler 'in kutsal bölgeleri ele geçirmek istemesi
  - ❖ İngilizler 'in bölge petrolünü ele geçirmek istemesi
- ✓ Cephedeki gelişmeler;
  - ❖ İngiliz Ajanı, Arabistanlı Lawrence'dır.
  - ❖ Mekke Emiri Şerif Hüseyin'dir.
  - ❖ Bu cepheyi anlatan Medine Müdafaası eseri yazılmıştır.
  - ❖ Bölgeyi savunan Fahrettin Paşadır.
    - Çöl ortasında Plevne Kahramanı
    - Çöl Aslanı
    - Çöl Kaplanı
    - Türk Kaplanı
    - Medine Müdafii

Not:

- ❖ Tbmm Sidi Beşir Kampı'nda yaşanan olaylar için toplanıp İngiltere'yi kınamıştır.

Gizli Anlaşmalar

İstanbul (Boğazlar) Anlaşması

- ➢ Boğazlar bölgesi ve çevresi Rusya'ya bırakıldı.

Londra Anlaşması

- İtalya taraf değiştirdi.
- Muğla, Antalya ve Konya İtalya'ya verildi.

Saint Jean De Anlaşması

- ✓ Güneybatı Anadolu (İzmir ve çevresi) İtalya'ya bırakılacak.

Petrograd Protokolü

- Doğu Anadolu Rusya'ya verildi.

Mac Mahon Anlaşması

- Mekke Emiri Şerif Hüseyin ile İngiltere Valisi Mac Mahon arasında imzalandı.
- Hicaz Merkez Arabistan Devleti kurulacak.

Sykes-Picot Antlaşması

- ✓ İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğu'yu paylaştıkları anlaşmadır.

Not:

- ❖ Gizli anlaşmaları dünyaya duyuran devlet Rusya'dır.

Wilson İlkeleri

- Yenen devletler yenilen devletlerden toprak veya savaş tazminatı almayacak.
  - ❖ Manda ve Himaye anlayışı ortaya çıktı.
- Gizli anlaşma yapılmayacak.
- Boğazlar ve geçitler uluslararası ticarete açık olacak.
- Belçika'ya tam bağımsızlık verilecek.
- Polonya Devleti kurulacak.
- Büyük küçük devlet demeden aralarındaki anlaşmazlıkları giderebilmek ve barışı korumak amacıyla Milletler Cemiyeti kurulacaktır.
  - ❖ Miiletler Cemiyeti'nin kurulma kararı alındı.
- Her millet kendi geleceğine kendisi karar verebilecek.
- Alsas Loren Fransa'ya verilecek.
- Osmanlı'nın içinde Türklerin çoğunlukta yaşadığı yerler Türklere, azınlıkların çoğunluk olduğu yerler ise Azınlıklara bırakılacaktır.

Savaşın Sonuçları

- Savaştan en karlı İngiltere, Fransa ve Japonya çıkarken en zararlı Almanya çıkmıştır.
- Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) kurulacak.
- İmparatorluklar parçalandı.
  - ❖ Alman, Rus, Osmanlı, Avusturya- Macaristan
- Yeni devletler kuruldu.
  - ❖ Türkiye, SSCB, Polonya, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Ukrayna, Letonya, Finlandiya, Estonya, Yugoslavya, Çekoslovakya
- Yeni rejimler ortaya çıktı.
  - ❖ Nazizm - Almanya
  - ❖ Komünizm - Rusya
  - ❖ Faşizm - İtalya
- Savaşta ilk defa denizaltı kuruldu.
- 10 Milyona yakın insan hayatını kaybetti.
- Sivil Savunma Örgütleri kuruldu.

Mondros Ateşkes Anlaşması, İlk İşgaller ve Cemiyetler

I.Dünya Savaşı'ndan Sonra Yapılan Ateşkes Anlaşmaları

Devlet	**Anlaşma**
Almanya	Rethondes
Bulgaristan	Selanik
Avusturya - Macaristan	Villa Gusti
Osmanlı Devleti	Mondros

Mondros Ateşkes Anlaşması (30 Ekim 1918)

- ✓ Limni adasının Mondros limanında Agemennon zırhlısında imzalandı.
- ✓ Osmanlı Devleti adına Rauf Orbay katılırken, İtilaf Devletleri adına Amiral Caltrophe katıldı.
- ✓ Maddeleri;
  - ❖ İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit eden herhangi bir sancağı işgal edebilecek. (7)
    - Osmanlı Devleti veya Anadolu işgale açık hale getirilmiştir.
  - ❖ Vilayet-i Sitte(Bitlis, Erzurum, Sivas, Van, Elazığ, Diyarbakır)'de bir karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri buraları işgal edecek. (24)
    - Büyük Ermenistan'ın kurulması amaçlandı.
  - ❖ Boğazlar, İtilaf Devletleri'nin denetimi altına girecek.
  - ❖ Toros Tünelleri İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecek.
  - ❖ Haberleşme ve Ulaşım araçları İitilaf Devletleri'nin denetimine girecek.
  - ❖ Osmanlı Askeri birlikleri dağıtılacak ve mühimmat İtilaf Devletleri'ne teslim edilecek.

Not:

- ❖ Osmanlı Devleti Mondros Ateşkes Anlaşması'nı imzalayarak fiilen sona ermiştir.
- ❖ Refet Bele ve Kazım Karabekir ordusunu dağıtmayıp mühimmatları teslim etmemiştir.

Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan Sonra Başlayan İşgaller

- ➢ İngiltere tarafından işgal edilen ilk toprak Musul'dur.
- ➢ Fransa tarafından Anadolu'da ilk işgale uğrayan İskenderun/Dörtyol'dur.
  - ❖ İlk direnişin başladığı yer Hatay/Dörtyol'dur.
  - ❖ Dörtyol'da ilk direnişi başlatan Kara Mehmed Çavuş'tur.

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919**)**

- Yenen devletler ile yenilen devletler arasında yapılacak barış görüşmelerinin şartlarının belirlendiği konferanstır.
- Konferansın başkanlığın Abd yapmıştır.
- Konferansta daha önce gizli anlaşmalarla İtalya'ya verilen İzmir ve çevresi İngiltere'nin desteğiyle Yunanistan'a verilecektir.

Not:

- ❖ Akdeniz'de güçlü bir İtalya bulunmaktansa kendine bağlı zayıf bir Yunanistan'ı tercih etmiştir.
- ❖ İtilaf Devletleri arasındaki ilk görüş ayrılığıdır.
- ❖ Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) kurulmuştur.

Barış Anlaşmaları

Devlet	Anlaşma
Almanya	Versay
Bulgaristan	Nöyyi
Macaristan	Triyanon
Avusturya	San Jermen

İzmir'in İşgali (15 Mayıs 1919)

- ✓ İzmir'in işgalini tam gün ve saat vererek Osmanlı'ya bildiren devlet İtalya'dır.
- ✓ Batı Anadolu'da ilk kurşunu atan kişi Hukuk-u Beşer Gazetesi'nde çalışan Hasan Tahsin'dir.
  - ❖ Gerçek adı Osman Nevrus Bey'dir.
- ✓ Zito Venizelos demediği için şehit edilen komutan Albay Süleyman Fethi Bey'dir.
- ✓ Yaklaşık 5000 kişi şehit edildi.
- ✓ İzmir'in işgalinden sonra ilk protesto Havza'da yapıldı.
  - ❖ En etkili protesto İstanbul Sultan Ahmed'dedir.
- ✓ İşgaller karşısında haklılığımızı belirten ilk uluslararası rapor Amiral Bristol Raporu'dur.

Not:

- ❖ Doğu Anadolu Bölgesinde Türklerin Ermenilerden fazla olduğu General Harbourd Raporu yayınlanmıştır.
- ❖ Anadolu'da 81 ilden 65'i işgal edilmiştir.

Yararlı Cemiyetler

Adı	Özelliği
İzmir Müdafaai Hukuk-u Osmaniye	İzmir ve çevresi'ni Yunan işgalinden kurtarmayı amaçlamıştır. Megali İdea'yı engellemek. Nurettin Paşa'nın gayretleriyle kuruldu.
Reddi İlhak	İzmir ve çevresi'ni Yunan işgalinden kurtarmayı amaçlamıştır. Megali İdea'yı engellemek.
Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti	Erzurum Kongresi'ni toplayan iki cemiyetten biridir. Yayınlarla işgalleri protesto etti. Amacı, Trabzon merkezli Pontus Rum Devleti'nin kurulmasını engellemek
Şark Vilayetleri Müd. Hukuk Cem.	Erzurum Kongresi'ni toplayan iki cemiyetten biridir. Üç tane gazete çıkardı. (Le Pays, Hadisat, Albayrak) Amacı, doğuda bir Ermeni devleti'nin kurulmasını engellemektir.
Trakya Paşaeli Cemiyeti	Cafer Tayyar Paşa'nın gayretleriyle kuruldu. Amacı, Trakya'yı Yunanlılar'a vermemektir. Osmanlı Devleti'nin tamamen yıkılması haline Trakya Cumhuriyeti adı altında devlet kurulacağını belirtmiştir.
Kilikyalılar Cemiyeti	Merkezi İstanbul'dur. Amacı bölgede bir Ermeni Devleti'nin kurulmasını engellemektir.
Milli Kongre	Dr. Esat ışık raporunda ilk defa Kuvayı Milliye'den bahsetti. İşgalleri basın ve yayın yoluyla protesto etti. Misak-ı Milli'nin kabul edilmesinde etkili oldu.
Anadolu Kadınları Müd. Hukuk Cem.	Sivas'ta Mustafa Kemal'in isteğiyle Melek Reşit Hanım tarafından kurulmuştur. Cephe gerisi ve ikmal kısmına etkili oldular. Kampanyalar düzenlediler.
Kars İslam Şurası	İlk yararlı cemiyettir. Yakup Şevki Paşa'nın gayretleriyle kuruldu. İngilizlerin Kars'ı işgal edeceği söylentisi üzerine Cenub-i Garbi Kafkas Hükümeti adında geçici bir hükümet kurdular.

Azınlıkların Kurduğu Zararlı Cemiyetler

Adı	Özelliği
Etnik-i Eterya	Rumları desteklemiştir. Amaç Megali İdea'yı sağlamaktır. 1814'te Alexander İpsilanti tarafından kurulmuştur. 1894'te ismini Etnik-i Eterya olarak değştirdi.
Mavri Mira	Kara Gün anlamına gelmektedir. Amaç Megali İdea'yı sağlamaktır. Rum Göçmenleri Komisyonu, Kardos Cemiyeti, Patrikhane, Kiliseler ve İzcilik Okulu bu cemiyete destek verdi.
Pontus Rum	Trabzon merkezli bir Pontus Rum devletini kurmaktır.
Hınçak ve Taşnak	Hazar Denizi'nden Antalya'ya kadar bir Ermeni Devleti kurmayı hedeflemiştir. Amacı, Megali Armenia Zaven Efendi adında bir patrik tarafından kurulmuştur.
Alyans İsrailit	Anadolu içindeki Yahudilerin haklarını korumak ve Filistin merkezli Yahudi Devleti kurmayı amaçlamıştır.

Türklerin Kurduğu Zararlı Cemiyetler

Adı	Özelliği
Wilson İlkeleri	Abd mandaterliğini kabul etmişlerdir.
İngiliz Muhipleri	İngiliz mandaterliğini kabul etmişlerdir. Damat Ferit Paşa da üyeleri arasındadır.
Teali İslam	Kurtuluşu Padişah'ta gelecek emirlere uymakta görmüştür. Konya Ayaklanmasının çıkmasında etkili olmuştur.
Sulh Selameti Osmaniye	Kurtuluşu Padişah'ta gelecek emirlere uymakta görmüştür.
Hürriyet-i İtilaf	Siyasi bir partidir. Mustafa Kemal'in eski İttihatçı olması ve Milli Mücadele'nin gereksiz olduğunu savunmuştur.
Kürt Teali	İngiliz desteğiyle kurulmuştur. Amaçları, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kürdistan Devleti kurmaayı amaçlamışlardır.
Nigehban	Asker kaçaklarının oluşturduğu cemiyettir. Kurtuluş Savaşı'nın yapılmasına karşı çıkmıştır.

Not:

- Yararlı Cemiyetler sadece kendi bölgelerini kurtarmakla yükümlüdür.
- Mustafa Kemal, Yararlı Cemiyetleri Sivas Kongresi sırasında Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirmiştir.

Kurtuluş Savaşı Hazırlık Dönemi

Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı

- ✓ Yıldırım Orduları Grup Komutanı iken İstanbul'a geri çağrıldı.
- ✓ Halkın işgallere karşı kurtuluş reçetesi;
  - ❖ Bölgesel kurtuluş
  - ❖ Abd himayesine girmek
  - ❖ İngiliz himayesine girmek
- ✓ İstanbul'a geldiğinde limana demirlemiş İtilaf Devletleri'ni görünce "Geldikleri Gibi Giderler" demiştir.
- ✓ Şişli'de arkadaşıyla Vatanın kurtuluşu üzerine toplantılar yapmıştır.
- ✓ Samsun'da Türk – Rum çatışmasını önlemek amacıyla 9.Ordu Müfettişliği (3.Ordu Müfettişliği) göreviyle Samsun'a çıktı.
- ✓ Yaptığı incelemeler sonucunda Samsun Raporu'nu yayınladı.
- ✓ Güvenlik gerekçesiyle Havza'ya geçti ve Türk Milleti'nin milli bilincini uyandırmak amacıyla Havza Genelgesi yayınladı.
  - ❖ Bu olay sonucunda İlk Defa İstanbul'a geri çağrıldı.

Not:

- ❖ İzmir'in İşgali ilk defa Havza'da protesto edildi.

Havza Genelgesi

- ➢ Mustafa Kemal tarafından tek başına yayınlandı.
- ➢ Milli bilinci uyandırmak için hazırlandı.
- ➢ Genelgenin maddeleri;
  - ❖ İzmir'in İşgali her yerde protesto edilecek.
  - ❖ Protesto Yapılırken Masum Azınlığa Zarar Verilmeyecek.
    - ▪ Amaç, haklı iken haksız duruma düşmemektir.
  - ❖ Ordular Dağıtılmayacak ve Silahlar Teslim Edilmeyecek.

Amasya Genelgesi (Tamimi)

- Mustafa Kemal'in silah arkadaşlarıyla birlikte yayınlandı.
  - ❖ Amaç; Milli Mücadeleyi kişiselleştirmekten çıkarmak ve halk desteğini daha fazla almaktır.
  - ❖ Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Kazım Karabekir, Cemal Paşa, Cafer Tayyar Paşa,
- Genelge'nin önemi;
  - ❖ Milli Mücadele'nin programıdır.
  - ❖ Milli Mücadele'nin gerekçesi, amacı ve yöntemi belirlendi.
  - ❖ Üstü kapalı da olsa ilk defa Ulusal Egemenliğe dayalı bir devlet rejimine geçileceğinden bahsedilmiştir.
- Genelge'nin maddeleri;
  - ❖ Vatanın bütünlüğü milletin istiklali tehlikededir.
    - ▪ Milli Mücadele gerekçelerinden biri açıklandı
  - ❖ İstanbul Hükümeti üzerine aldığı sorumluluğu yerine getirmemektedir.
    - ▪ Milli Mücadele'nin başka gerekçelerinden biri açıklandı
  - ❖ Milletin bağımsızlığını yine milletin azmi ve kararı kurtaracaktır.
    - ▪ Milletin Bağımsızlığı Kurtarılacak; Amaç, Milletin Azmi; Yöntem, Milletin Kararı; Ulusal Egemenlik
- Doğu illeri adına Erzurum'da toplanılacak kongreye delege gönderilecek.
- Sivas'ta ulusal bir kongre toplanacak ve bu kongre her sancaktan halkın güvenini kazanmış belediyeler ve cemiyetlerce belirlenen 3 kişi katılacaktır.

- İstanbul Hükümeti görevini yapmamaya devam ederse yerine her türlü etki ve denetimden uzak yeni bir kurul oluşturulacaktır. (
    - ❖ Temsiller Kurulu (Heyet-i Temsiliye/Temsil Heyeti)'nun temeli atıldı.

Not:

- ❖ 4, 5 ve 6. maddeler Milli Mücadele'nin programını yansıtır.
- ❖ Ulusal Egemenlik kavramına ilk defa Amasya Genelgesi'nde rastlandı.
- ❖ Genelgeden sonra Mustafa Kemal arkadaşlarına gönderdiği telgrafta "Artık İstanbul Anadolu'ya Hakim Değil, Tabii Olmak Zorundadır" demiştir.
- ❖ Mustafa Kemal, Erzurum'da bulunurken askerlik ve 9. Ordu Müfettişliği görevinden istifa etmiştir.

Erzurum Kongresi

- ✓ Mustafa Kemal'in sivil olarak katıldığı ilk çalışmadır.
- ✓ Mustafa Kemal başkan seçilmiştir.
- ✓ Mustafa Kemal ve Rauf Orbay'ın delege seçilebilmesi amacıyla Kazım Yurdalan ve Cevat Dursunoğlu delegelikten istifa etti.
- ✓ Toplanış amacı bakımından bölgesel aldığı kararlar açısından ulusaldır.
- ✓ 63 delege katılmıştır.
- ✓ Kongreyi Şark Vilayetleri, Trabzon Muhafaza- i Hukuk Cemiyeti ve Kars İslam Şurası tertip etmiştir.
- ✓ Kongre'nin maddeleri;
    - ❖ Ulusal sınırlar içinde vatan bir bütündür, bölünemez.
        - Bu karar Misak- ı Milli'de de aynen kabul edilmiştir.
        - İlk defa vatan sınırlarından bahsedilmiştir.
    - ❖ Manda ve himaye kabul edilemez.
        - İlk defa mandacılık burada reddedildi.
        - Tam bağımsızlığa yönelik bir karar alındı
        - Dış politikaya yönelik bir karar alınmıştır.
    - ❖ Kuvayı Milliye'yi etkin, milli iradeyi hakim kılmak esastır.
        - Cumhuriyet rejimine geçileceğinin kanıtı Ulusal bağımsızlık ile ulusal egemenliğin birlikte gerçekleşeceği belirtilmiştir.
    - ❖ Ulusal sınırlarda gözü olmayan herhangi bir devletten dış yardım alınabilir.
        - Milli Mücadele'ye en fazla desteği resmi anlamda Sovyet Rusya vermiştir.
    - ❖ Azınlıklara siyasi ve sosyal dengemizi bozucu ayrıcalıklar verilmeyecektir.
        - Mustafa Kemal, Osmanlı'nın azınlıklara verdiği haklara tepki göstermiştir.
    - ❖ Ulusal güçler padişahı ve saltanat makamını düştüğü bu durumdan kurtaracaktır.
        - Bu madde Ulusal egemenlikle çelişse de amaç saltanat yanlılarını Milli Mücadele'ye çekmektir.
    - ❖ Milli bir hükümet kurulacaktır.
        - İlk defa Osmanlı Hükümeti'nden ayrı bir hükümet kurulması kararı alınmıştır.
    - ❖ Kapalı halde bulunan Osmanlı Mebusan Meclisi derhal açılacak, ülke genelinde seçimler yapılacak ve hükümet bu yolla denetlenecek.
        - Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin yaptığı faaliyetlerin denetlenmesi amaçlanmıştır.

Not:

- ❖ Kongreden sonrasında başkanlığını Mustafa Kemal'in yapacağı 9 kişiden oluşan "Yasama ve Yürütme" yetkilerine sahip I. TBMM açılana kadar görev yapacak olan Temsil Heyeti (Heyet- i Temsiliye) kurulmuştur.
- ❖ Mandacılık kesin olarak Sivas Kongresi'nde reddedildi.
- ❖ Galip Hoca lakabı ve Reşad-ı Sani unvanlı Celal Bayar da bu dönemde kongreler düzenlemiştir.

Sivas Kongresi

- Toplanış amacı ve aldığı kararlar açısından ulusaldır.
- Amasya genelgesinden katılması hesaplanan 81 kişiden sadece 38'i katılmıştır.
- Kongre'ye Katılımın az olmasının Sebepleri;
  - Elazığ Valisi Ali Galib'in kongreyi dağıtma teşebbüsü
  - Ankara Valisi Muhittin Paşa'nın kongreye gidecek delegeleri engellemesi.
  - Fransızların Sivas'ı işgal edeceği söylentisi.
  - Kongre'yi gereksiz bulan bazı delegelerin kongreye katılmak istememesi.
- Kongrede tartışılan konular;
  - Kongre Başkanlığı
    - Mustafa Kemal ile Rauf Orbay arasında başkanlık yarışı yaşanmıştır.
    - Mustafa Kemal bu olaydan sonra Rauf Orbay'ı siler ve yerine İsmet İnönü gelir.
  - Siyasi tartışmalar
    - Mustafa Kemal'in İttihatçı olup olmadığı meselesi.
  - Manda ve himaye
  - Saltanata bağlılık yemini
- Kongre'nin maddeleri;
  - Erzurum Kongresi kararları genişletilerek kabul edildi.
  - Manda ve himaye bir daha gündeme gelmemek üzere kesin olarak reddedildi.
  - Batı cephesi komutanlığına Ali Fuat Cebesoy atanmıştır.
  - İlk defa Temsil Heyeti yürütme yetkisi kullandı.
  - Halkın gelişmelerden haberi olması için bir gazete çıkarılacaktır.
    - Milli Mücadele'nin ilk gazetesi olan İrade-i Milliye çıkarılmıştır.
  - Milli Mücadeleyi baltalayan Damat Ferit Paşa Hükümeti düşürülecek yerine Milli Mücadele yanlısı bir hükümet kurulacak.
  - Tüm cemiyetler Anadolu ve Rumeli Müdafaa- i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilm iştir.
- Milli Mücadele tek elden yürütülmeye çalışılmıştır.

Not:

- Mustafa kemal kongreden sonra İstanbul Hükümeti ve Padişah ile tüm haberleşmeyi kesti. Bunun üzerine Padişah vahdettin olaylara sebep olduğu gerekçesiyle Damat Ferit Paşa'yı görevinden alıp yerine Ali Rıza Paşa yerine geldi. Böylece Temsil Heyeti'nin İstanbul Hükümeti'ne karşı kazandığı ilk siyasi zaferdir.
- Mustafa Kemal, Yararlı Cemiyetleri Sivas Kongresi sırasında Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirmiştir.

Amasya Görüşmeleri (Protokolü)

- İstanbul Hükümeti (Salih Paşa) ile Temsil Heyeti (Mustafa Kemal) arasında olmuştur.
- Görüşmelerde alınan ilk 4 madde Ali Rıza Paşa tarafından kabul edilmedi.
- Kabul edilen beşinci madde ise Osmanlı Mebusan Meclisi açılacak ve ülke genelinde seçimler yapılacak. Bu meclis Sadece İstanbul'da açılacak.
- Seçimler sonucunda Mustafa Kemal %70 oranında oy ile Erzurum'dan milletvekili seçildi.

Not:

- Milli Mücadele hareketi ve Temsil Heyeti'nin varlığını kabul eden ilk Osmanlı Hükümeti Ali Rıza Paşa Hükümeti'dir.

Mustafa Kemal'in Ankara'yı Merkez Yapmasının Sebepleri

- ✓ İşgale uğramamış güvenli bir bölge olması
- ✓ Düzenli bir kolordunun bulunması
- ✓ Ankara halkının Milli Mücadele yanlısı olması
- ✓ Batı cephesine yakın olması
- ✓ Ulaşım ve haberleşme imkanına sahip olması
- ✓ Mebusan Meclisi çalışmalarını yakından takip etme isteği

Mustafa Kemal'in İstanbul'a Gidecek Olan Milletvekilleri'nden İstekleri

- ➢ Kendisinin meclis başkanı seçilmesi
- ➢ Müdafaa- i Hukuk Grubu kurulması
  - ❖ Bu grup yerine Felah-ı Vatan Grubu kurulmuştur.

Not:

- ❖ İtilaf Devletleri'nin seçimlere itiraz etmemesinin temel sebebi aleyhlerine bir kararın mecliste alınamayacağını düşünmektedirler.
- ❖ Mebusan meclisi ilk açıldığında başkanlığına Reşat Hikmet Bey seçilmiştir. Bu kişi vefat edince son Osmanlı Mebusan Meclisi Başkanlığı'nı Celaleddin Arif Bey yapmıştır.

Misak - I Milli (Milli Yemin / Milli Ant)

- Mustafa Kemal ve Mebusan Meclisi milletvekilleri ile birlikte hazırlandı.
  - ❖ Misak- ı Milli Mebusan Meclisi'nde kabul edilen son kanun oldu.
- Alınan kararlar;
  - ❖ Ulusal sınırlar
  - ❖ Araplar kendi geleceğini kendileri belirleyecekler.
  - ❖ Batı Trakya kendi geleceğini kendileri belirleyecekler.
  - ❖ Elviye-i Selase kendi geleceğini kendileri belirleyecekler.
  - ❖ Boğazlar
  - ❖ Dış Borçlar
  - ❖ Azınlık hakları
  - ❖ Kapitülasyonlar

Not:

- ❖ Misak-ı Milli'de Ulusal Egemenlik ile ilgili bir madde yoktur.
- ❖ Mustafa Kemal Misak- ı Milliyi çizerken Mondros Antlaşması'nı esas almıştır.
- ❖ Misak - ı Milli'de yer alan konular ilerde Lozan Antlaşması'nın temel konularını oluşturmuştur.

İstanbul'un İşgali

- ✓ İtilaf Devletleri tarafından 16 Mart 1920'de işgal etmişlerdir.
- ✓ İtilaf Devletleri Şehzadebaşı Karakolu'nda uykuda olan 15 askeri şehit etti.
- ✓ İtilaf Devletleri Mebusan Meclisi'ni bastılar.
- ✓ Kaçabilen milletvekilleri Ankara'ya gelirken kaçamayanlar Malta'ya sürüldü.
- ✓ İstanbul'un işgalini Mustafa Kemal'e haber veren telgrafçı "Manastırlı Hamdi Bey'dir.
  - ❖ 1934'te Mustafa Kemal, Soyadı Kanunu çıktıktan sonra "Martonaltı" soyadını vermiştir.

Not:

- ❖ Mustafa Kemal İngiltere'nin yayınladığı duyuruya karşı kendisi " Artık mücadelemiz Padişahı bu hakaretten kurtarmaya yöneliktir " demiştir.

Mustafa Kemal'in İstanbul'un İşgaline Karşı Aldığı Önlemler

- İstanbul Hükümeti ile tüm haberleşmeyi kesti.
- Geyve ve Ulukışla demiryolları tahrip edildi.
- Toplanan vergiler İstanbul'a gönderilmedi ve vergi toplamak için Anadolu'ya gönderilen memurlar geri gönderildi.
- İtilaf Devletleri'nin Osmanlı subaylarını tutuklaması üzerine Anadolu'daki İtilaf Devletleri subayları tutuklandı.

Not:

- ❖ İstanbul'un işgalinin tek olumlu tarafı I. TBMM'nin açılışını hızlandırmasıdır.

I.Tbmm Dönemi

Açıldığında Düşünülen İsimler

- Kurultay
- Meclis-i Kebir
- Millet Meclisi
- Meclis-i Müessesian (Kurucu Meclis)

Genel Özellikler

- ✓ Kurucu
  - ❖ Devlet, Ordu, Anayasa
- ✓ Demokratik
  - ❖ Üyelerini seçimle belirler
- ✓ İhtilalci
  - ❖ İstanbul Hükümeti, İtilaf Devletleri
- ✓ Savaşçı
  - ❖ Tüm savaşları bu meclis yaptı.
- ✓ Güçler Birliği
  - ❖ Yasama, Yürütme, Yargı
- ✓ İnkılapçı Değildir.
  - ❖ Saltanatı kaldırmıştır.
- ✓ Olağanüstü Bir Meclistir.
  - ❖ Ulusçudur
- ✓ Meclis hükümeti sistemini uygulamıştır.

İçinde Yer Alan Gruplar

- Müdafa-i Hukuk
  - ❖ Mustafa Kemal yanlılarıdır
- Tesanüt
  - ❖ Eski İttihatçılar
- Yeşil Ordu
  - ❖ Çerkez Ethem Yanlıları
  - ❖ Yeni Dünya ve Seyyare dergileri ile ön plandadır.
- Halk Zümresi
  - ❖ Bolşevik İhtilali'ni savunmuşlardır
- İttihatçılar
- Reform (Islahat)
- İstiklal
  - ❖ Mustafa Kemal yanlılardır

24 Nisan Önergesi

- TBMM'nin üzerinde hiçbir güç yoktur.
- Padişah veya göndereceği bir kişi Hükümet Başkanı olmayacaktır.
- Meclis sürekli olacaktır.
- Padişah kurtarıldıktan sonra TBMM'nin çıkaracağı bir kanunla yerini alacaktır.
- Hükümet kurmak zorunludur.

İlk Hükümet (İcra Vekilleri)

Görevi	İsmi
Meclis Başkanı	Mustafa Kemal
Maarif Başkanı(Meb)	Dr.Rıza Nur
Sağlık Bakanı	Adnan Adıvar
Milli Savunma Bakanı	Fevzi Çakmak
Adliye Bakanı	Celaleddin Arif Bey
İçişleri Bakanı	Cami Baykut Bey
Dışişleri Bakanı	Bekir Sami Bey
İktisat Bakanı	Yusuf Kemal Tengirşenk
Maliye Bakanı	Hakkı Behiç Bey
Genelkurmay Bakanı	İsmet İnönü

Not:

- ❖ İlk kurulan bakanlık Sağlık Bakanlığı'dır.
- ❖ En fazla bütçe Milli Savunma Bakanlığı'na ayrılmıştır.

Çıkardığı Önemli Kanunlar

- ✓ Ağnam vergisinin arttırılması
  - ❖ Çıkarılan ilk kanun
- ✓ Düzenli ordu yasası
- ✓ Teşkilat-ı Esasiye Kanunu
- ✓ İstiklal Marşı'nın kabulü kanunu
- ✓ Firariler Kanunu
- ✓ İstiklal Mahkemeleri Kanunu
- ✓ Başkomutanlık Kanunu
- ✓ Hıyanet-i Vataniye Kanunu
- ✓ Nisab-ı Müzakere
  - ❖ Mecli iç tüzüğü kanunudur.
- ✓ Men-i İsrafat
  - ❖ İsraf yasağı
- ✓ Men-i Müzkirat
  - ❖ Alkol yasağı

TBMM'ye Karşı Çıkan Ayaklanmalar

İstanbul Hükümeti Tarafından Çıkarılanlar

- Burada çıkan isyanları İngiltere desteklemiştir.
- İsyanın nedenleri;
  - TBMM'yi yok etmek.
  - Kuvay-ı Milliye birliklerinin boğazlara kadar yaklaşması ve İngiltere'nin bundan rahatsız olması
  - Dürrizade Abdullah Efendi'nin fetvası Milli Mücadele karşıtı fetvası
- Ahmet Anzavur ve Kuvay-ı İnzibatiye olmak üzere iki isyan çıkmıştır.
- Refet Bele tarafından bastırılmıştır.

İstanbul Hükümeti ve İtilaf Devletleri'nin Ortaklaşa Çıkardıkları

- İsyanın nedenleri;
  - TBMM'yi yok etmek.
  - Nüfuzlu ailelerin TBMM otoritesine girmek istememesi
  - Halkın dini duygularının istismar edillmesi
- Çıkarılan isyanlar;
  - Bolu
  - Düzce
  - Hendek
  - Adapazarı
  - Koçgiri
  - Bozkır
  - Delibaş Mehmed
  - Yıldızeli
  - Çopur Musa (Afyon)
  - Şeyh Eşref
  - Şeyh Recep

Eskiden Kuvay-ı Milliye'de Olupta Ayaklananlar

- ✓ İsyanın nedenleri;
  - TBMM'yi yok etmek.
  - Düzenli orduya katılmamak
- ✓ Demirci Mehmet Efe ve Çerkez Ethem tarafından isyanlar çıkarılmıştır.
- ✓ Düzenli ordu tarafından bastırılmıştır.

Azınlık Ayaklanmaları

- İsyanın nedenleri;
  - TBMM'yi yok etmek.
  - Anadolu içinde kendi devletlerini kurmak
- Ermeni ve Rumlar tarafından çıkarılmıştır.

TBMM'nin İsyanlara Karşı Aldığı Önlemler

- Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi'nin Milli Mücadele'yi destekleyen fetvası
- Asker kaçaklarının önlenmesi amacıyla "Firariler" kanunu çıkarıldı.
- İstiklal Mahkemeleri kuruldu.
  - En son İzmir Suikasti davasında görev aldı.
- Hıyanet- i Vataniye kanunu çıkarıldı.
  - Gıyaben ilk idama mahkum edilen kişi Damat Ferit Paşa'dır.
- İstanbul Hükümeti ile tüm haberleşmeler kesildi.

Sevr Barış Anlaşması

- ✓ İtalya'nın San Remo kentinde yapılan konferansta antlaşmanın maddeleri belirlendi.
  - ❖ Sevr Antlaşmasının taslağı İtalya'da hazırlandı ama Fransa'da imzalandı.
- ✓ Konferansa gönderilen Tevfik Paşa 433 maddeden oluşan Sevr Antlaşması'nı imzalamadı.
- ✓ Yunanlılar İngiltere'nin emriyle Sevr'in kabul edilmesi için "Milne hattını" geçerek Bursa ve Uşak'ı işgal etmiştir.
- ✓ Bunun üzerine Sultan Vahdettin Saltanat Şurası'nı toplayarak Bursa'nın işgal edilmesi üzerine hem yas ilan edildi hem de TBMM'nin kürsüsüne Sevr'i imzalayan siyah örtü örtülmüştür.
- ✓ Reşat Halis, Damat Ferit, Bağdatlı Hadi, RızaTevfik anlaşmayı imzalamak için Paris yakınlarındaki Sevres Kasabası'na gittiler.
- ✓ Sevr Anlaşması imzalanmıştır ancak bu antlaşma hukuken geçersizdir.
  - ❖ Antlaşma Osmanlı Mebusan Meclisi'nin onayından geçmemiştir.
- ✓ Maddeler;
  - ❖ İzmir çevresi ve Doğu Trakya Yunanistan'a bırakılacak.
  - ❖ Güneybatı Anadolu'dan Konya Kulu'ya kadar İtalyan'a bırakılacak.
  - ❖ Anadolu'nun güneyi, Suriye ve Zonguldak Fransa'ya bırakılacak.
  - ❖ Musul (Irak) ve Filistin İngiltere'ye bırakılacak.
  - ❖ Doğu Anadolu'da (Vilayet-i Sitte) Ermenistan Devleti kurulacak.
  - ❖ Trabzon ve çevresinde Pontus Rum Devleti kurulacak.
  - ❖ İstanbul Osmanlı Devleti'nin başkenti kalmaya devam edecek ancak azınlık hakları korunamazsa elinden alınacak.
  - ❖ Boğazlar bir komisyon tarafından yönetilecek.
    - ▪ Komisyon'un ayrı bir bayrağı ve bütçesi olacak.
    - ▪ Komisyonda Türk üye olmayacak.
    - ▪ İlk defa Boğazlarda bir komisyonun dile getirilmesi bu anlaşma sırasındadır.
  - ❖ Osmanlı Devleti kapitülasyon vermeye devam edecek.
  - ❖ Osmanlı Devleti'nin ordusunun sayısı 50.700'ü geçmeyecek.
  - ❖ Kürtler isterse Kürdistan Devleti kurulacak.
  - ❖ Ordusunda ağır silah ve savaş gemisi bulunduramayacak.
  - ❖ Osmanlı Devleti savaş tazminatı ödeyecek.

Not:

- ❖ Osmanlı Devleti'nin imzaladığı son antlaşma Sevr Antlaşmasıdır.
- ❖ Bu anlaşma Osmanlı Devleti'ni fiilen bitirmiştir.
- ❖ İleride Sevr'in yerine Lozan Barış Antlaşması imzalanacaktır.

Kurtuluş Savaşı Muharebeler Dönemi ve Siyasi Anlaşmalar

Doğu Cephesi

- ✓ İlk açılan cephedir.
- ✓ Ermenilere karşı savaşıldı.
- ✓ Ermenilerin Kars'ı işgal etmesi üzerine cephe açıldı.
- ✓ Bu cephede 15. Kolordu savaşmıştır.
  - ❖ Kolordu Komutanı Kazım Karabekir'dir.
- ➢ Gümrü Antlaşması;
  - ❖ Çıldır Gölü ve Aras Nehri sınır kabul edilecek.
  - ❖ Ermeniler Sevr'deki isteklerinden vazgeçecekler.
  - ❖ Ermeniler Misakı Milli'yi tanıyacak.
  - ❖ 1915 Tehcir Kanunu ile göç ettirilen Ermeniler'den suça karışmamış olanlar Anadolu'ya geri gelebilecek.
- ➢ Gümrü Anlaşması'nın Önemi;
  - ❖ İlk defa bir antlaşma metninde "Türkiye" ifadesi kullanılmıştır.
  - ❖ TBMM'nin kazandığı ilk askeri başarıdır.
  - ❖ TBMM'nin kazandığı ilk siyasal başarıdır.
  - ❖ Sevr'den vazgeçen ilk ülke Ermenistan'dır.
  - ❖ Türkiye'yi resmi anlamda tanıyan ilk devlet Ermenistan'dır.
  - ❖ Misak-ı Milli'yi gerçekleştirmek amacıyla ilk adım atılmıştır.
  - ❖ TBMM 'nin uluslararası alanda imzaladığı ilk antlaşmadır.
- ➢ Batum Antlaşması;
  - ❖ Gürcülerin işgal ettiği Batum geri alınmıştır.
- ➢ Doğu sınırını şekillendiren anlaşmalar;
  - ❖ Gümrü
  - ❖ Batum
  - ❖ Moskova
  - ❖ Kars

Not:

- ❖ Bu başarılarından dolayı Kazım Karabekir'e Şark Fatihi unvanı verilmiştir.

Güney Cephesi

- ➢ Fransız ve Ermenilere karşı savaşılmıştır.
- ➢ Düzenli bir ordu yoktur.
- ➢ Sadece Kuvayı Milliye savaşmıştır.
- ➢ Bu cephede birliği sağlamak amacıyla "Pozantı Kongresi" düzenlenmiştir.
  - ❖ Milli Mücadele'nin son kongresidir.
- ➢ Bu cephe Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması ile kapanmıştır.

İstiklal Madalyası Alan Yöre ve Şehirler

- İnebolu
- Maraş
  - ❖ İstiklal Madalyası'nı ilk alan şehir
- Antep
- Urfa (2016)

Milli Mücadele Kahramanları

Şehir	Kahraman
Maraş	Sütçü İmam
Maraş	Rıdvan Hoca
Antep	Şahin Bey
Antep	Şehit Kamil
Antep	Karayılan
Adana	Yüzbaşı Tufan
Urfa	Ali Saip Bey

Milli Mücadele Sonrası Şehirlere Verilen Unvanlar

Yıl	Şehir	Unvan
1921	Antep	Gazi
1973	Maraş	Kahraman
1984	Urfa	Şanlı

Kuvayi Milliye'nin Kaldırılma Nedenleri

- ✓ Düzensiz ve disiplinsiz olması
- ✓ İhtiyaçlarını halktan karşılaması.
- ✓ Halkı kendi usullerince yargılaması.
- ✓ Yunanlıları yurttan atacak gücünün olmaması.
- ✓ Gediz Taarruzunda başarısız olması.

Not:

- ❖ Kuvay-ı Milliye'nin başlığının (simgesinin) adı "Kalpak"tır.
- ❖ Kuvay-ı Milliye'nin ilk ve son başarısı Aydın ilini kısa bir süreliğine de olsa Yunanlılardan geri almasıdır.

Batı Cephesi

- ➢ Balıkesir – Alaşehir Kongreleri ile kurulmuştur.
- ➢ Sivas Kongresi ile bu cepheye Ali Fuat Cebesoy atandı.
- ➢ Sadece Yunanlılar'a karşı savaşıldı.
- ➢ Batı Anadolu'nun direniş merkezi Balıkesir olmuştur.
- ➢ Önce Kuvay-ı Milliye daha sonra TBMM'nin kurduğu Düzenli Ordu savaşacaktır.
  - ❖ Ali Fuat Cebesoy ile Çerkez Ethem'e bağlı Kuvay-ı Seyyare birliklerinin Gediz Muharebesi'nde başarısız olmaları üzerine Kuvay-ı Milliye kaldırılıp yerine Düzenli Ordu kuruldu.
  - ❖ Ali Fuat Cebesoy görevinden alınarak Moskova'ya Büyükelçi olarak atandı.
- ➢ Cepheler Kuzey ve Güney olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
  - ❖ Kuzey'de İsmet İnönü
  - ❖ Güney'de Refet Bele

Not:

- ❖ Milli Mücadele döneminde İtalya ve İngiltere ile fiili bir savaş olmamıştır.

I.İnönü Savaşı

- Savaşın nedenleri;
  - ❖ Çerkez Ethem'in isyanı
  - ❖ Yunanlıların İngilizlerin verdiği desteği kaybetmek istememesi.
  - ❖ Düzenli Ordu'nun güçlenmesini engellemek
  - ❖ Yunanlıların Eskişehir ve Ankara'yı alarak Milli Mücadeleyi sonlandırmak istemesi
- Savaş Bursa ile Eskişehir arasındaki Metristepe mevkiinde olmuştur.
- Savaşın sonuçları;
  - ❖ İsmet İnönü'nün rütbesi Generalliğe yükseltilmiştir.
  - ❖ Düzenli ordunun ilk zaferidir.
    - Halkın TBMM'ye olan güveni artmıştır.
    - Askere alım işleri hızlandı.
  - ❖ Teşkilatı Esasiye (1921 Anayasası) ilan edilmiştir.
    - Türkiye Devleti'nin ilk anayasasıdır.
    - Kanun-u Esasi'nin çelişmeyen maddeleriyle beraber uygulandı.
    - Egemenlik halka verildi.
    - Anayasa Laik değildir.
    - En kısa süreli anayasamızdır. (1924'e kadar)
    - Tek yumuşak anayasadır.
    - Yedi temel ilkeye sahiptir.
    - İlk yapılan değişiklik 1923'te "Devletin Rejimi Cumhuriyettir" maddesinin eklenmesi.
  - ❖ Afganistan ile Dostluk Antlaşması imzalandı.
    - Türkiye'yi tanıyan ilk Müslüman ülke Afganistan'dır.
    - Ankara'da ilk elçilik açan yine Afganistan'dır.
    - Afgan Kralı Amanullah Han Türkiye'yi ziyaret eden ilk resmi devlet adamıdır.
  - ❖ Sovyet Rusya ile Moskova Anlaşması imzalandı.
    - Hem SSCB hem de Türkiye birbirlerine rejimlerini ihraç etmeyecekler.
    - Birinin tanımadığı bir anlaşmayı diğeri de tanımayacaktır.
      - Dış politikada ortak hareket edildiğini gösterir.
    - Çarlık Rusya ile Osmanlı Devleti arasındaki tüm antlaşmalar geçersiz sayılacak.
      - Yeni iki devletin kurulduğu anlaşılmaktadır.
    - Batum Gürcistan'a bırakılacaktır.
      - Misak-ı Milli'de ilk tavizimiz Batum'dur.
    - TBMM'yi tanıyan ilk Avrupa ülkesi Sovyet Rusya'dır.
  - ❖ Londra Konferansı düzenlendi.
  - ❖ İstiklal Marşı kabul edilmiştir.

Not:

- ❖ Yunanlılar I. İnönü Savaşı'na Taarruz-ı Keşfi demektedir.

İstiklal Marşı

Soru	Cevap
Yarışmayı hangi kurum düzenledi ?	Maarif Vekaleti
Yarışmaya katılan komutan kimdir ?	Kazım Karabekir
İstiklal Marşı'nı kim okudu ?	Hamdullah Suphi Tanrıöver
İstiklal Marşı'nı ilk kim besteledi ?	Ali Rıfat Çağatay
İstiklal Marşı'nın son bestecisi kimdir ?	Osman Zeki Üngör
Hangi gazetelerde yayınlandı ?	Açık Söz ve Hakimiyet-i Milliye
Kime ithaf edildi ?	Türk Ordusu'na
Yarışma parası nereye bağışlandı ?	Dikimevi'ne
İlk hangi anayasada yer aldı ?	1982 Anayasası

Londra Barış Konferansı

- ✓ Toplanma sebepleri;
  - ❖ I. İnönü Savaşı'nın Türkler tarafından kazanılması
  - ❖ Yunan ordusuna zaman kazandırmak
  - ❖ Sevr'i Türk tarafına kabul ettirmek
- ✓ Konferansa bizi resmi olarak davet eden İtalya'dır.
- ✓ Konferansa hem Osmanlı Devleti Hem de TBMM katılmıştır.
  - ❖ Amaçları ikilik çıkarıp Sevr'i kabul ettirmektir.
- ✓ TBMM adına Bekir Sami Bey, Osmanlı Devleti adına Tevfik Paşa katılmıştır.
  - ❖ Tevfik Paşa "Bu milletin hakiki temsilcisi TBMM baş delegesidir" diyerek sözü Bekir Sami Bey'e bırakmıştır.
- ✓ TBMM'nin konferansa katılma sebepleri;
  - ❖ Misak- ı Milli'yi tüm dünyaya duyurmak
  - ❖ "Türkler barıştan kaçıyor" propagandasının önüne geçmek.
  - ❖ Resmi olarak tanınmak.

Not:

- ❖ Konferans sonunda ikili anlaşmalar yapan Bekir Sami Bey görevinden alınarak yerine Yusuf Kemal Tengirşenk getirilecektir.

II. İnönü Savaşı

- ➢ Savaşın nedenleri;
  - ❖ Londra Konferansı'nın başarısız olması.
  - ❖ Yunanlıların İngiliz desteğini kaybetmemek istememesi.
  - ❖ Yunanlıların Eskişehir ve Ankara'yı alarak TBMM 'ye son vermek istemesi.
  - ❖ Yunanlıların I. İnönü savaşının öcünü almak istemesi.
- ➢ Savaş sonunda Mustafa Kemal, İsmet İnönü'ye gönderdiği telgrafta: "Siz orada sadece düşmanı değil bu devletin makûs talihini de yendiniz" demiştir.
- ➢ Savaşın sonuçları;
  - ❖ Fransa Zonguldak'tan çekildi.
  - ❖ İngiltere Malta'da bulunan 40 Türk'ü serbest bıraktı.
  - ❖ Fransa TBMM'ye ateşkes teklif etti.
  - ❖ İtalya Anadolu'dan çekilme kararı aldı.

Eskişehir- Kütahya Muharebeleri

- Savaşın nedenleri;
  - ❖ Yunanlıların İngilizlerin desteğini kaybetmek istememeleri.
  - ❖ Yunanlıların I. ve II. İnönü Savaşı'nın öcünü almak.
  - ❖ Eskişehir ve Ankara'yı alarak TBMM 'ye son vermek.
- Savaşın Sonuçları;
  - ❖ Eskişehir, Kütahya, Afyon ve Bilecik kaybedildi.
  - ❖ Ordu, Sakarya Irmağı'nın doğusuna çekildi.
    - ▪ Amaç, ordunun daha fazla zayiat vermesini engellemek
  - ❖ Meclisin Ankara'dan Kayseri'ye taşınması gündeme geldi.
  - ❖ Üç aylığına Mustafa Kemal'e TBMM'nin yasama ve yürütme yetkilerini de kapsayan Başkomutanlık Kanunu çıkarıldı.
    - ▪ Bu kanunla Mustafa Kemal askerlik mesleğine geri döndü.
  - ❖ Başkomutan olduktan sonra çıkardığı ilk kanun Tekalif-i Milliye'dir.
    - ▪ Ordunun ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla "Tekalif-i Milliye" emirleri çıkarıldı.
    - ▪ Her il ve ilçeye komisyonlar kurulup İstikal Mahkemeleri de kuruldu.

Not:

- ❖ Eskişehir- Kütahya Muharebeleri devam ederken "I.Maarif Kongresi" toplanmıştır.
- ❖ Tekalif-i Milliye emirlerinden gelen yardımların bir kısmı Sakarya'da diğer bir kısmı ise Büyük Taarruz Savaşı'nda kullanılacaktır.

Sakarya Meydan Muharebesi (Subaylar Savaşı / Melhame- İ Kübra)

- ✓ Savaşın sebebi, Yunanlıların Ankara'yı alarak Milli Mücadele'yi sona erdirmek istemesi.
- ✓ Mustafa Kemal "Hat'tı müdafaa yoktur, Sat'hı müdafaa vardır. O satıh tüm vatandır. Vatanın her karışı vatandaş kanıyla sulanmadıkça bu vatan terk olunamaz" sözünü söylenmiştir.
  - ❖ Bu savaş Topyekün Mücadele'ye örnektir.
- ✓ Savaşın sonuçları;
  - ❖ Mustafa Kemal'e "Gazilik" unvanı ve "Mareşallik" rütbesi verildi.
- ✓ İngiltere ile Esir Mübadelesi Antlaşması imzalandı.
- ✓ Ukrayna ile Dostluk Antlaşması imzalandı.
- ✓ Sovyet Rusya'ya bağlı Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan ile Doğu sınırımızı kesinleştiren "Kars Antlaşması" imzalandı.
- ✓ Fransa ile Ankara Antlaşması imzalandı.
  - ❖ Fransızlar güney cephesinden çekildi.
  - ❖ Hatay, Fransız mandasındaki Suriye'ye bırakıldı.
    - Böylece Misak-ı Milli'den ikinci kez taviz verildi.
  - ❖ Süleyman Şah'ın mezarının bulunduğu "Caber Kalesi" Türk mülkü sayılacak.
- ✓ İtalya Anadolu'dan tamamen çekildi.
  - ❖ Anadolu'dan çekilen ilk İtilaf Devleti İtalya'dır.
- ✓ Sakarya Meydan Muharebesi son savunma savaşıdır.

Not:

- ❖ 1683 II. Viyana'dan beri Türklerin geri çekilişi Sakarya'da durdu.
- ❖ Mustafa Kemal'in Duatepe'de dürbünle baktığında gördüğü ölü sayısından dolayı "Büyük Kıyım" olarak nitelendirdiği savaştır.
- ❖ İtalya ve Fransa'nın bıraktığı silahlar Büyük Taarruz'da kullanılacaktır.

Büyük Taarruz (Başkomutanlık Meydan Muharebesi / Rum Sındığı Savaşı / Dumlupınar Meydan Muharebesi)

- ➢ Savaş öncesi yapılan hazırlıklar;
  - ❖ Savaş yapılmaması için dış işleri bakanı Yusuf Kemal Tengirşenk temaslarda bulunması için Avrupa'ya gönderildi.
  - ❖ Ordu karargah merkezi Polatlı'dan, Akşehir'e taşındı.
  - ❖ Tekalif- i Milli emirlerinden gelen yardımlar ile İtalya ve Fransa'nın bıraktığı silahlar cepheye taşındı.
  - ❖ Ankara'da altı aylığına subay okulları açıldı.
  - ❖ Orduya taarruz eğitimi verildi. (45 dk eğitimi)
  - ❖ Mustafa Kemal'e verilen Başkomutanlık yetkisi süresiz uzatıldı.
- ➢ Savaşın sonuçları;
  - ❖ Batı Anadolu Yunanlılardan temizlendi.
  - ❖ Türk- Yunan savaşı sona erdi, diplomatik dönem başladı.
  - ❖ Anadolu Yunanlılar tarafından tahrip edildi. (Manisa ve İzmir)
  - ❖ Uşak'ta bulunan General Trikopis, Fevzi Çakmak tarafından esir alındı.
  - ❖ Fevzi Çakmak'a Mareşallik rütbesi verildi.
  - ❖ Kurtuluş Savaşı'nın Muhabereler Dönemi sona erdi.

Not:

- ❖ Mustafa Kemal bu savaş sırasında "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir İleri!" emrini vermiştir.

Mudanya Ateşkes Antlaşması

- Türkiye adına İsmet İnönü gönderildi.
- Yunanistan katılmadı.
- İsmet İnönü'nü buradaki başarısı ilerde Lozan Barış Konferansı'na da gönderilmesini sağlamıştır.
- Maddeleri;
    - ❖ Türk- Yunan Savaşı sona erecek.
    - ❖ Yunanlılar Doğu Trakya'dan çekilecek.
        - Refet Bele" Trakya Yüksek Komiseri" sıfatıyla Doğu Trakya'yı Yunanlılardan geri almıştır.
    - ❖ Boğazlar ve İstanbul barış antlaşmasından sonra TBMM 'ye bırakılacak.
        - Doğu Trakya, Boğazlar ce İstanbul savaşsız kurtarıldı.
        - İstanbul'un TBMM'ye bırakılmasıyla Osmanlı Devleti; Mondros ve Sevr Antlaşmaları ile fiilen, Mudanya Ateşkes Antlaşması ile hukuken, Saltanatın kaldırılması ile de resmen sona ermiştir.

Saltanatın Kaldırılması

- ✓ Kaldırılma nedenleri;
    - ❖ Anadolu'nun içinde iki devletin bulunmasının uluslararası çıkarlara aykırı olması.
    - ❖ Osmanlı Devleti'ne resmi olarak son vermek.
    - ❖ Lozan'a hem Osmanlı Devleti'nin hem de TBMM'nin birlikte çağrılması.
    - ❖ Ulusal egemenliğin önünde bir engel teşkil etmesi.
- ✓ Sonuçları;
    - ❖ Ulusal egemenlik yolunda ilk büyük adım atıldı.
    - ❖ TBMM Lozan Konferansı'na tek gitmiştir.
    - ❖ Osmanlı Devleti sona erdi.
    - ❖ Devlet başkanlığı ve rejim sorunu ortaya çıkmıştır.
    - ❖ Laiklik yolunda atılan ilk adım olmuştur.

Not:

- ❖ I. TBMM'nin yapmış olduğu ilk ve son inkılaptır.
- ❖ Saltanatın kaldırılması kanununu teklif eden Dr. Rıza Nur ve arkadaşlarıdır.

Lozan (Lausenne) **Barış Antlaşması**

- ➢ Katılan delegeler;
    - ❖ İsmet İnönü
    - ❖ Hasan Saka
    - ❖ Dr. Rıza Nur
- ➢ Mustafa Kemal'in taviz verilmemesini istediği konular;
    - ❖ Ermeniler'e toprak verilmemesi.
    - ❖ Kapitülasyonların kaldırılması.
- ➢ Lozan görüşmelerine gözlemci olarak katılan devlet Abd'dir.
- ➢ Lozan'da Alınan Kararlar;
    - ❖ **Sınırlar**
        - Batı: Yunanistan ile Mudanya, Bulgaristan ile İstanbul Antlaşmaları esas alındı.
        - Doğu: Kars Antlaşması esas alındı.
        - Güney: Ankara Antlaşması esas alındı.
        - Irak: Bu sorun gündeme gelmesine rağmen çözümü sonraya bırakıldı. Aynı zamanda Lozan'da çözülemeyen tek konudur.
    - ❖ **Kapitülasyonlar**
        - Tamamen kaldırıldı.
        - Duyun-u Umumiye İdaresi'nin Türkiye'deki görevi sona erdi.

- **Azınlıklar**
  - Hepsi Türk vatandaşı sayıldı.
- **İstanbul'un Boşaltılması**
  - 45 gün içerisinde boşaltılması kararı alındı.
  - En uzun süre işgalde kalan kenttir.
- **Patrikhane**
  - Tüm ısrarlarımıza rağmen İstanbul dışına çıkarılamadı.
  - Lozan'da her iki taraf arasında yazıya dökülen ve imzalanmış ilk maddedir.
- **Adalar**
  - Kıbrıs İngiltere'ye
  - Meis, Rodos ve On iki ada İtalya'ya
  - Bozcada ve Gökçeada ise Türkiye'ye
  - Diğer adalar Yunanistan'a bırakıldı.
  - Türkiye'ye yakın adalara silahsızlanma şartı getirildi.
- **Savaş Tazminatı**
  - Boğazlar Komisyonunun Başkanı: VASIF TEM EL PAŞA
  - Bosnaköy ve Karaağaç savaş tazminatı olarak Türkiye'ye bırakıldı.
- **Boğazlar**
  - Boğazlar bir komisyon tarafından yönetilmeye devam edecek.
  - Komisyon başkanı ise Türk olacak. (SSCB/Bulgaristan)
- **Yabancı Okullar**
  - Türk tarafının çıkaracağı kanunlara uyulması şartı getirildi.
- **Dış Borçlar**
  - İlk dış borç alınan ülke (1854) İngiltere'dir
  - En fazla dış borç aldığımız ülke ise Fransa'dır.
  - Osmanlı Devleti'nden ayrılan devletlerin yüzölçümleri dikkate alınarak borçlar paylaştırıldı.
  - Türkiye bu borcu Lira ya da Frank ile ödemek istedi.
  - Borcun vadesi, tutarı, taksiti için Düyun-u Umumiye İdaresi görevlendirildi.
  - İlk dış borcu 1930 yılında ödemeye başladık. (Borçları 1954 yılında kapattık)
  - Türkiye'nin dış borcu ödeme kararı alması Sovyet Rusya'yı emsal teşkil edeceği endişesiyle tedirgin etmiştir.
- **Nüfus Mübadelesi**
  - Batı Trakya'da oturan Türkler ile İstanbul'da oturan Rumlar yerleşik (etabli) sayılacak, diğerleri ise yer değiştirecek.

Not:

- Lozan görüşmeleri I. TBMM Döneminde başlamıştır ancak II. TBMM onaylamıştır.

Atatürk'ün Hayatı

Öğrenim Hayatı

- ✓ Mahalle Mektebi
- ✓ Şemsi Efendi Okulu
- ✓ Selanik Askeri Rüştiyesi
- ✓ Manastır Askeri İdadisi
- ✓ Harp Okulu
- ✓ Harp Akademisi

Not:

- ❖ Mustafa Kemal Selanik Askeri Rüştiyesinde okurken matematik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa Efendi kendisine Bilgi ve erdem bakımından olgunluk ve eksiksizlik anlamına gelen "Kemal" adını vermiştir.

Askerlik Hayatı

1905	İlk görev yeri Şam'a atandı.
1909	31 Mart İsyanı sırasında Hareket Ordusu içinde Kurmay Yüzbaşı olarak tarih sahnesine ilk defa çıktı.
1912	Trablusgarp Savaşı'na katılıp rütbesi Binbaşılığa yükselicek.
1913	II. Balkan Savaşı'nda Kuvay-ı Mürettebe Komutanlığı yapacaktır.
1913	Yarbay rütbesiyle Sofya Askeri Ateşe Militerliği görevi yapmaktadır.
1915	Albay rütbesiyle Çanakkale Savaşı3na katılacaktır.
1916	Tuğgeneral rütbesiyle Kafkasya Cephesi'nde savaşacaktır.
1917	Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı göreviyle Suriye – Filistin Cephesi'nde savaşacaktır.
1919	Erzurum'da askerlik mesleğinden istifa etti.

Atatürk'ün Manevi Evlatları

- ➢ Nebile
- ➢ Rukiye
- ➢ Zeynep
- ➢ Abdurrahim Tunçak
- ➢ Ülkü Adatepe
  - ❖ En son vefat edendir.
- ➢ Sabiha Gökçen
- ➢ Afet İnan
- ➢ Sığırtmaç Mustafa
- ➢ Zehra

Hayatını Etkileyen Dört Şehir

- Selanik
- Manastır
- Sofya
- İstanbul

Düşünce Yapısını Etkileyen Yazar ve Düşünürler

- ✓ Mehmet Emin Yurdakul
  - ❖ Cenge Giderken eseri önemlidir.
  - ❖ Bu eser için “Bu dizelerde Ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı buldum" demiştir.
- ✓ Namık Kemal
  - ❖ Atatürk Namık Kemal için " Türk m illetinin yüzyıllardan beri beklediği ses" demiştir
- ✓ Tevfik Fikret
  - ❖ Sis-Ferda-Rücu eseri önemlidir.
  - ❖ Atatürk Tevfik Fikret için "Hangi Türk şairi böyle inkılapçı şiirler yazmıştır" demiştir.
- ✓ Descartes J. J. Rousseau
- ✓ Ziya Gökalp
- ✓ Montesquieu
- ✓ Voltaire
- ✓ Descartes

Atatürk'ün Yazdığı veya Tercüme Yaptığı Eserler

- ➢ Vatandaş için Medeni Bilgiler kitabını yazmıştır.
  - ❖ Afet İnan ile birlikte hazırlanmıştır.
- ➢ Geometri
  - ❖ Ortaöğretim ‘de ders kitabı olarak okutulmuştur.
- ➢ Cumalı Ordugahı
- ➢ Taktik ve Tatbikat Gezisi
- ➢ Zabit ve kumandan ile Hasbihal
- ➢ Bölüğün Muharebe Talimi
- ➢ Liseler için Tarih Notları

Nutuk

- 1919-1927 yıllarını anlatır.
- CHP'nin 2. Kongresinde günde 6 saatte, 6 günde okundu.
- Geliri Türk Hava Kurumu'na bırakılır.
- Osmanlıca ve Arap harfleriyle yazılmıştır.
- "Samsun'a çıktım" ifadesi ile başlayıp Gençliğe Hitabe ile sona erer.
- Yahya Kaptan'ın ismi çokça geçmektedir.

Mustafa Kemal'in Vefatı

- ✓ İlk defa 1937'de Yalova gezisinde Dr. Nihat Reşat Belger hastalığına ilk teşhisi koydu.
- ✓ Kesin teşhisi Ömer İrdelp koydu.
- ✓ Vefat etmeden önceki okuduğu son eser Belleten dergisi oldu.
- ✓ Naaşı önce Etnografya Müzesine daha sonra 1953'te Anıtkabir'e nakledildi.

<u>Not:</u>

- ❖ Nutuk'un içerisinde Latin Harfleri, Soyadı Kanunu, Menemen olayı ve Serbest Cumhuriyet Fırkası yer almamaktadır.
- ❖ Atatürk vefat ettiğinde Meclis başkanı "Abdülhalik Renda" Başbakan ise "Celal Bayar’dır.
- ❖ 1981 yılı Unesco tarafından Atatürk Yılı ilan edilmiştir.
- ❖ Yunanistan tarafından Nobel Barış Ödülü’ne aday gösterilen ilk Türk’tür.
- ❖ Dört defa Cumhurbaşkanlığı yapmıştır. (1923 – 1927 – 1931 - 1935)
- ❖ Time dergisine kapak olan ilk Türk’tür.

Atatürk Dönemi İç Politika

II. TBMM 'nin Açılması

- ✓ 1923-1927 arası görev yaptı.
- ✓ Lozan'ı onaylamıştır.
- ✓ En yoğun inkılaplar bu dönemde yapıldı.
- ✓ Mustafa Kemal Ankara ve daha sonra ise Gaziantep milletvekili olarak görev yapmıştır.

CHP'nin Kurulması

- ➢ 1923'te kurulmuştur.
- ➢ Sivas Kongresi'nde Anadolu Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adında cemiyetlerin birleşmesi ilk kurultayı kabul edilir.
- ➢ Parti 9 Umde (6 ok) kararlarına göre kurulmuştur.
- ➢ Önce Halk Fırkası daha sonra Cumhuriyet Halk Fırkası ve en son Cumhuriyet Halk Partisi adını alacaktır.
- ➢ Ebedi şefi Mustafa Kemal'dir.
- ➢ Milli şefi İsmet İnönü'dür.
- ➢ Ekonomide devletçiliği savunmuştur.
- ➢ Tüm ilkeleri savunmuştur.
- ➢ Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk partisidir.
- ➢ En uzun süre iktidarda kalan partidir.
- ➢ Bu partiyi 1950 Seçimleri'nde Demokrat Parti son vermiştir.
- ➢ Çift dereceli seçim sistemini savunmuştur.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

- 1924'te Chp'den ayrılan Kazım Karabekir, Adnan Adıvar, Refet Bele, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay tarafından kuruldu.
- Parti Genel Başkanı Kazım Karabekir'dir.
- Ekonomide Liberalizm'i ve tek dereceli seçim sistemini savunmuşlardır.
- Din konusunda hassas olunacağını parti programında belirtmiştir.
- İlk şubesi Urfa'dır.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisidir.
- 1925 yılında çıkan Şeyh Sait İsyanı'na destek verdiği ve Laiklik ilkesini kötüye kullandığı gerekçesiyle 1925'te kapatılmıştır.
- 1946 seçimlerinde Türk siyasi tarihinde ilk defa tek dereceli seçim sistemi uygulanmıştır.

Nasturi Ayaklanması (1924)

- ✓ İngiltere'nin kışkırtması ile Hakkari'de çıkan kısa süreli bir ayaklanmadır.

Şeyh Sait Ayaklanması (1925)

- ➢ Cumhuriyet rejimini yıkmaya yönelik ilk isyandır.
- ➢ Diyarbakır'da başladı ve altı il kontrolden çıktı.
- ➢ İsyanı bastıramayan Ali Fethi Okyar istifa edip yerine İsmet İnönü gelmiştir.
- ➢ İsyan bastırıldı, Ankara ve Diyarbakır'da İstiklal Mahkemeleri kuruldu.
- ➢ Bölgedeki asayişi sağlamak amacıyla "Takrir-i Sükun Kanunu" çıkarıldı.
- ➢ İngiltere, Türkiye ile Musul arasında tampon bir devlet kurdurarak, Türkiye'nin Musul'a ulaşmasını engellemeye çalıştığı için isyana destek vermiştir.
- ➢ İsyana destek veren Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası "Laiklik" ilkesini kötüye kullandıkları gerekçesiyle kapatılmıştır.

İzmir Suikasti (1926)

- Eski ittihatçılar tarafından düzenlenmek istendi.
- Giritli Şevki sayesinde suikastçılar yakalandı.
- Mustafa Kemal bu olay üzerine "Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti ilelebet Payidar kalacaktır" sözünü söylemiştir.
- Son kez İstiklal Mahkemeleri görev yaptı.
- Kazım Karabekir'de bu davada yargılanmıştır.

Bozkurt- Lotus Olayı (1926)

- ✓ Midilli yakınlarında Lotus adında Fransız gemisi Bozkurt adındaki Türk gemisi batırması olayıdır.
- ✓ Konu Lahey Adalet Divanı'na görüşülmüştür.
- ✓ Türkiye'yi Mahmut Esat Bey savunmuştur.
- ✓ Türkiye bu davayı kazanmıştır.
- ✓ Davayı kazanınca Mustafa Kemal ileride Mahmud Esat Bey'e Bozkurt soyadını vermiştir.

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Kurulması (1930)

- ➢ Ali Fethi Okyar kurmuştur.
- ➢ Mustafa Kemal'in kız kardeşi Makbule Atadan da partide görev almıştır.
- ➢ Ekonomide Liberalizmi ve tek dereceli seçim sistemini savunmuştur.
- ➢ Kadınlara siyasi haklar verilmesini savundu.
- ➢ Partinin içine gericilerin girdiği gören Ali Fethi Okyar partiyi feshetmiştir.
- ➢ Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci muhalefet partisidir.

Menemen (Kubilay) **Olayı** (1930)

- Derviş Mehmet ve adamlarının "Şeriat İsteriz" diyerek önce iki bekçiyi sonra da olaya müdahale eden Asteğmen Mustafa Fehmi Kubilay'ı şehit etme olayıdır.
- İsyan bastırılmış ve sanıklar Divan-ı Harpte yargılanmıştır.
- Bu olay Cumhuriyet rejimini değiştirmeye yönelik çıkan ikinci isyandır.
- Bu olay sonrasında Atatürk zamanında çok partili hayata geçilmemiştir.

Bursa Olayı

- ✓ Ezanın Türkçe okunmasına yönelik tepkidir.
- ✓ İlk ezan Fatih Cami'nde "Hafız Rıfat" tarafından okunmuştur.
- ✓ Mustafa Kemal Bursa'daki olaylar hakkında " Bu Bir Din Meselesi Değil Dil Meselesidir " demiştir.
- ✓ Adnan Menderes döneminde ezan aslına geri çevrilmiştir.

Razgrad Olayı

- ➢ Bulgarların Türk mezarlıklarını tahrip etmesi olayıdır.
- ➢ İstanbul Üniversitesi öğrencileri protesto etmiştir.

Wagon Lits (Vagon Li) **Olayı**

- Bir Fransız demiryolu şirketinde çalışan Naci Bey'in Türkçe konuştuğu için işten çıkarılması olayıdır.
- İstanbul Üniversitesi öğrencileri protesto etmiştir.
- Vatandaş Türkçe Konuş kampanyası başlatıldı.

Dersim Olayı (1936-1939)

- ✓ Pir Seyit Rıza ve adamlarının başlattığı isyandır.
- ✓ Kara harekatına verilen isim Tunceli Operasyonu'dur.
- ✓ Bu operasyonu Abdullah Bozdoğan yönetmiştir.
- ✓ Havadan ise Sabiha Gökçen harekata destek vermiştir.

Cumhuriyet Dönemi Kültür Ve Medeniyeti

Devlet Yönetimi

Mustafa Kemal'in Genelge ve Kongrelerde Takındığı Tutumlar

- ✓ Demokratik meşrutiyet
- ✓ Demokratik temsil
- ✓ Hukuki kurallara saygılı olmaya dikkat etmiştir.

Mustafa Kemal' e Göre Vatandaşlığın Tanımı

- ➢ Kalkınma yolunda birlikte ilerleyen,
- ➢ Hür bakış açısına sahip olan,
- ➢ Çağa uygun davranışlar gösteren.

Not:

- ❖ İlk defa vatandaşlığın tanımı 1924 Anayasa'sında yapılmıştır.

Sosyal Hayat

Mustafa Kemal'in Nüfusu Arttırmak İçin Yaptığı Çalışamalar

- Yurt dışında yaşayan Türklerin geri gelmesi için vize muafiyeti sağlandı.
- Doğumu engelleyici ilaç ve araçları yasaklandı.
- 4 çocuklu aileler yol vergisinden muaf tutuldu.
- 6 çocuk ve üzerine bedelsiz tarla verildi.

Not:

- ❖ Modern tekniklerle yapılan ilk nüfus sayımı 1927'de yapıldı ancak Hatay dahil edilmedi.
- ❖ Atatürk birçok defa yurt içi gezisi yaptı ancak Hatay'a gidemedi.

Kadınlar ve Mesleklerinde İlkler

Görevi	İsmi	Görev Yeri
Belediye Başkanı	Sadiye Hanım	Artvin'in Yusufeli İlçesi
Muhtar	Gül Esin	Aydın'ın Çine İlçesi
Köylü Mebus Kadın	Satı Kadın	Ankara'nın Kazan ilçesi
Mühendis	Sabiha Rıfat	
İnşaat Mühendisi	Sabiha Güreyman	
Savaş Pilotu	Sabiha Gökçen	
Tiyatrocu	Afife Jale	
Rallici	Azize Hanım	
Milli Sporcu	Leyla Asım Turgut	
Kadın Doğum Uzmanı	Pakize İzzet Terzi	
Avukat	Beyhan Hanım	
Başbakan	Tansu Çiller	

Not:

- ❖ 1921'de Tıp eğitimini tamamlayarak doktorluk mesleğine başlayan Safiye Ali'dir.

Hukuk

- ✓ 1924 Anayasa'sı ilan edildi.
- ✓ 37 sene yürürlükte kaldı.
- ✓ Başlarda Laik değildir.
- ✓ 1921 Anayasası'nda yapılan ilk değişiklik "Devletin Rejimi Cumhuriyettir" maddesinin eklenmesidir.
- ✓ 1928'de Anayasa'da ilk defa değişiklik yapıldı.
    - ❖ Devletin Dini İslam'dır ibaresinin çıkarılması.

Mimari

- ➢ Mimar Kemaleddin Gazi Üniversitesi Rektörlüğü'nü yapmıştır.
- ➢ Vedat Tek, II.TBMM Binasını yapmıştır.
- ➢ Prof. Dr. Emin Halid Onat ve Doç. Dr. Orhan Ada 1953'te Anıtkabir'i yaptılar.
- ➢ Ali Talat Bey, Beşiktaş ve Kuzguncuk İskeleleri'ni yapmıştır.

Resim

- İbrahim Çallı'nın Zeybekler Tablosu eseri vardır.
- Ali Avni Çelebi, Yaralı Asker eseri vardır.
- Cemal Tollu ve Ruhi Arel de önemli temsilcilerdendir.

Heykel

- ✓ İlk Atatürk Heykeli ise İstanbul Sarayburnu'nda yapıldı.
    - ❖ Heinrich Krippel tarafından yapılmıştır.
- ✓ Ulus Zafer Anıtı ve Samsun Atatürk Anıtı'nı da Heinrich Krippel yapmıştır.
- ✓ Pietro Conanonica Taksim Cumhuriyet Anıtı'nı yapmıştır.

Ordu

- ➢ Ordu gençleştirilmeye çalışıldı.
- ➢ Hazar Projesi ve Konuş Projeleri yaşlı askerler emekliye sevk edildi.

Müzik

- Darülbedayi İstanbul Şehir Tiyatroları'na dönüştürülecektir.
    - ❖ Muhsin Ertuğrul Türk tiyatrolarının genel müdürü oldu.
- Darülelhan Konservatuarlara dönüştürülecektir.
- Türk Beşleri;
    - ❖ Cemal Reşit Rey
        - ▪ Batı müziğini Türkiye'ye getirdi.
        - ▪ 10. Yıl Marşı ve Lüküs Hayat operasını besteledi.
    - ❖ Adnan Saygun
        - ▪ Özsu Operasını kurdu.
        - ▪ Türkiye'nin ilk devlet sanatçısıdır.
    - ❖ Necil Kazım Akses
    - ❖ Ulvi Cemal Erkin
    - ❖ Hasan Ferit Alnar

<u>Not:</u>

- ❖ Öğretmen Marşı'nın söz yazarı İsmail Hikmet Ertaylan'dır.

Edebiyat

Kadro Dergisi

- ✓ Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Şevket Süreyya Aydemir Türk İnkılabının ideolojisinin sistemleştirilmeye çalışıldığı yayındır.

Ateşten Gömlek

- ➢ Halide Edip Adıvar tarafından yazılan Milli Mücadele'nin ilk romanıdır.

Türk'ün Ateşle İmtihanı

- Halide Edip Adıvar'ın orduda geçirdiği yılları anlatan eseridir.

İstiklal Harbimiz

- ✓ Milli Mücadele yıllarını anlatan Kazım Karabekir'in eseridir.

Şarkılı İbret

- ➢ Kazım Karabekir'in şehit çocuklarına oynattığı müzikal tiyatro eseridir.

Çankaya

- Falih Rıfkı Atay'ın 1961'de yayınladığı eseridir.
- Cumhuriyet Dönemi'ni anlatır.

Zeytindağı

- ✓ Falih Rıfkı Atay'ın I. Dünya Savaşı'nda cephelerde yaşananları anlattığı eseridir.

Medine Müdafaası

- ➢ Fahrettin Paşa'nın Hicaz-Yemen Cephesi'nde yaşadıkları anlatılır.

İlkelerin Genel Özellikleri

- ✓ Atatürk'ün benim ilkem dediği ilke Cumhuriyetçilik'tir.
- ✓ Vazgeçemediğim dediği ilkeler ise Cumhuriyetçilik ve Laiklik'tir.
- ✓ Halkçılık ile Cumhuriyetçilik doğrudan birbirleri ile ilişkilidir.
- ✓ Bu ilkeler 1924 Anayasası'na 1937 yılında yapılan bir değişiklik ile girmiştir.

Cumhuriyetçilik

- ➢ Saltanatın kaldırılması
- ➢ Cumhuriyetin ilanı
- ➢ Halifeliğin kaldırılması
- ➢ Erkan-ı Harbiye Umum iye Vekâlet'inin kaldırılması
- ➢ TBMM'nin açılması
- ➢ 1921 ve 1924 Anayasaları'nın kabulü
- ➢ Çok Partili Hayata Geçiş çalışmaları
- ➢ Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının verilmesi
- ➢ Seçmen yaşının 22'den 18'e düşürülmesi

Laiklik

- Saltanatın kaldırılması
- Halifeliğin kaldırılması
- Şer'iye ve Evkaf vekaletinin kaldırılması
- Subay - vekil uygulamasının kaldırılması
- Anayasadan "Devletin dini İslam'dır" maddesinin çıkarılması
- Cumhurbaşkanı ve Milletvekili yemininden "Vallahi" sözcüğünün çıkarılması
- Medeni kanunun kabulü
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması
- Medreselerin kapatılması
- Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması
- Kılık-Kıyafet Kanunu'nun kabulü
- Şer'iye Mahkemeleri'nin kapatılması

Halkçılık

- ✓ Cumhuriyetin ilanı
- ✓ TBMM'nin açılması
- ✓ Medeni kanunun kabulü
- ✓ Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması
- ✓ İlköğretimin parasız ve mecburi olması
- ✓ Millet Mektepleri'nin açılması
- ✓ Halkevleri'nin açılması
- ✓ Lakap ve Unvanların kaldırılması
- ✓ Soyadı Kanunu'nun kabulü
- ✓ Aşar vergisinin kaldırılması
- ✓ Kılık-Kıyafet Kanunu'nun kabulü

Milliyetçilik

- Halifeliğin kaldırılması
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması
- Yeni Türk Harfleri'nin kabulü
- Türk Tarih Kurumu'nun açılması
- Türk Dil Kurumu'nun açılması
- Türkçe Sözlük hazırlanması
- Kabotaj Kanunu kabulü
- Adana – Mersin demiryollarının millileştirilmesi
- Türk Parası'nı Koruma kanunu
- Gümrük Muhafaza Kanunu

Devletçilik

- İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması
- Misak - ı İktisadi'nin kabulü
- Milli Bankaların kurulması
- Teşvik-i Sanayi Kanunu Kabulü
- I. Ve II. Beş Yıllık kalkınma Planı
- Adana – Mersin demiryollarının millileştirilmesi
- Elektrik Etüt İşleri Dairesi'nin kurulması
- Devlet fabrikalarının kurulması
- Çubuk Barajı'nın açılması

İnkılapçılık

- ✓ Mecelle'nin yerine Medeni kanunun kabulü
- ✓ Arap harflerinin yerine Latin harflerinin getirilmesi
- ✓ Türk Ocakları yerine Halkevleri'nin açılması
- ✓ Darülfünun'un yerine İstanbul Üniversitesi'nin açılması
- ✓ Sanayi Nefise Mektepleri yerine Güzel Sanatlar Fakültesi'nin açılması
- ✓ Fes yerine Şapka'nın getirilmesi
- ✓ Hicri Takvimin yerine Miladi Takvimin getirilmesi
- ✓ Metrik sistemin getirilmesi
- ✓ Arap rakamları yerine Uluslarası rakamların getirilmesi

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası

1923-1932 Arası Lozan'dan Kalan Sorunlar

Musul Meselesi

- ✓ Lozan'da gündeme gelmesin rağmen çözümü sonraya bırakılan tek konudur.
- ✓ 1924'te bu sorunu çözmek için Haliç Konferansı toplandı.
- ✓ Bu konferansta Türkiye'yi Ali Fethi Okyar temsil etti.
- ✓ Konu M illetler Cemiyetine götürüldü.
- ✓ Cemiyet Musul'u İngiliz mandasındaki Irak'a bıraktı.
- ✓ Konferanstan bu karar çıkınca biz savaş hazırlığına başladık ama İngilizler bizi şu 3 şeyle engelledi.
  - ❖ Doğu'da Suriyelilerin İngilizler tarafından silahlandırılması.
  - ❖ Süleymaniye kentinin vurulması
  - ❖ Doğu'da Şeyh Sait İsyanının çıkması.
- ✓ Bu üç sebepten dolayı Türkiye'nin Musul üzerindeki etkinliğini azalttı.
- ✓ 1926 Ankara Antlaşması ile bu sorun çözüldü. Buna göre;
  - ❖ Musul İngiliz yönetimindeki Irak'a bırakılacak.
  - ❖ Musul petrollerinin %10'u 25 seneyle Türkiye'ye verilecek gibi kararlar alındı.

Not:

- ❖ Bu sorun Misak- ı Milli'ye uygun çözülmemiştir.

Yabancı Okullar

- ➢ 1924'te çıkarılan Tevhid - i Tedrisat Kanunu ile bu sorun ortaya çıktı.
- ➢ Türkiye kanuna uymayan okulları kapattı.
- ➢ Başta Fransa olmak üzere Papalık, Abd, İngiltere, Belçika gibi Türkiye'de okulu olan tüm devletler bu kanuna tepki gösterdi.
- ➢ Türkiye bu konuyu uluslararası bir platformda çözülmesini istemedi.

Patrikhane

- 1927'de çıkarılan Medeni Kanun ile Patrikhane'nin mahkeme kurma yetkisi elinden alındı.
- Türkiye bu konuda da geri adım atmadı.

Nüfus Mübadelesi

- ✓ Yunanlıların İstanbul'da daha fazla Rum bırakma isteği yüzünden bu sorun ortaya çıktı.
- ✓ Sorunu derinleştiren olay ise Yunanlıların Batı Trakya'da Türklerin mallarına el koymasıdır.
- ✓ Konu Milletler Cemiyeti'ne götürülse de bir sonuç alınamamıştır.
- ✓ Yunan Başbakanı Eleffiros Venizilos 1930'da Türkiye'ye yaptığı ziyaret sonucu "Nüfus Mübadelesi (Ahali) Antlaşması" imzalandı. Buna göre;
  - ❖ İstanbul'a yerleştirme tarihine bakılmaksızın herkes "İstanbul Rumu" sayılarak mübadele dışında tutuldu.

Not:

- ❖ Bu sorun Milletler Cemiyeti'ne götürülmüştür.
- ❖ Nüfus Mübadelesi sorununun çözülmesiyle Türk – Yunan dostluğu başladı ve bu dostluk 1954'te Kıbrıs Sorunu'nun çıkmasına kadar sürmüştür.

Dış Borçlar

- 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nin çıkmasıyla tekrar gündeme geldi.
- Türkiye Hoower Marotoryumu ile borcunu erteletmek istedi.
- Fransa ile tekrar masaya oturuldu.
- Borçların Lira üzerinden ödenmesine karar verildi.
- Bu borç 1933'ten 1954'e kadar ödendi.

Adana – Mersin Demiryolları'nın Millileştirilmesi Sorunu

- Fransa ile yaşanmıştır.
- Sorun Fransa ile yapılan bir anlaşma ile çözüldü.
- Türkiye demiryollarını satın aldı.

1932-1939 Arası Dış Politika

Milletler Cemiyeti'ne Giriş (1932)

- ✓ Paris Barış Konferansı'na kurulan bu cemiyete Türkiye yıllarca girmek için uğraşmamıştır.
  - ❖ Sebebi, Irak sorununda Milletler Cemiyeti'nin İngiliz yanlısı bir politika izlemesi ve büyük devletleri cemiyeti kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettirmesi
- ✓ 1932'de İspanya'nın daveti, Yunanistan ve Japonya'nın desteğiyle Türkiye cemiyete üye olmuştur.
- ✓ Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ndeki ilk temsilcisi Cemal Hüsnü Taray'dır.

Not:

- ❖ İlk defa bir kuruluş, kendi kuruluş ilkelerinden vazgeçerek bir ülkeyi birliğine kendi davet etmiştir.

Balkan Antantı (1934)

- İtalya, Almanya, Bulgaristan'ın tehditleri üzerine Atina'da bir araya gelen Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında batı sınırlarımızı güvence altına alan Balkan Antantı (Pakt) kurdular.
- Bu pakta İtalya'nın tehdidi ile Arnavutluk katılmamıştır.
- Türkiye'nin bu pakta girmesiyle Batı sınırlarını güvence altına almaya çalıştığı anlaşılmaktadır.
- II. Dünya Savaşı'nın çıkması ile önemini yitirmiştir.

Not:

- ❖ Pakt üyeleri 1936'da düzenlenen Montrö Konferansında boğazların Türkiye'ye verilmesini talep etmiştir.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi (1936)

- 1933'te Londra Silahsızlanma Konferansı'nda Türkiye boğazlar konusu ilk defa dile getirildi.
- 1936'da Almanya Ren'i ve İtalya Habeşistan'ı işgal edince Fransa ve İngiltere boğazlardaki askerlerini geri çekti.
- Bunun üzerine Türkiye ilgili devletlere bir nota çekerek şartların değiştiğini söyleyerek İsviçre'nin Montrö kentinde toplanılmasını teklif etti.
- Görüşmeler sonunda Montrö Boğazlar Sözleşmesi 20 yıllığına imzalandı.
  - ❖ Boğazlardaki komisyon kaldırıldı.
  - ❖ Boğazın her iki tarafına Türk askerlerinin yerleşmesine karar verildi.
- Türkiye adına Tevfik Rüştü Aras imzaladı.
- Bu sözleşmeyi en geç İtalya imzaladı.

Akdeniz Paktı (1936)

- ✓ İtalya'nın yayılmacı politikasına karşılık Türkiye'nin de katıldığı bu pakt kuruldu.

Sadabad Paktı (1937)

- İtalya ve Almanya'nın yayılmacı politikasına karşılık Türkiye, İran, Irak, Afganistan devletleri İran'da bir araya gelerek bu paktı kurdular.
- Türkiye bu pakta katılarak doğu sınırlarını güvence altına almaya çalışmıştır.
- Suriye'nin Sadabad Paktı'na katılmamasında;
  - Irak ile sınır problemleri yaşaması
  - Türkiye ile Hatay sorununu yaşaması etkenleri etkili olmuştur.
- II. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla önemini yitirmiştir.
- İran - Irak Savaşı (1980-88) sonucu bu pakt tamamen önemini yitirmiştir.

Hatay (Sancak) **Sorunu** (1936-39)

- 1936'da Almanya Fransa'ya ait Ren'i işgal edince, Fransa'da Suriye üzerindeki mandasını kaldırarak buradaki askerleri ülkesine çağırdı ve Hatay'ıda Suriye'ye bıraktı.
- Durumu kabullenemeyen Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne başvurdu.
- Cemiyet bölgeyi araştırması için "Sandler" i görevlendirdi.
- Sandler yayınladığı raporunda Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını talep etti ancak Fransa kabul etmedi.
- 1937'de Hatay'a Türk vali atandı.
- 1938'de ise Fransa ile yapılan antlaşma ile "Hatay Bağımsız Cumhuriyeti" kuruldu.
- Bu devletin ilk ve son Cumhurbaşkanı Tayfur Sökmen'dir.
- Bu devletin ilk Başbakanı Abdurrahman Melek'tir.
- Bu devletin ilk Meclis Başkanı Abdülgani Türkmen'dir.
- Hatay Meclisi'nin kararıyla "Hatay" 1939'da İsmet İnönü döneminde anavatana katıldı.

Not:

- ❖ Mustafa Kemal bu sorun için "Benim Şahsi Meselemdir" demiştir.
- ❖ Mustafa Kemal Adana'da yapmış olduğu bir konuşmasında Hatay için "40 yıllık Türk yurdu ecnebi eline bırakılamaz" dem iştir.
- ❖ Mustafa Kemal bu sorunla çokça ilgilenmediği için "Asım Us" adıyla "Kurun" gazetesinde İnönü'nün ve Celal Bayar'ın politikalarını eleştirmiştir.
- ❖ Hatay meselesi için Mustafa Kemal Prof. Dr. Afet İnan ile mektuplaşmıştır.